

Köves József

Álmaink idegen városa

Kisregény és novellák

Bembo, 1989

TARTALOM

Requiem egy remetéért	3
A tábla marad	29
Rézorr kapitány	33
A nagy szépségverseny	39
Hosszabbítás után.....	48
Korom és ablakok.....	58
Egy hülye kis virág	62
Futuna	67
Álmaink idegen városa.....	79
Manyika lázadása	87

Requiem egy remetéért

„Ha az ég szélére volnál is taszítva, onnét is összegyűjt téged az Úr, a te Istened, és onnét is felvesz téged.”

Mózes V. könyve. 30.4.

Kétségtelen: bolond volt. Tudta róla mindenki. Gyűlölték, pedig nemigen tudtak volna rosszat mondani róla. Talán csak annyit, hogy köszönni nem szeretett. Ez pedig vétek volt, mi több, súlyos bűn. Hiszen mindenki mindenkit ismert. Ez a környék ilyen volt.

Az István út sarkán lévő élelmiszerüzletben vásárolt minden nap. Hajlottan, rideg arccal tűnt fel a fordulóban. Utálkozva szolgálták ki, és ha tehették, penészes, romlott árut csempészték a csomagjába.

Ági, a pénztárosnő, aki szemben ült az ajtóval, már előre jelezte: „Jön a Lidérc!”

Ilyenkor az asszonyok összenéztek, dühödt grimaszt vágtak, s amikor kinyílt az ajtó, tüntetően elfordultak. Nem köszöntek, de az öreg se köszönt nekik. Senkinek, soha.

És nem kért. Rendelkezett. „Két kiló liszt, negyed zsír, kiló cukor... Persze, mák nincs... Igen, gondoltam...”

Ica szerint maga az Antikrisztus ez! Naiv, vallásos lelke jóra és rosszra felelte az emberiséget, gyerekkori olvasmányaiból így szűrődött le az állókép: ez az ember rettenetes, ördögi alak lehet. Talán maga a sátán. Csak meg kell nézni a szemét...

Igen. Azokban a szürke szemekben gyűlölet és undor keveredett. Aki ránézett, azonnal elfordult.

*

Én régen és jól ismertem őt. Ahányszor - még kisfiúként - elmentem az ajtaja előtt s ránéztem az elfeketedett réztáblára, amelyen ez a rideg-mogorva felirat állt: *Taussig*, gyorsabbra igazítottam a lépteimet.

Előfordult, hogy nagy ritkán mégis megálltunk az ajtaja közelében. Egyszer Gabival és Mikolával, a barátaimmal a lépcsőházban vitakoztunk, s úgy látszik, túlságosan hangosak lehettünk, mert egyszer csak kipattant az ajtó, és Taussig bácsi vérvörösen ripakodott ránk:

- Akasztófáralók!... Takarodjatok! Takarodjatok innen, átkozott kölykök!

A hangja megcsuklott, arca hirtelen szürke lett. Meglendítette a szeneslapátot szorongató jobb kezét, s ha Mikola el nem hajol ijedtében, tán a koponyáját is szétzúzza a szörnyű vénember.

Rémülten robogtunk a földszintre. Zihálva, feldúltan álltunk meg a kapu alatt, s még mindig riadtan pislogtunk hátra, vajon nem siet-e utánunk. Csak nagy sokára nyugodtunk meg, s nem értettük, mi rossz van abban, hogy megálltunk a lépcsőházban a lakása előtt.

Azon az éjjelen azt álmodtam, hogy vonaton ülök, bámulom a naptól csordult tájat, mikor valaki hátulról megfogja a lábam, s tuszkol-taszígal kifelé a nyitott ablakon. Hátrapillantok: a gonosz Taussig bácsi áll mögöttem, rémisztő vigyorral, húsos szája lefelé húzódik, s én hiába kapaszkodnék, már érzem, hogy nem lesz erőm kiszabadulni a gonosz öregember alattomos támadásából.

Aztán egyszerre rettenetes sötétség vesz körül: a székes tigrissé változik, az összezsúrt fotelág elefánttá, vállára dobott kabátom ujja az ormánya.

Páni félelmemben ordítani kezdtem, míg apám s anyám föl nem ébredtek.

Anyám ért az ágyamhoz hamarabb. Leült mellém.

- Mi baj? Valami rosszat álmodtál?

Hogy biztonságban éreztem magam, és semmibe tűntek az éjszakai rémek, megkönnyeb-
bülten sírni kezdtem.

- Gyűlölöm a Taussig bácsit... Haljon meg! A Taussig bácsi gonosz ember...

Anya csitítgatott, homlokomra tette hűvös kezét.

- Ne sírj! No, hagyd már abba... Tudod, Taussig bácsi nem szeret gyerekeket látni. De azért Taussig bácsi nem gonosz... Csak szerencsétlen, roppant szerencsétlen. Mert nagyon-nagyon egyedül van. Kegyetlenül magányos. Elhiszed?

- Miért van egyedül? - szipogtam még mindig.

- Valaha... - Anya fölém hajolt. - Valaha neki is volt felesége... És két nagy fia is volt. Tizennégy éves a kisebbik, a nagyobb még idősebb, szinte felnőtt már. Taussig bácsinak üzlete, kisműhelye volt akkoriban. Órákat javított a Garay piac közelében, a vendéglő mellett, tudod... A nagyobbik fiát elvitték munkaszolgálatra, mert zsidó volt. A fronton halt meg, valahol Ukrajnában. Beteg lett, és a németek rájuk gyújtották az épületet...

Megborzongtam, magam előtt láttam az égő házat.

- És a másikat - kérdeztem kíváncsian, bár már éreztem, hogy nehezedik a szempillám - ismerted?

- Ismertem - bólintott anya. - Szép fekete kisfiú volt szegény... Komoly arcú, illedelmes, kedves. Te is ismerted, csak már nem emlékezhetsz rá. Kicsi voltál még akkor.

Nem tudom, mesélt-e róla még azon az éjszakán, mert simogató hangja mellett könnyedebb világba röpített az álom.

Másnap nem kérdeztem már, mi történt Taussig bácsi kisebbik fiával.

*

Soha többé nem beszéltem anyámmal az öregemberről. Az álom egy-két nap múltán kisurrant emlékezetem kalitkájából, s megfeledkeztem arról is, amit anyám akkor mesélt.

Évek teltek el, míg újra eszembe jutott Taussig bácsi története. Akkorra gyerekkorom már olyan távolinak tűnt, s egyszerre tegnapinak is, hogy szinte fájt. Úgy éreztem magam a csikóvágójú évekkel, mint mikor egyszer, nagyon régen verebet fogtam. A veréb vergődött, kapirgált, aztán kirepült a markomból, de én még sokáig éreztem tenyerem közepén vékony lábainak gyöngye nyomát.

P-n lakott Kertész Pali, a barátom. Három-négy hetenként ruccantunk össze egy kis csevegésre. Ha én mentem ki hozzá vaskerekes bicajommal, akkor többnyire beültünk a falusias kisvendéglőbe. A horganylemezzel borított asztalnál söröztünk, vitatkoztunk, ábrándoztunk a jövőről, elmeséltük új meg új szerelmeinket és fájdalmainkat egymásnak.

Egy alkalommal - tikkasztó kánikulában -, amikor a nyitott ablakon betörő nap úgy átforrósította az asztal fémlapját, hogy égette meztelen karunkat, hajlott kis öregember lépett a vendéglőbe.

Mint egy göcsörtös faág. Jöttére szinte mindenki felkapta a fejét.

Hosszú, szürke kabátja állig begombolva, mintha fázna. Kopott bakancsainak már nem lehetett fölismerni a színét a rátapadó vöröses agyagtól. Felázott hegyi utakon út vergődhetett ide a falu közepébe.

De a legkülönösebb az arca volt. Ismerősnek tűnt, nagyon ismerősnek. Úgy éreztem, rossz álmaimban kísértett valaha. Valósággal megrémültem a szürke szemektől, a szája mellett futó mély vonalaktól. Emlékeztetett valakire, akitől rettegettem egykor.

- Ki ez a fura figura? - fogtam meg Pali csuklóját.

- Remete... Alighanem a legutolsó...

- Remete? - csodálkoztam. - Ma, remete?

Barátom furcsállva nézett rám - talán kiült arcomra a nem kevés rémülettel párosuló mohó kíváncsiságom.

- Igen - mondta sokára Pali. - Gondolom, ő az utolsó budai remete... Vagy három kilométerre lakik innen, fönt az erdőben. Persze ne képzeld valami karikatúra-remetének, aki faodúban lakik, és gyökereken él. Nem! Mondhatnám, modern remete... Rendes kis háza van odafönt. Havonként, kéthavonként lejár a budai falvakba, megjavítja a rossz órákat, a pénzből összevásárol magának mindent, amire szüksége lehet, aztán hosszú hetekre újra elbújik magányában. Gondolom, bolond egy kicsit, de nem közveszélyes.

- Ugye, Taussignak hívják...?

- Igen, azt hiszem... ismered?

Most már biztos voltam benne, hogy ő az. Kíváncsian figyeltem a mozdulatait. A söntéspultnál kibontotta színehagyott, hatalmas zsákját - eddig összehajtogatva szorongatta a hóna alatt -, három üveg olcsó bort csúsztatott a mélyére, aztán gondosan a hátára emelte, megigazította a szíjakat. Amikor megfordult, észrevett bennünket, s elindult felénk. Zavartan néztem rá, azt hittem, fölismert engem. Már számra húzódott a vegyes érzelmű üdvözlés mosolya, ám Taussig bácsi a barátom előtt állt meg.

- Nincs semmi?

- Van egy rossz vekkerem, papa - mondta Pali. - El kellene jönnie hozzánk. Meddig marad a faluban?

- Nem sokáig. - Kellemetlen hangja volt, nyikorgó bútorokra emlékeztető. - Bevásárolok és megyek...

- Akkor majd legközelebb nézzen be, jó? Nem sürgős - mondta a barátom, hiába böktém meg az asztal alatt.

E találkozás tett igazán kíváncsivá. Szerettem volna mind többet tudni az utolsó Buda környéki remetéről. Izgatott a furcsa kis öregember sorsa, világa. Hogy vajon okkal s joggal rettegettem-e tőle gyerekkoromban? Barátom segítségével végigjártam P-t, embereket faggattam, leveleket, iratokat böngésztam át.

A falusiak meséiben alig-alig volt használható mag. Történeteiket érezhetően a képzelet s a gyanakvó borzongás szülte.

- Macskahúson él - sápítozott például Pali főbérője, egy fekete kendős vénasszony. - Az ismerőseim látták... Összefogdossa a kóbor macskákat, és megeszi. Szörnyűséges ember, én habozás nélkül agyonütném az ilyet...

- Én kérem, tudom, ki volt ő - magyarázta Burka úr, az úri fodrász, a Gáspár-hajlekötőt hirdető plakát alatt. - Huszonhétben minden újság vele foglalkozott, én felismertem kérem, higgye el! Mert megölte a szeretőjét, aki táncosnő volt a Ritzben... Tizenöt évre ítélték, és le is töltötte az egészet.

Valaki a kocsmából tudni vélte, hogy az öregember nem egyedül lakik.

- Egy nagyon szép húszéves lánnyal él fönt a házban - mesélte szinte mámoros izgalomban -, az irányítja az öreg minden lépését. Nem, én nem láttam, de szavahihető emberek mondták. A lányt évek óta keresi a rendőrség, azért nem ereszkedik le a hegyről. De még a házból se bújik ki soha!

Nevetséges legendákat költöttek, talán maguk sem hittek bennük. De az idegen személy mindenkit foglalkoztatott.

Azon év őszén elhatároztam, hogy megkeresem őt a hegyen, megtudom a titkát.

Szeptember eleje lehetett. Óriási tölgyfák és apró bozótok között pillantottam meg először Taussig bácsi tanyáját. Fehérre meszelt, palatetős kis házikó volt, távolról olyan, mint az olcsóbb balatoni víkendházak. Talán húsz méterre az épülettől ágakból font gyér kerítés jelezte a magánterület határát.

A ház innen tisztának, gondozottnak látszott. Bájos kis nyaraló, szinte hiányzott mellőle a tó. Csodálkozva közeledtem a tanyához.

Megkopogtattam a kapu egyik szálkás lécét, megnyikordult tőle az egész sövény, mintha össze akarna csuklani.

Kinyílt a ház kapuja. Az öreg óvatosan dugta ki a fejét. Fél arca szappanhabos, kezében borotvakés. Elég ijesztő látvány így, gondoltam.

- Mit akar?

- Magához jöttem - kiáltotta be a sövény fölött.

- A rendőrségtől?

- Ugyan... a... az órát szeretném megjavíttatni.

Kelletlenül kicsoszogott a kapuhoz, elhúzta a reteszt, gyanakvóan mér végig. Ahogy a kertbe léptem, rám zárta a kaput.

Kíváncsian néztem körül. Balra, nem messze a kerítés sarkától meszelt kút, mellette vödör. A ház falához apró melléképületet támasztottak, szemlátomást latrina vagy szerszámkamra lehetett.

A kaputól a házig az út sóderral végigszórva, mellette az erdőhöz nem illő kerti virágok, zöldségpalánták. Az út jobboldalán hasábfák szárítkoztak.

Taussig előttem lépett a félhomályos helyiségbe. Meggyújtotta a villanyt, de így is sötét maradt minden. Egyetlen gyöngye kis izzó világított, szabadon lógott a dróton. Taussig kíváncsian fürkészte az arcomat. Helyet mutatott egy ládán. Míg elhelyezkedtem, leemelt az ajtó melletti szögről egy törülközőt, és letörölte arcáról a szappanhabot. Most hirtelen komikussá vált: fél arca csupasz, a másik meg borostás-fekeete. Mosolyognom kellett. Valahogy e pillanatban éreztem meg morcossága mögött szemérmesen bujkáló szerencsétlenségét.

- Itt lakik a faluban? - Nem nézett rám közben.

- Nem - válaszoltam sietve. - csak lent nyaralok egy barátomnál. Ő mondta, hogy maga foglalkozik ilyesmivel...

Megállt a sarokban, egy gázpalack mellett.

- Miért nem várta meg, míg lemegyek P-re? - kérdezte élesen. Mintha gyanakodna.

- Hétfőn már visszamegyek Pestre. Nem tudok meglenni óra nélkül...

Lecsatoltam kezemről a karórát, és átnyújtottam.

- Jöjjön - mondta még mindig gyanakodva az öreg.

- A parányi - talán három négyzetméteres - helyiséget, amit valószínűleg konyhának használhatott a remete, függöny választotta el a szobától.

Előre engedett, aztán felnyitotta a zsugáterekeket a két apró ablakon. A fény sugárban verődött az óraalkatrészekkel, szerszámokkal teli asztalkára.

Leültem a kopott dívány sarkára. Ülbe tett kézzel figyeltem, hogyan szedi szét az órát. Bal szemére illesztette a hosszú foglalatba ékelt nagyítót, hegyes kis szerszámmal piszkálgatta a szerkezetet.

- Elszakadt a hajszálrugó - állapította meg, felém sem emelkedve. - Érdekes... Mintha erőszakkal tépték volna szét.

Szerencsére ahol ültem, elég sötét volt, mert éreztem, hogy elpirulok. Az öreg vékony kis csipesszel matatott az órában, közben meg-megrándult a szája széle.

Most már szerettem volna szóra bírni.

- Én... - én ismerem magát - nyögtem ki.

Elhűlve nézett föl. A nagyító megcsillant a szemén.

- Honnan? - merevedett meg.

- Együtt laktunk a Nefelejcs utcában, Taussig bácsi...

Elhamarkodtam a leleplezést. Az öreg rám nézett, kettényílt a szája, aztán dühösen felpattant.

- Mit akar?

- Én semmit, csak... - hebegtem, de nem hagyott magyarázkodni.

- Ide is utánam jönnek? - hörögte. - Hagyjanak békén, érti?! Hagyjanak már engem...

A gyér fényben is tisztán láttam örült tekintetét.

- Menjen el! Menjen el! Takarodjék! - Kezembe nyomta az órát, és lökdösni kezdett. - El innen... Kifelé!...

Szeme megvilágosodott, riasztó düh festette sárgára.

Már a kertkapunál voltam, de még mindig azt rikácsolta:

- Takarodjék! El... El innen...

Kívülről még egyszer visszapillantottam. Ott állt kifulladásra a kerítésnél. Egész teste remegett.

Átkoztam magam ügyetlenségemért.

*

Haláláról Kertész Pali értesített. Siettem P-re. A temetésen nem tudtam ott lenni, de amikor a tanácsi emberek fölmentek az erdei házhoz, hogy leltárba vegyék az utolsó remete csekély hagyatékát, velük tartottam.

A hivatalos aktus zavart és lehangolt. Jobbnak, stílusosabbnak éreztem volna, ha úgy hagynak mindent, ahogy volt, ha nem bolygatják meg a ház ünnepi csendjét, ha engedik, hogy évek-századok során falja föl megüresedett fészket az erdő s a természetes enyészet.

Bámultam a szegényes kis szobát. Ez volt hát a remetebarang, a magány menedéke! Az ablak alatt, a könyvespolcon tíz-tizenöt egyforma kötésű könyvet fedeztem fel. Találomra kihúztam hármát. Az egyik a Varázshegy háború előtti kiadása volt, a másik valami számomra ismeretlen századvégi író regénye, a harmadik pedig egy *Károli Biblia*.

A könyvek között ugyanolyan kötésben - láthatólag házilag kötötték egyformára - a polc mögött, a falhoz csúsztatva egy vastag album is rejtőzködött. Előhúztam, lefújtam róla a port. Apró, szinte nőiesen finom gyöngybetűkkel teleírt könyv volt: az öregember följegyzései.

Izgatottan húzódtam fölfedezésemmel a sarokba. Kíváncsian nyitottam fel a naplót. Taussig rendszertelenül, szinte csak ötletszerűen jegyezte bele emlékeit, gondolatait.

A tanácsokat rávettem, ne vegyék leltárba a naplót.

Megengedték, hogy magammal vigyem.

- Bár ez szabálytalan - mondták nyomatékkal.

Később újra kifaggattam anyámat is Taussig Lajosról, merthogy most már naplója belső címlapjáról a keresztnévét is megtudtam. A sors összeismertetett néhány olyan emberrel, aki tudott róla valamit. Köztük az egyetlen p-i polgárral, aki - legalábbis másokhoz képest - szinte baráti viszonyban volt a zárkózott, rideg, magának való emberrel.

Az elbeszélésekből, s a szűkszavú naplóból állt össze egy ember keserű sorsa. Egy emberé, akinek a világ semmilyen fordulata nem hozhatott belső békét.

Eltűnődtem: hányan lehetnek még a hozzá hasonlók?

*

„Amikor 1943 januárjában értesítést kaptunk, hogy Béla fiam meghalt, a feleségem fel akarta vágni az ereit. Két hosszú éjszakán virrasztottam ágyánál, magyaráztam neki, hogy, nincs joga az önkényes menekvéshez, amit Isten adott, csak Ő veheti vissza. Könyörögtem, esedeztem. Ha már az Örökkévaló haragjától nem fél, legalább Sanyikára gondoljon, kisebbik gyermekünkre, akinek igenis, anyára van szüksége... Ha akkor tudtam volna, milyen sors vár rájuk és rám is, talán együtt választjuk az önkéntes halált... Kegyetlen Isten, miért hagyta túlélni őket is?”

Így kezdi naplóját az utolsó budai remete.

Néhány hónappal a hivatalos értesítés után szemtanú érkezett Taussigékhoz, Bruzsa János honvéd. Egyike azoknak, akik őrizték a tábori kórházat az ukrán falucska földszintes iskola-épületében. Ott feküdt Taussig Béla munkaszolgálatos is, legyengülve a tetőtől és a tifusztól, kevés reménnyel az életben maradásra... Mégsem a betegség végzett vele, hanem az elaljasult emberek.

A tábori kórházat a munkaszolgálatosok részére rendezték be. Semmire sem használható, súlyos betegek feküdtek ott, koloncok a hadsereg nyakán. Egy éjszaka - senki sem tudja pontosan, hogyan történt, talán felsőbb utasításra - mind a négy sarkánál csóvát vetettek az iskolaépület korhadt fatetejére.

- Éppen őrsgben voltak - mesélte megremegő szájjal Bruzsa János honvéd, -, amikor kigyulladt a tető. Azonnal nekiláttunk volna az oltásnak... Nem engedték. Szörnyű volt, kéremszerűen. Azok ott bent sikoltottak, minket meg sorba állítottak az udvaron, és fegyvert fogtak rájuk, hogy ne tudjunk segíteni. Élve égették el őket. Élve, kéremszerűen.

Bruzsa János hat héttel később megsebesült. Hazahozták, s ő alighogy felépült, sorra járta azok családját, akikről tudott valamit. A halál hírnöke volt megannyi családnak.

- Nekem már mindegy - mondta. - Visszavisznek, és úgyis elpusztulok, kérem szépen. Mert ezt... ezt nem fogja túlélni senki. Legalább tudják meg, mi történt...

Taussig mereven nézte a becsületes, jámbor parasztember sápadt arcát. Alig hatottak tudatáig a szavak. Azon csodálkozott, hogy száraz a szeme. Persze, elsíratta ő már korábban Bélust, kiapadt már a forrás a szomszagos gyászheteken.

A konyhában ültek, a viaszosvászonnal borított étkezőasztal mellett, s Taussig rémülten gondolt arra, hogy Ilonka hazajön a gyerekekkel. El akarta titkolni a váratlan látogatást.

Aznap este sokáig virrasztott Sanyika ágya mellett. Nézte a gyerek verejtéktől fénylő homlokát, szája szegletén az álmod tükröző mosolyt.

Balsejtelem gyötörte: a neheze még hátra van. Talán csak most kezdődik el, szorítást érzett a mellében, föl kellett állnia, hogy megcsókolja a gyereket.

- Kicsikém - suttogta elérzékenyen -, egyetlenem...

Óvatosan visszahúzta a lecsúszott paplant, betakarta a kisfiút.

Arra gondolt, oldódván a fölmelegített fájdalomból, hogy van kivel megosztania a hiányt, nem kell a gyász terhét egyedül viselnie.

S a neheze valóban csak ezután következett.

Az üzletét, a csöpp kis órásműhelyt be kellett csuknia a következő év tavaszán.

Aztán 1944 októberében a Nefelejcs utcai házban karszalagos nyilasok jelentek meg. A lakókat az udvarra terelték. Mindenkit igazoltattak, és a zsidókat - csillagos ház volt, ők voltak többségben - külön csoportba állították.

A hidegtől és félelemtől vacogva indult meg a kapuról kapura duzzadó oszlop a KISOK-pálya felé. A Városligeten át terelték őket. Egy csöpp békét csurgatott szemük elé a kaján, semleges természet. Sanyika riadtan szorongatta apja kezét. Taussig biztatón viszonzta a szorítást, mintha csak sétálni mennének, füvekben és fákban gyönyörködni, bámulni a tar ágakat az őszbe borult kőriseken.

A sporttelep közepén álltak a szerencsétlenek ezrei. Aki összeroskadott vagy támasztékot keresett a hideg földön, mert reszkettek már a lábai, azt félrelökték, és külön csoportba terelték.

Órákig várakoztak így, reménytelenül, kétségbeesetten. Az örök a pálya szélén jártak fel-alá, néha összeverődtek, parancsszavak hangzottak, aztán újra megindultak a salakon.

Elmúlt már dél is, szédelegtek az éhségtől. Száraz volt a torkuk, nehéz a tarkójuk.

Délután elkülönítették az asszonyokat, gyerekeket. Taussig Lajos akkor látta utoljára feleségét és kisebbik fiát.

Sorra roskadtak össze még a férfiak is. De Taussig most győzte erővel. Összeszorította a fogát. Ha mellette elzuhant valaki a kimerültségtől, összerezzen az arca, de megpróbált közönyösnek mutatkozni.

Estefelé valamelyik karszalagos indulást vezényelt. A nők ott maradtak a pálya közepén a gyerekekkel. Hangtalanul sírtak, egyikük sem jajveszékelt. Mintha a gyöngye és beteg asszonyok ebben a reménytelen pillanatban nőttek volna Emberré, szájukat összeszorítva, férfias némasággal viselték el az elviselhetetlen, szörnyű, fájdalmas búcsúaszt.

Taussig Lajos balra fordította fejét, az asszonyok és gyerekek szoborszerűen merev csoportjára. Szerette volna még egyszer elkapni felesége és kisfia pillantását, de nem tudta felfedezni őket, egyformán szürke volt mindenki; állva megmerevedett holttestek erdeje.

*

„Mitől öregszik meg az ember? A fáradtságtól? A rázúduló szörnyűségek, emberhez méltatlan kínoztatások sorozatától? Vagy a magánytól? Mennyi rosszon estem keresztül én már a háború előtt is, mégsem éreztem magam öregnek soha. Most megnézem az arcom a tükörben, s azt hiszem, százéves vagyok. Kopott-fakult a szemem fénye, s alatta táskák nehezednek.

Azt hiszem, leginkább a hiány öregít.

Ötvenéves vagyok, s már évek óta öregembernek tud mindenki. Persze, a fájdalmak borostái, földre húzó görbeségem... Száznak tudnak? Vagy ezernek is?

És ezért gyűlölnek? Vagy, mert megérik, hogy már én is gyűlölök mindent és mindenkit?”

*

A hegyre 1952 elején költözött fel. A házban, ahol régen együtt laktunk, egyedül a házmester tudott Taussig távozásáról. Ő is csak azért, mert neki alá kellett írnia a kijelentőlapot. Taussig Lajos nem búcsúzott el senkitől, nem volt kitől búcsút vennie. A házmester tudni vélte, hogy az öreg hosszú éveken át kuporgatott, nem járt el sehová, keveset és olcsón étkezett, hogy majd egyszer megvásárolhasson egy magányos tanyát.

Nem sokkal a felszabadulás után fedezte fel a hegyi házikót. Akkoriban gyakran kószált a budai hegyekben, talán családi emlékek nyomát kereste a bozótok, fák között, de lehetséges, hogy inkább az emlékek fojtogatásából menekült ide a csendbe, attól, amit a pesti romok felidéztek benne. Hiszen ha az Oktogonon meglátta a bérház homlokzatába fúródott vadászipülőgépet, markolást érzett a belsejében, s ha a térdre rogyott Szív utcai ház sor előtt vezetett el az útja, el kellett fordulnia a látványtól, pedig egyikhez sem fűzte közvetlen emlék. De minduntalan agyába vetítettek egy állókép-szerű, immár időtlen pillanatot, amikor utolszor kereste családját a sporttelep szürkéségében, az elgyötört emberek között.

Mióta csak meglátta ezt a hegyi házat, minduntalan fel-felkereste környékét. Ha csak tehetett, kiutazott P-re, s gyalog elindult fölfelé. Mehetett volna néhány megállót autóbusszal is, de a hegyi járatot csak ritkán indították, és óriási kerülővel, csigamenetben döcögött a magaslaton hivalkodó turistaház felé.

Sárga volt minden. A hegyoldalban néhol derékmagasságra halmozódott a dohánybarna avar. Méz-színe és temetőszaga volt a tájnak.

Előző nap még nyári eső hullt, ami most nehézzé, savanykássá tette a levegőt.

A hegyoldali tisztáson keskeny, letaposott földút kúszott a magasban zöldellő erdő felé. A föld szuszogva fújta ki a párát. Az öregember szinte látta a levegőben forgoló páracseppeket.

Mire fölért, szinte hallatszott a szíve dobogása. A magasság legyűrésének fáradalma, mint egy vegyület alkotóelemei, összekeveredett az izgalommal, mely a házikó miatt körülölelte, s most szívéen és homlokán csapódtak ki erős dobütések és veritékcseppek formájában.

Meg kellett állnia, hogy kifújja magát.

Lenézett a zsugorodó falura. Távolabb egy másik település víztükrörré egyenesedő házai csillogtak a felszálló pára mögül, és csak a sárgás kis templomtorony próbált meg ágaskodva jelt adni a felfelé törekvő életről.

Az út egy rövid darabon kiszélesedett, aztán már csak a nedves, kopár ágak félrehajtásával sikerült előre haladnia, míg végre meglátta reményei világát.

A ház gyermekkorára emlékeztette, a kisváros melletti domboldadra, ahol a felcseperedés sok fájdalma közepette mégiscsak egy gyűszűnyi boldogságra lelt.

Igen, a szülői ház, az olyan volt, mint egy bűvárharang. Légmentesen elzárta a családot a fenyegető külvilágtól.

Visszaemlékezett a régmúlt családi ünnepek meghitt, boldog pillanataira. Láta maga előtt apja szigorú arcát, amint táncolt rajta a szomorú lejtésű gyertyafény. „Bóruh oto Adonáj elohénu, meleh há ólám há mojci lehem minhá árec” - gordonkázott a családfő hangja, s aztán nyugtató mosollyal megszegte a mákszemekkel megszórt fonott kalácsot. Így, ezzel a kaláccsal, s ezzel a mosollyal kezdődött emlékezetében minden régi ünnep. Még a hosszúnapi is meghatottan gondolt, pedig akkortájt félt tőle, mert szigorú halottak szállták meg a szobákat, napestig ott kísértettek a nyomasztó csöndben, a súlyos bútorok között. De amikor sötétedni kezdett, végre kigyúltak az ünnepi gyertyák, és dús tálakra emlékezhettek, amikkel a böjtöt feloldották, s a karcsú lábú ólomkristály tálon mosolygó szőlőhalomra meg szülei gyöngéd, elnéző mosolyára a terített asztal mellett. Istenem, miért ily apró csepp csak a béke?

Apjának jól menő vegyeskereskedése volt a városkában. Ínycsiklandó illatok kavaroztak a kis boltban, datolyát, mazsolát lehetett kóstolgatni délutánonként. De ez is csak rövid boldogság volt. A híres Meinel cég is felállított a közelben egy boltot, és gyorsabban tudta ellátni a környéket, s persze frissebb, szebben csomagolt áruval, vörösebb, hízottabb narancsokkal, erősebb és ízletesebb pörkölt kávéval, éjbarnább kakaóval, mint az egyedül küszködő Taussig Ármin.

Néhány hónap alatt csődbe jutottak, be kellett csukniuk az üzletet. Hány boltbecsukás, hány újrakezdés a család története - gondolta néha Taussig keserűen.

Éppen csak annyi pénzük maradt, amennyiből megvehették azt a domboldali kis házat. Mene-külni akartak a városból, habár az élet minden szála, minden sírköve oda kötötte a családot.

Ezerkilencszázhuszonegyet írtak akkor. Taussig Lajosnak szakmát kellett választania.

Hádelnél tanult, a híres órásnál, akihez az ország sok más városából, a legtávolibb megyékből is el-eljártak a szakmabéliek, hogy megnézzék páratlan alkotásait.

Óráinak hangja csupa muzsika volt. Szerkezetei megközelítették a szinte már mitikus tökélyt; évszázadok Hádeljeinek minden leleménye, szépérzéke, az órásdinasztia apáról fiúra szálló s egyre gyarapodó tudásának minden cseppje benne volt az órasművész egy-egy alkotásában.

Maga Hádel is olyan volt, mint valami barokk műredek. Dús, göndör szakállá, hatalmas termete, zengő orgonahangja a fiút a görög istenekről tanultakra emlékeztette. Hát hogyne tanult volna szívesen, hogyne leste volna tátott szájjal és kerek szemmel minden mozdulatát!

Hádel is elégedett volt tanítványával - Jókezű, pontos, alapos - szokta volt mondani -, csak az a kár, hogy a lelke nem elegendő a munkához!

Mert Hádelnek az óra volt a *mű*, az órában fejezte ki önmagát, mint Isten az általa teremtetten emberben. Nem is szerette az apró, mindennapos javítgatásokat. Az ilyen munkát mindig tanítványára bízta.

Az órasműhely, ahol Taussig Lajos inaséveit töltötte, a városka főterén állt; ajtajából, kirakatablakából éppen rá lehetett látni a Korona Szállóra és a Városháza klasszicista oszlopsorára.

Mint egy filmszínház páholyából, úgy nézte innen végig a fiatal fiú a történelem mozgékony éveit. Székéből bámulta riadt-várakozóan az első sárfői tüntetést; s innen követte tekintete a vastag Bangót is, az alsóvárosi tésztagyár munkását, amikor megbilincselve kísérték a főkapitányságra.

A nap tűző, kemény fénnel festette át a főtér sárgászörös keramitkockáit. A csendőrlovak patkói késpenge-indulót koppantottak ki a kövezeten. Rémült csend ölelte körül a kemény dallamot, ablakok mögül kíváncsiskodtak a szégyenkező emberek.

Napok múlva Bangót szuronyok között kísérték az állomásra. Pestre vitték. Később olvasni lehetett a *Sárfői Napló*ban, hogy a kommunista Bangót szervezkedésért, hazaárulásért, gyilkosságokért bíróság elé állították és halálra ítélték. Azon túl gyakran álmodott a tésztagyári munkásról, látta agyba-főbe verten vánszorogni a kísértetiesen kopogó lovak s a nap felé bökdöső, hetyke, fényes szuronyok között.

Egy szeptemberi délután magas rangú látogatója volt a városnak, a kultuszminiszter.

Zászlódíszbe öltözött a szegényes vasútállomás, fehér ruhás lányok várták virágcsokrokkal a méltósággal bepöfögő vonatot.

A ritka esemény a főtérré csalogatta a kisváros lakóit. Páváskodtak a díszmagyarok, a habfehér női ruhák az órásüzlet kirakata előtt. A kegyelmes úr a Városháza dísztermének széles erkélyéről fogadta a polgárok hódolatát. Később, egészen váratlanul, talán fölborítva a hivatalos programot, a miniszter a város előkelőségeinek kíséretében átcsörtetett a lelkes tömegen, és belátogatott az órásműhelybe.

- Sok szépet és jót hallottam már magáról, barátom - mondta Hádelnek, és gyönyörködve nézte a falon függő, konduló, ketyegő, zenélő, dúdoló, díszes szerkezeteket. - Pompás, valóban pompás... Minden darabnak külön lelke van, igen... Gratulálok!

Leereszkedő barátsággal nyújtotta Hádelnek a kezét. Az órásművész nem hajbókolt, öntudatos keménységgel szorította meg a gróf vézna, sápadtszürke jobbját. A miniszter kicsit zavartan szétnézett. Ekkor vette észre Taussigot.

- Áh, és ő az ifjú tanítvány, nemdebár?... Hát csak vigyed, fiam, olyan magaslatokra, mint kitűnő mestered! - Előrement, biztató mosollyal nyújtotta a kezét a fiú felé.

Ekkor az egyik kísérő félhangosan odasúgta:

- De kegyelmes uram, engedelmet... ez csak a zsidó kisinas...

A gróf keze zavartan lebegett a semmiben.

- Ja, vagy úgy... Hát nem baj... Gyönyörűek az órái, kedves Hádel!

És kisietett az üzletből.

Nem láthatta, hogy a zsidó kisinas megszegyenülten nyeli vissza sírását, és nem érti, mi baja van vele a világnak.

*

Még ugyanabban az évben történt. Az egyik városi főtisztviselő eljött a zsebórájáért. Hádel nem tartózkodott a műhelyben. Taussig izgalomában - most először bízta rá főnöke a boltot - elszámolta magát. Valamivel többet kért a javításért, mint amennyire a hivatalnok a megállapodásból emlékezett.

- Van képed megkárosítani? - mordult fel a férfi, és gyűlölködve nézett Taussigra. - Átkozott kis csaló zsidaja! Nézze meg az ember! Kirabolnál engem is, a gazdádát is, te senkiházi?!

Taussig elsápadt, remegés futott végig a vállán. Hirtelen indulattal a hatalmas szál férfi elé pattant:

- Ki innen! - Megfogta tisztviselő vállát. - Ki innen, mert megfojtom!

- Na, megállj, koszos! - hátrált meglepetten a másik. - Szemmel tartalak ezért, ne félj! Megkapod a magadét, te jézusölő, ezerszer megemlegeted...!

Hádel a fejét csóválta, amikor értesült a dologról.

- Nem kellett volna, nem kellett volna - mint az ingaóra, amit maga készített, mondogatta. - De értelek én, magam se tettem volna másként a helyedben... Csak most aztán imádkozhatunk, hogy folytatása ne legyen!

Lett. Két nappal később a tisztviselő, ismert krakéler egyébként, bement Hádelhoz panaszt tenni. Hádel nyugodtan hallgatta az egyre hangosabban szitkozódó férfit, aki egészen belelovalta magát dühébe, s most már válogatás nélkül zúdította a sértéseket Hádelre is. Az órás egyszer csak felállt, még a szakálla is megremegett.

Hatalmas kezeivel megmarkolta a tisztviselőt.

- Most pedig elnémítod a mocskos szádat, te semmiember! - kondult meg mély hangja, mint egy olümposzi istené. A kirakaton át röpteleek vissza a hivatalodba!

Megemelte az elszurkült arcú férfit, és kitette az ajtó elé.

- Ha még egyszer meglátlak itt, ragulevest csinállok belőled...

A tisztviselő sietve menekült a térről. De még a sarokról is hallatszott fenyegető kiáltozása.

Hádel visszament az üzletbe, becsukta maga mögött az ajtót. Inasa rémülten nézett hatalmas mesterére.

- Ezt sem kellett volna - dörögte Hádel. Aztán a riadtan pihegő fiúra nézett és elmosolyodott. - No, jól van, fiam - mondta -, azért sose bánjuk, hogy van önérzetünk!

Megsimogatta Taussig fejét.

Amikor Taussig a mesterlevelet megkapta, Hádel hátrahívta a belső műhelybe.

- Mégis el kell búcsúznunk - mondta. - Nagyon sajnálom... - S valóban sajnálhatta is, mert a robosztus termetű, szakállas férfinak remegett a hangja. - Rossz szemmel néznek rád is, énram is... Egyetemista suhancok fogtak körbe a Deák utcán. Lökdöstek, taszigáltak. - Elvörösödött, s mintha most még mélyebbé vált volna a hangja. - Engem, ezek a senkik! A keserves istenüket... ha nem harmincan vannak, esküszöm, a markomba szorítottam volna néhányukat. - Hádelnek ökölbe szorult a keze. - Gúnyoltak, sértegettek. Az mondták, áruló vagyok, mert magyar ember létemre zsidókat nevelek. Tönkre fognak tenni a gazemberek. Én nagyon sajnálom, fiam... Szégyellem magam, de meg kell tennem...

Elfordult, hogy a fiú ne lássa az arcán tükröződő érzelmeit.

Taussig hónapokig nem mozdult ki a domboldali házból. De észre kellett vennie, hogy az otthoni étkezések egyre szegényesebbek, és apja napról napra idegesebb, türelmetlenebb.

Elhatározta, hogy Pestre megy. Hádel ajánló levelet írt.

- Ismernek engem ott is, fiam - mondta búcsúzóul. - Remélem, segíteni fognak neked... És minden jól!

Három nappal azután, hogy a fővárosba érkezett, táviratot kapott Sárospályáról: apját szélütés érte.

Egy évvel később - éppen azon a napon, amikor kis mellékutcai műhelyét megnyitotta - Sárospályán elhunyt Taussig Ármán.

A domboldali házat még abban az évben eladták, s Taussig Lajos fölhozatta anyját a fővárosba. A fáradt, beteges asszony nem bírta az idegen világ zajos, lázas lüktetését; zárkózottá és hallgataggá vált, szüntelenül az utcai ablak mögött ácsorgott, s a kopott csikágói utcát bámulgatta. Egyre fogyott, s talán fél esztendővel a felköltözés után egyszer az Iparcsarnok előtt összeesett. Az orvosok azt mondták: szívtrombózis.

Már nem jött ki a kórházból.

A Bethlen téri templomban mondtak érte halotti imát.

*

A házban, amit a hegyen fölfedezett, egy magányos sváb férfi lakott: Seicz József hentes és mészáros. Innen járt be nap mint nap a város túlsó végére, a Közvágóhídra. S bár lelke mélyén sajnálta a verejtékkel fölépített kis tanyát, jó pénzért szívesen túlادott volna rajta.

Taussig Lajos hónapokig kerülgette az emlékidéző, szegényes házikót, mielőtt beljebb merészkedett volna, Seicz József a kertben ültette le látogatóját (akkor a veteményes helyén még kemény volt a föld, rajta fémasztal és három ócska kerti szék), és azt mondta: amint nyugdíjba megy, szívesen eladja a kis birtokot Taussignak. Az volt a terve, hogy a nyugdíjazás után a p-i húsboltban vállal majd kiegészítő munkát, és leköltözik a faluba a lányához. Unja az egyedüllétet, szeretne újra emberek között élni.

Taussig meglepődve nézett rá.

- Nekem ez jó. Örölnék, ha sikerülne megegyeznünk, és ide költözhetnék. De ne haragudjon, azt már sehogy sem értem, hogy egy tapasztalt, idős ember elvágódhat ebből a nyugalomból. Hogy emberek közé vágjuk...

- Persze hogy elvágódom - mondta a hentes. - Ha mondjuk megbetegszem, ki törődhet itt velem? Még a lányoméknak se tudok leüzenni, hiszen nincs kivel. Sokszor hetekig nem látni embert az egész környéken...

- Éppen ez ebben a legszebb...

- Mondja, hány éves maga?

- Lassan elérem az ötvenet. Hát maga?

- Ötvennyolc - mondta Seicz József álmélkodva. Azt hitte, Taussig jóval idősebb, mint ő. S valóban, senki sem gondolta volna, hogy Seicz József édesbátyja lehet a hajlott kis embernek.

- Nos, hát én nem szeretem az embereket - mondta határozottan az órás. - Én eddig csak rosszat kaptam tőlük... Örölnék, ha egyáltalán nem kéne találkoznom velük. Soha és sehol. Meglennék nélkük, boldogan... Különben is gyűlölöm a lármát. A házban, ahol lakom, egyszerűen nincs nyugtom a sok hangos kölyöktől. Pihenni sem lehet tőlük, annyian vannak ott. Tönkretesznek, kérem. Érti már?

- A gyerekek? No hiszen!... Meglátani, hogy magának nincsen - mondta Seicz kicsit bosszankodva.

Taussig nagyot nyelt.

- Lehet - mondta komoran, és lehajtotta a fejét, mintha valamiért szégyenkeznie kellene. - De térjünk a tárgyra... Nekem egyelőre nincs elegendő pénzem. De néhány év alatt, ha belegebdek is, összekaparak annyit, hogy átvehessem a házát, Seicz úr... Csak ígérje meg, hogy nekem üzen legelőbb...

*

Már ki volt tűzve a költözés határideje, és Taussig Lajos a pénz kétharmadát előre kifizette Seicznek, amikor - ötvenegy tavaszán - két bőrkabátos férfi jelent meg a Nefelejcs utcai lakásban. Este tíz elmúlt már, amikor becsöngettek. Taussig megmerevedett:

A magasabbik igazolványt mutatott:

- Parancsunk van a házkutatásra - mondta, és intett társának, hogy kezdhetik.

Kifordították a fiókokat, szétdobálták a szekrények polcait, megkopogtatták a falakat is. Amikor a régi családi fényképeket letépték a falról, hogy megnézzék, nincs-e mögöttük titkos rejtékhely, a könnyező öregember eléjük ugrott.

- Azt ne... Kérem!

Oda se figyeltek.

- Tiltakozom, kérem - motyogta felindultan, tehetetlenül.

Félretuszkolták, a képkeretet durván feltépték, a fényképet a földre dobták. Taussig pihegve állt a sarokban, reszketett, mintha hideg rázná.

El kellett tűrnie azt is, hogy erőszakkal a műhelyhez hurcolják. Ott is felforgattak mindent. Egy súlyosabb, legalább százéves arany zsebórát alaposabban is megnézték mindketten.

- Szép darab - mondta az egyik bőrkabátos.

- Igazi burzsuj csecsebecse - bólogatott a másik, és tenyerére fektette az órát. Emelgette, forgatta. - Jókorá súlyá van!... Akármilyen legyen, ha nincs meg tíz deka! Hogy nem szakadt le a zsebe a gazdájának...

Gyanakodva Taussigra sandított.

- Kérem - mondta rekedten az órást -, azt... azt tegnap hozták be javítani...

- Tegnap? És kié? - Az alacsonyabb nyomozó fel-felpattintgatta az aranyóra fedelét. Élvezettel játszadozott vele, mint Taussiggal is.

Az öreg elővette a pénztárkönyvet, és remegő ujjakkal kezdte lapozni.

- Itt van, kérem... Doktor Sávósé. Itt dolgozik a közelben, a MABI kórházban...

A magasabbik vállat vont, aktatáskájába zárta az üzleti könyvet és a zsebórát.

- Maga is velünk jön! - Lehúzta a rolót, a lakatot lepecsételte.

Taussignak összekoccant a térde.

- Mint negyvennégyben...

Nem akarta kimondani. Önkéntelenül tolult ajkára a mondat.

Az alacsonyabb nyomozó pulykavörös lett.

- Mit mondtál? - Már ütött. Taussig késve emelte fel a kezét, a nyakára zuhant a csapás. Megszédült, az üzletajtónak esett, homlokán lehorzsolta a bőrt a rozsdás vaslemez.

A nyomozó ismét ütni készült, de a magasabbik megállította:

- Hagyd! - Lefogta a kezét. - Sokan járnak itt...

Valóban, a túloldaltól két férfi szemlélte a történeteket. Szinte egyszerre fordultak meg s tűntek el a mellékutcában.

Taussigot kocsiba tuskolták. Kísérői némán ültek mellette. Nem sokáig autóztak, nem lehetett megállapítani, merre mentek. A ház, ahová bevitték, csendes utcában volt. Taussig fölnézett a homlokzatra, de sötét volt, nem sokat látott.

Jócskán délelőtt lehetett már, mikor érte jöttek és átvezették egy másik helyiségbe. Ott az íróasztal mögött egy sovány, bajuszos férfi ült, előtte iratok, a kezében töltőtoll. Taussig megállt előtte.

- Maga Taussig Lajos? - A bajuszos nem nézett föl az aktából.

- Igen, kérem...

- Hm... Lássuk csak... - Lapozott egyet. - Bejelentés érkezett maga ellen. - A bajuszos fölnézett, ujjai között játékosan forgatta a golyóstollat. - No, halljuk, hová rejtette az aranyat?

- Miféle aranyat?

- Itt én kérdezek, és maga válaszol. Nos?

- Kérem szépen, nekem ezen a karikagyűrűn kívül, amit...

- Ne locsogjon, nem érünk rá! Kire bízta?

Taussig halálosan kimerült volt. Alig bírt megállni a lábán.

- Senkire, kérem, miért nem hiszik el?

A bajuszos tollával kopogott az íróasztalon.

- Hinni a zsinagógában kell. Itt mi tudunk vagy megtudunk.

Taussig nagyot nyelt.

- No, ki az a doktor Sávós?

- Fogorvos, kérem.... Nálam szokott javíttatni.

- Aranyórákat?

Nem értette, mit akarnak.

- Azt is...

- Na, jó -, legyintett türelmetlenül a bajuszos. - Elmehet!

Visszavitték a másik helyiségbe, és újra rázárták az ajtót.

Taussig leült a kemény, egyenes támlájú székre. A falon kiütköző salétromos foltokat nézte tehetetlen várakozással.

Azt hiszik, aranyat rejtegetek - gondolta. - Mert följelentett valaki.... Vajon ki lehetett? Ki gyűlöl ennyire és miért? Mert rendben van, hogy kerülnek; ezt okkal teszik. Hisz én is kerülöm őket. De mi okuk a gyűlöletre? Kit bántottam én?

Sóhajtott. Házmasterország ez, hiába... Itt mindig több volt a névtelen feljelentés, a besúgás, mint bárhol.

Valahol az utcán teherautó fékezett. Idáig hallatszott a fülsértő csikorgás.

El, el - gondolta -, el az emberek közül! Csak már enyém lehetne az a ház a hegyen! - Keserűen törölgette homlokát. - Mi fűz engem ehhez a városhoz? Az emberhez, a gonosz vadhoz? A legveszedelmesebb masszához, a tömeghez, a csöcselékhez?

Este lehetett már, amikor kinyitották az ajtót.

- Hazamehet!

Senki nem mondta, hogy tévedés. Senki nem mondott semmit. Csak kieresztették a kapun, és morcosan néztek utána.

De a műhelyt többé nem kapta vissza. Néhány héttel később föltörték a zárat, teherautóra dobálták a szegényes berendezést.

Később kőművesek jöttek, és a műhely helyén állami trafikot alakítottak ki. A cégtáblára azt írták: DOHÁNYZÓK BOLTJA.

*

Seicz József éppen a kertben pizsmogott, amikor Taussig megrázta a léckerítést. A hentes megtörölte a homlokát, kiegyenesedett, és lomha lépteivel elindult vendége elé.

A kertben ültek le. Seicz bement a házba, bort hozott.

Koccintottak, aztán Taussig rátért jövetele okára. Elmesélte, mi történt vele, hogyan vitték el hazulról, s azt is, hogy fel kellett adna műhelyét.

- Ily módon aztán - tárta szét a kezét - egyelőre nem tudom kifizetni a hátralékot, pedig higgye el, még inkább szeretnék most már itt lakni. Elegem van mindenből és mindenből.

- Persze! - bólintott a hentes, és vaskos ujjait összekulcsolta az asztalon. - Piszok egy világ van itten.

- Én, amikor a háborúból hazakeveredtem, még reménykedtem, hogy valóban megváltozik a világ - mondta tűnődve Taussig. Önmaga számára is furcsa volt, de jólesett elbeszélgetnie Seiczcel. - Ha nekem már nem is, sokaknak... Mert számomra már nem sok jó kínálkozott. Túlságosan nagy volt a veszteségem. Két fiam pusztult el... Meg a feleségem.

- Nekem is meghalt a fiam. Nyugatra hurcolták... A táborban megbetegedett. Nem élte túl - mondta Seicz. Markába emelte a borospoharat, és odapendítette Taussig poharához. - Na, egészségére!

Csöndben méláztak sokáig. Egyszer csak azt mondta a hentes:

- Persze, ezek a zsidók meg mindent megúsznak!

Nem lehetett tudni, mire gondolt, hogyan értette. Taussig összerezzen, két ránc eredt meg a szája sarkánál.

- Mi baja a zsidókkal? - Csodálkozott, hogy alig van hangja.

- Áh - legyintett a hentes -, azok aztán minden bajból kihúzzák magukat. - Hatalmas kezét megemelve magyarázott. - Még jó, ha nem keresnek rajta! A háborúban is, amíg az én fiamat fegyverrel küldték a legelső vonalba, őket csak árkot ásni vitték.

- Árkot ásni - bólogatott dühös gúnnyal Taussig, de a hentes nem figyelt a közbeszólás élére.

- Ha csak annyi képességük volna a fizikai munkához, mint akármelyik parasztgyereknek, mind túlélhették volna, nekem elhiheti...

- Maga állat! - ordított fel kétségbeesetten az öreg. De inkább furcsa, torz sikoly volt ez. - És a gázkamrák...

Seicz József buta értetlenséggel bámult rá, kitágult a szeme is. Nem értette, mi izgathatta föl ennyire az órát.

- Ne haragudjon, ha megbántottam valamivel - mondta csöndesen.

- Két fiamat meg a feleségemet gyilkolták le, csak azért, mert zsidók voltak, és én ne haragudjak? Engem elhurcoltak munkaszolgálatra... Csak árkot ásni, ahogy maga mondta! Megdögleni, az első vonal előtti vonalban, a biztos halál kapujában, ha nem tudná.. Háromszor szöktem meg, éheztem, kínlódtam, csonttá soványodtam. Csak azért, mert zsidó vagyok... És én ne haragudjak? Hát kicsoda maga? Mondja meg, kicsoda?! Honnan veszi a bátorságot, hogy különbnek tartsa magát nálam, csak azért, mert gyerekkorában nem metélték körül? Hát mit képzelsz maga?

Fölállt, gyűlölködve nézett a másik zavart, bamba arcába. Aztán kissé higgadtabban hozzátette:

- Én, én soha nem éreztem magam különbnek másoknál. De kevesebbnek sem... Hát akkor maga se higgye, hogy akármiben is többet ér nálam.

- De hát... Én nem tudtam, hogy maga...

- Nem fontos, hogy én ki vagyok - mondta most már egészen halkán Taussig. - Ha tudta volna, előttem nem nyilvánít véleményt, igaz? De véleménye azért még van!

- Kérem, én...

- Ha valahogyan sikerül összekaparnom a hátralékot, jelentkezni fogok - mondta Taussig, és elindult a kerti kapu felé.

Valami megmagyarázhatatlan ürességet érzett. Mintha az utolsó szál szakadt volna el. Seiczet valahogy megkedvelte, s most lám, keservesen csalódott megint.

A hegyoldalon lefelé menet gyerekkora állt elébe az úton. A kisvárosi utca csenevész akácai, a zsinagóga duruzsolva imádkozó öregjei, színes ablakok üvegkoccanása. Félt a rabbitól, akinek bozontos szemöldöke összenőtt az orra fölött, mennyire félt tőle, s ahányszor a közelébe került a szertartás alatt, míg a kántor a menet előtt vitte a tórát, lehajtotta a fejét, mintha szégyenkeznie kellene valamiért.

Aztán a szülei szigorú arca, apjáé a templom földszinti padjában, anyjáé odafönt a fejkendős asszonyok között. Milyen csöndbe merült a világ, mekkora burával takarta be az idő!

Hogy gyűlölte a templomot, mennyire rettegett ezektől az istentiszteletektől! Minden péntek estét ott kellett töltenie, miközben katolikus pajtásai zavartalanul ricsajozhattak az utcán.

Egyszer föl is lázadt. Talán tízéves lehetett. Azt mondta, nem akar templomba menni. Apja megütkezve nézett le rá:

- Hogyhogy nem?

- Én inkább játszani akarok. Gyűlölöm a templomot...

Soha nem látta még olyan dühösnek az apját. Kék lett az arca, villogott a szeme.

- Mit gyűlölsz? A templomot? - A hátát, a fejét ütötte. - Te istentelen... Nesze...!

Visított. Fájt a verés, de még makacsabbá tette.

- Én... én nem akarok zsidó lenni!

Apja keze hirtelen megállt a levegőben. Szája kinyílt, fejét félrehajtotta, mintha rosszul hallaná. Abbahagyta az ütlegetést.

- Bolond ez a gyerek - mondta a feleségének. - Még hogy nem akar... Hallottál már ilyet?

Hónapokig nem állt szóba a fiával. Talán soha nem felejtette el ezt a lázadást.

A délutáni szellő térdre fektette a kopár bokrokat. Taussig egy széles fához támaszkodott, belebámult a nap skarlátgyűrűjébe, és arra gondolt: ha volna Isten, nem így rendezné be a kusza világot. Igen, istentelen vagyok -, elmélkedett tovább -, tán mert még nem találtam meg a magam istenét, a szeretni valót, a nem tömeggyilkos-istent.

Leült egy göcsörtös erdei padra, az apró falusi házakat nézegette, meg a kékes füstcsíkokat, amelyek hasra vetették magukat a kémények fölött, s a szél repülőszőnyegén úsztak a Duna felé. Az ő istene - gondolta - valahogy olyan lenne, mint nyáron innen a falu. Az ő istene piros és sárga kis házakat teremtene, meg ezüstös tetejű autóbuszokat, amelyek úgy csillognak a fényben, mint lámpák az éjszakában. És embereket, akiknek játék csak a világ! Nyáron látni innen az apró kis hangya-emberkéket, igen, játék nekik a földiken hajladozás, villanó tükör a kasza, mert a magasból nem látszik félmeztelen testükön a verejték.

Még az autóbuszon is ez a gondolat foglalkoztatta, s ez a gondolat foglalkoztatta, s egyszerűen olyan erősen kívánta megint a kis házat, a kertet, az erdőt, hogy könny szökött a szemébe.

Amikor hazaért, széket húzott az ablak elé, leült, sokáig nézte a függöny mögül a tavaszi utcát. Akár az anyja, amikor Pestre költözött.

Már késő este volt, amikor kint valaki megnyomta a csengőt.

Taussig összeresztette. Ijedten kukucskált ki a kémlelőn, ösztönösen rettegett már a kései látogatóktól.

Legnagyobb megdöbbenésére az ajtóban Seicz József állt, a hentes.

- Mit akar? - förmedt ridegen Taussig a nem-várt vendégre.

- Szeretném, ha elfelejtené, amit délután mondtam. - A hentes szinte komikusnak hatott, kezét esetlenül széttárta, szemét a földre szegezte.

Mint egy hatalmasra nőtt gyerek...

- Jöjjön be! - Taussig csodálkozva észlelte, hogy nem haragszik már igazán. Seicz kamaszos esetlensége is megingatta egy kicsit.

A hentes leült az asztal mellé, a torkát köszörülte. Érezte, hogy valamivel adósa lett Taussignak. Sokáig nem is mert megszólalni.

- Amit délután mondtam - nézett rézvörös arccal az öregre -, azt nem tudom, miért kellett... Hiszen ostobaság, tudom... Énnekem még soha senkivel nem volt bajom. Zsidóember, nem zsidó... Nekem aztán édes mindegy tulajdonképpen.

- Hát akkor? - vont a föl szemöldökét az órás.

Seicz József esetlenül tárta szét hatalmas kezeit.

- Nem tudom... Beidegződés - motyogta.

Taussig az ablaknál állt. Kinézett az utcára, majd hirtelen megfordult.

- Tulajdonképpen megértem. Igaza van. Beidegződés. Eszembe jut: gyermekkoromban volt egy kutyám. Korcs vacak, az ördög tudja, milyen keverék. De szeretetre méltó állat volt, jó volt játszani vele. Bent élt a lakásban, mert az anyámnak, szegénynek sose volt szíve kitenni a hideg udvarra. - Az öreg elhallgatott, csodálkozott magán. Régen nem mesélt emlékeiről senkinek. Nem is értette, mitől lett egyszerűen olyan közlékeny, s ráadásul éppen azzal az emberrel, akire most haragudnia kellene. De jólesett, hogy mesélhet valakinek. - Az apám, tudja, nagy sörissza volt, ládászámra állt otthon a sör minálunk akkoriban. Nekem persze nem adott, csak a habját kortyolhattam le kivételes napokon. Nem adott, hát loptam... Az üveg

kupakját az ajtónál téptem le, persze kiszaladt a földre. Megittam a sört, de bizony a padlóról elfelejtettem feltörölni. Szegény apám bejött, megkérdezte, mi az a tócsa. Azt mondtam, odavizelt a kutya. Erre az apám eltángálta, és belenyomta a tócsába az orrát. Megint loptam a sörből, megint megismétlődött a jelenet. A kutya tette, mondtam, és ő kapott ki helyettem. Harmadszor aztán már nem is kérdezősködött az apám, csak elkapta a jámbor állatot, és elpáholta... Nem tudom, érti-e.

- Azt hiszem - motyogta bizonytalanul a hentes.

- Hát mikor lesz már ennek vége? - Taussig közelebb lépett az asztalhoz. - Én nem haragszom magára... Én nem magára haragszom.

- Köszönöm! - Seicz József a terítő rojtjait gyűrögette zavartan. - Én tulajdonképpen azért jöttem... Tudja, gondolkoztam a dolgon... Én még a nyáron leköltözöm a lányomékhöz. Amúgy is nagyon hívnak már. És akkor a magáé lehet a házam.

- És a hátralék?

- Megadja, ha tudja. P-n nincs órásmester. Majd magam is beszélek az ismerősökkel, hogy magának adják a javítani valókat... Ők is jól járnak, nem kell beutazniuk a városba. Ez is valami, nem? Őt faluba járhat el rendszeresen munkáért... Valahogy majd eléldégél belőle. Talán még félre is rakhat valamicskét.

*

Az eseménytelen nyár rakétaként eltűnt a végtelenben. Taussig felhozatta a hegyre kevéske bútorát, és saját ízlésének - s persze lehetőségeinek - megfelelően rendezte be új birodalmát.

Az első hónapokban különösen sokat bajlódott a kerttel. Nem értett hozzá, s legfőleg Seicz Józseftől kérhetett tanácsot. Egy részébe a kertnek virágmagvakat vetett, máshová zöldséget telepített. Ez a munka, amellet, hogy mind szívesebben bíbelődött vele, hasznosnak is bizonyult: a pompásra nőtt díszvirágokért jó pénzt kaphatott a p-i piacon.

Seicz József megtartotta ígéretét, s valóban sok javítani valót szerzett Taussignak. Az öregember első falusi körútjára magával vitte szerszámain, az órák java részét - amit csak lehetett - a helyszínen javította meg. Csak a bonyolultabb munkát vitte magával a hegyre, s egy héttel később az újra működő szerkezetekkel ismét megjelent a faluban. Az így szerzett pénzből ételmezt, italt vásárolt, a maradékot pedig elvitte Seicz Józsefnek.

Bármilyen furcsa, Seiczcel jól érezte magát Hosszan elbeszélgettek mindenféléről, de egy idő után Taussignak rá kellett jönnie, hogy a hentes családjá nem nézi jó szemmel ezeket az estebe nyúló látogatásokat. Azon túl már csak beköszönt a volt tulajdonosnak, és sietett vissza házába.

Esténként kiült a kertbe, behunyt szemmel adta át magát az erdő csöndes, és számára újszerű zsibongásának. Lassanként meg tudta különböztetni az újfajta hangokat, neszeket, hogy madár vagy éppen szellő zizegteti-e a lombokat.

Az új világ fölfedezése mérhetetlen örömmel töltötte el. A hegyen, kertje közelében, dallamos volt a csönd. A nyüzsgő világ távolivá vált, mint az ég.

Taussig órákig el tudta nézni a számára addig ismeretlen szépségeket; százféle alakra formálódtak a felhők a feje fölött, volt, amelyik jegesmedvét utánozott, némelyik olyan volt, mint hatalmas repülőgép, szürke testéből fehér csipkeshárnyak nyújtóztak kétoldalt.

A kerti székben elnyúlva nézegette a felhők kavargó mítoszait, s egy régi eset villant emlékezetébe, annak a negyvennégy tavaszát idéző pillanatnak az emléke, mely jobban benne élt, mint bármi más munkaszolgálatos korából.

Akkor már másodszor hívták be. Diósdra terelték, kényszermunkára.

Valamelyik napon az egész tábort teherautókra parancsolták. Hosszú mezei bekötőutakon robogtak keresztül. Valahol a Duna közelében járhatott a konvoj, amikor váratlanul repülőgépek jelentek meg fölöttük. A menet parancsnoka azonnal megálljt vezényelt.

Leugráltak a kocsikról, és az út két oldalán a földre vetették magukat. A gépek, a pokol zajos vadlibái, egészen alacsonyan berregtek, mintha érinteni akarnák a vezetőfülkék tetejét. Gépfegyverrel pásztázták végig az utat.

Az egyik teherkocsi felrobbant. Taussig most úgy emlékezett a képre, mintha isteni fényesség jelent volna meg az égen. A kaotikus zsvajban hirtelen valami idegen hangot hallott; azóta sem értette meg, hogyan, micsoda ösztön sugallatára tudott a fegyverropogásban egy magányos lövést megkülönböztetni. Az egyik őr lőtt a gépre hisztérikus félelmében. Nevetséges, tragikomikus jelenet volt: ócska kézfegyverrel támadni a pusztító óriásra.

Hirtelen valaki fölemelkedett a földről, és néha-néha hátrafordítva a fejét, rohanni kezdett a távoli hegyek felé. Az őrkök döbbsen néztek utána: a munkaszolgálatos eszeveszett szókése annyira meglepte őket, hogy még riasztólövést sem adtak le utána. A repülő is a hegyek felé húztak, nyugatnak, de közben még bombákkal szórták meg a tájat. Amikor a füst és a por elült, három katona indult a szökevény felkutatására. Vagy másfél órát várakozhattak csöndesen gubbasztva a teherautók platóin, amíg visszaértek.

- Kész! - mondta egyikük, egy pirospozsgás altiszt. - Cafatokra tépte a bomba...

- Mind így jár - legyintett a századparancsnok. - Utánuk sem kell eredni, úgyis megdöglének. Oszd mégis. Szökne mindegyik, a barom anyjukat! Ezen a héten már a harmadik...

Taussig nem emlékezett arra, ki volt a szökevény, talán nem is ismerte. De most megint úgy látta maga előtt, mint akkor: botladozva, örült elszántsággal rohan a végzete felé.

Bámulták és csodálták akkor. Le nem vették róla a szemüket, pedig már csak apró fekete pont volt a zöldellő távolság közepén.

Két dolog különös erővel foglalkoztatta Taussigot: a háború és az Isten. Utóbbira már-már soha nem gondolt odalent. De itt, a hegyek fenséges, emberfeletti nyugalma újra arra készítette, töprengjen el a létezésén, keresse meg a csöndben istenét, ha lehet még egyáltalán. Úgy érezte, szüksége volna rá; talán az elveszett emberi közösség helyébe vágyta.

Mert egészen a következő év elejéig - amikor már végérvényesen fölemésztette élelmiszer-tartalékát és kertje termését - le sem ment P-re.

Abban az esztendőben korán leesett a hó. Taussig napokig a kertbe se ment ki, bentről, az ablak mögül szemlélgette a világot. Fekete madarak szemelgettek a ház előtt, néha-néha egymásnak estek a zsákmányért, mint az emberek. Taussig sokáig nézegette a fehér csöndben gubbasztó hegyeket. Jó volt itt ülni, a frissen átizzott fekete vaskályha simogató melegénél.

Egy este, vagy inkább sötétbe hajló délutánon, megzörrent a kerítés. Jobban, mint máskor. Valaki jött. Taussig kíváncsian, s persze szorongva nyitotta ki a kaput.

- Maga? - döbbsen meg.

Seicz József állt előtte. Zöld lódenkabátjára vastagon telepedett rá a hó.

- Gondoltam, megnézem, hogyan él idefönt - mondta a hentes. - Régen nem járt felénk...

Sapkájáról, arcáról lesöpörte a havat, és beljebb lépett.

A szobában duruzsolt a vaskályha. Seicz esetlenül álldogált az ajtó mellett.

- Üljön le - mondta Taussig a didergő férfinak. - Gombolkozzék ki, meleg van itt...

A hentes bólíntott, és zavart-estlenül ledobta kabátját az ágyra. Maga alá húzott egy ócska széket.

- Hogy jutottam eszébe?

Seicz engedte világba futni a kérdést. Vizsgálódva nézett körül a helyiségben.

- Tisztességesen berendezkedett... - És csak most válaszolt, mert Taussig kutató szemmel nézte. - Meg akartam kérdezni, nincs-e szüksége valamire...

Az öreg gyanakodott.

- Ezért volt képes késő délután felmászni ideig? Ebben a kutyának való időben?

- Ezért...

Taussig hitetlenkedve csóválta a fejét. Várta, hogy Seicz majdcsak kinyögi jövedele igazi okát.

Seicz József a kezét lehelgette.

- Furcsa dolgokat hallani odalent - mondta tétován.

- Rólam?

- Magáról hát! Tudja, fecsegnek ezek a falusi boszorkányok... Valaki följelentette magát a rendőrségen.

- Mit követtem el? - Taussig leszorította kezét, mert érezte, hogy megremeg.

- Éppen az, hogy semmit - mondta a hentes. - Hogy maga dologtalan csavargó... Munkakerülő, azt mondták, és csak lopni jár a faluba. Meg ilyesmiket, ugye?

Taussig sápadtan nézett vendégére.

- Lopni? - Előrehajolt ültében. - Lopni, én? Kinek az agyában született ez a képtelen rágalom?

Seicz József a vállát vonogatta.

- Úgy látom - dünnyögte inkább csak magának Taussig -, még azokért a félnapokért is kár, amiket odalent kell töltenem... Pedig csak akkor megyek le, ha vásárolnom kell valamit. - Legyintett. - Áh, az emberek, Seicz úr, természetüknél fogva rosszindulatúak... És másokról is csak a rosszat képesek feltételezni. - Megreszketett az indulattól, és fizikai fájdalmat érzett a szíve tájékán. - Tigrisnél galádabb fajta... Egymást is fölfalják.

Indulatosan a levegőbe csapott és fölállt.

- Hát kinek ártottam én?... Nevetséges, komolyan... Őszintén sajnálom magát, amiért hajlandó volt elhagyni ezt a nyugalmat, ahol senki és semmi nem bántotta...

- Rossz volt egyedül, Taussig úr!

- Persze! Egyedül nagyon rossz... Csakhogy itt nem vagyok egyedül. Itt minden él, lélegzik. De nem rágalmaz, nem okoz keserűséget, nem gyilkol, nem kínoz...

A hentes a fejét rázta.

- Nem értem magát, Taussig úr. Sok mindent megéltem már, de az egyedüllétet soha nem szoktam meg igazán. Hogy bírja itt az éjszakákat? Mert a nappalok fénylenek, Taussig úr, nappal én is elviseltem, hogy egyedül vagyok... De éjjelenként, ha felriadtam, itt valami ráült a mellemre. Az ember éljen emberek között...

Az öregembernek elcsuklott a hangja.

- Emberek között? Sakálok, hiénák között talán... Akik lopással vádolnak egy idegent, csak azért, mert nem tudnak róla semmit? Nem uram, akkor már inkább üljön a mellemre az éjszaka!

Másnap valóban megkereste a rendőrség Taussigot. Pontosabban egy fiatal hadnagy jött föl körülnézni a házban és környékén. Az öreg nem kínálta helytel.

- Mióta él itt? - Nem volt udvariatlan, csak kissé hivatalos.

- Nem régen... - Taussig talán még gyanakvóbban nézte a rendőrt, mint az őt.

- És miből?

- Hogyhogymiből? Nem lopok, ha erre kíváncsi.

A hadnagy a műhelysarkot vette szemügyre. Fölemelt egy ébresztőórát. Mintha már egyszer lejátszódott volna mindez! Taussignak a fogorvos aranyórája jutott eszébe, s vele mindaz, ami akkor történt.

- Remélem, nem lop - bólintott a rendőr. - Csakhogy magának bevonták az iparát, nem igaz? Illegálisan dolgozik. Tudja, hogy ez is büntetendő?

- Akkor csukjanak be! - merevedett meg az órás.

A hadnagy legyintett. Nem azért jött, mondta, de hát bejelentés érkezett a gyanús, különös remete ellen. - Higgye el, kötelességünk kivizsgálni - mondta jóindulatúan. Akárhogy is nézzük a dolgokat, érthető, ha senki sem örül egy különös és magányos idegen jelenlétének.

Udvariasan búcsúzott, de nyomatékosan megjegyezte, hogy alkalmasint máskor is fölkeresik majd a rendőrök a házat. - Ugyebár - így mondta - meg lehet érteni a falu nyugtalanságát is!

Taussig - bár alig bírta magába fojtani felháborodását - megígérte, hogy nagyon ritkán fogják csak látni a faluban. Nem akar a jelenlétével gondot okozni sem az embereknek, sem a rendőrségnek.

- Bár sose kéne lemennem - mondta az ajtóban. - De hát enni csak kell, itt meg nincsenek üzletek.

*

Az a tél szokatlanul kemény volt. A fagy néha a harminc fokot is megközelítette, Taussig ezeken a jeges, széllel támadó hideg napokon a házába zárkózott.

Fehér csontvázra dermedtek az erdő fái, áttetszővé üvegesedett törzsükön a hó.

A hegyet vattafelhők takarták be. Néha olyan közeli voltak, mintha rá akarnának feküdni a hegy tetejére. A szél gyakran felkapta a havat, megforgatta a fák között, olyan hangos süvítéssel, mintha légvédelmi szirénák vijjognának mindenütt.

Taussig ekkor egy kicsit újra hinni kezdett Istenben. Úgy érezte, mégiscsak van valami fölötte álló, aki a világot uralja.

Egy vasárnap délelőtt csak a kirándulók számából sejtette, hogy ünnep lehet - fölgyalogolt a csúcsig. Szép, tiszta idő volt, s bár ujjai a vastagon bélelt kesztyű alatt is megdermedtek, pengeélesen világított a nap.

De hamar változott a kép. A játékos-féktelen Ariel átnyargalt a hegyen, s hófüggönyt vont köré. Elszürkült minden a közeli felhők alatt, olyan sűrű köd kavargott, hogy alig nyolc-tíz méterre lehetett csak ellátni.

Taussigot lenyűgözte a rideg felhők emberközeli gomolygása. Egészen új világ volt ez. Arra gondolt, talán ezért mégis érdemes volt ennyi fájdalom után életben maradnia!

Mintha lent, a városban hagyta volna másik életét. Könnyebbnek, légiesebbnek s egyszerre súlyosabbnak is érezte magát. Mintha élet és halál közt lebegne, egy harmadik halmazállapotban...

A csúcson faragott kőoszlop állt, turisták véstek bele megemlékező sorokat hajdani elődeikről, de ő hiába tudta már betéve a szövegét, mindig azt szeretne volna olvasni rajta, hogy Ez ITT A VILÁG PEREME, EZEN TÚL MÁR CSAK A HALÁL LAKIK! Talán mögötte, ahol hirtelen függőlegesen megszakad a hegy, a Késszakadéknál, ahogyan errefelé nevezik a meredek nyugati oldalt, mert éppen olyan, mintha a hegyet kettészelte volna egy éles, földöntúli kés pengéje.

Ekkor jutott eszébe először, teljesen ösztönösen, talán el sem jutva agya homlokközeli részéig, hogy lám, mégiscsak hisz valami mitikus erőben, hívják bár létezésnek vagy Istennek akár... Hiszen ugyanaz az anyag, amelyik az embert formálta, nem szülhetne ugyanazon ölével ilyen fenséges tökélyt.

Aznap este valami különös nyugtalanság fogta el. Sokáig járkált a ház előtt, téblábolt a havas kertben, s csak a kegyetlen szél kergette a házba vissza. De ott sem találta a helyét, türelmetlenül matatott a régi holmik között, amint leült, fel is pattant rögtön. Beszélni, beszélni szeretett volna valakivel.

Később elővette a kopott, fekete kötésű Károli Bibliát - zsidó létére felnőttként már csak ezt ismerte, bár halványan emlékezett arra, hogy gyerekként tanult még az eredetiből is. Váratlanul és furcsán emlékezetébe ugrott a héber ábécé is. Álef, bét, gimel, dálet... - sorolta meglepően. Micsoda ősi mélység kráteréből dobta fel mindezt az emlékezet!

Szerette volna a betűket is látni, csak homályosan emlékezett szép cikornyáikra. Egyet sem ismernék már föl - gondolta.

Aztán felnyitotta a könyvet, és - hosszú évek után először - belelapozott: „*Uram, kicsoda tartózkodik sátorodban, kicsoda lakozhatik szent hegyeden? A ki tökéletességben jár, igazságot cselekszik, és igazat szól az ő szívében. Nem rágalmaz nyelvével; nem tesz rosszat felebarátjának, és nem szerez gyalázatot rokonainak.*”

Már nem félt az éjszaka kísérteteitől; úgy érezte, itt, túl a való élet állapotán, ebben a különleges lebegésben sem földi, sem más erők nem bírják többé meggyötörni.

Gondolatai, melyeket magánya kényszerített elő, lassan-lassan eltávolították régebbi félvállásosságától. Egyéni istenhitet teremtett a lelke.

„*Azt hiszem, az én istenem a Csönd - írta naplójában. - Csak az ő közegében tudok már lélegzeni is. Pedig akadnak türelmetlenséget szülő, unalmas perceim. Néha messze futnék... Tegnap arra gondoltam, jó lenne vízpart fövenyén elnyúlni, engedni a nap simogatásának, bámulni a mezők színeit felvillantó fiatal lányokat. De az ilyen ábrándok csak perceikig tartanak. Ellenük adott ceruzát a kezembe Magány-Isten.*”

Eszmefuttatása alá megint a Bibliából írt ki néhány sort: „*És mondta: úgy van az Isten országa, mint mikor az ember beveti a magot a földbe, és alszik és fölkel éjjel és nappal; a mag pedig kihajt és felnő, ő maga sem tudja, miképpen. Mert magától terem a föld, először füvet, aztán kalászt, azután teljes búzát a kalászbán. Mihelyt pedig a gabona arra való, azonnal sarlót ereszt reá, mert az aratás elérkezett.*”

*

Június végén kezdett fölszáradni a hegyoldal. Hetek óta nem esett már az eső, ropogtak a turisták lábai alatt a levéllel behintett utak. Akkoriban kevés kiránduló járt errefelé, különösen nyár elején. Tavasszal még megfordult a hegyen egy-két iskolás csapat, hangjuk betöltötte a tájat. Taussig Lajos ilyenkor megállt a kertje előtt, csak messziről figyelte a gyerekek zsidósági vidámságát.

Elszorult a szíve, valahányszor iskolásokat látott. Kisebbik fiával való legutolsó beszélgetése minden alkalommal eszébe jutott, s újra meg újra felkavarta.

Ez közvetlenül azelőtt történt, hogy a KISOK-pályán utoljára látta gyermekét. Naplójában kétszer is leírta ezt a beszélgetést, megsűrűsödött életében nyilván e rövid epizód hagyta a legmélyebb nyomot.

A házban, ahol laktak, majd mindenki viselte a sárga csillagot. Még a kapu fölé is ki kellett tenni, jelezve, hogy zsidóház, szabad prédája az indulatoknak. Akkor délután - már elmúlt a szabad kijárási ideje - három nyilas pártszolgálatos tűnt fel. Mindenkit az udvarra tereltek, vizsgálni kezdték a papírokat.

Taussigekhez egy húszéves suhanc zörgetett be. Taussig felmutatta a svéd követségtől szerzett védlevelét.

- Ez hamis - dörmögte a nyilas. Kettétépte az okmányt. - Gyerünk csomagolni!

- De kérem, ezt valóban a svéd követség... - kezdte volna mondani Taussig.

- Azt mondtam, hamis! - pattogott a nyilas.

Taussig szó nélkül sarkon fordult, és bement a szobába. Felesége és Sanyika dermedten várták az ajtó mögött.

- Mennünk kell - mondta nehéz sóhajjal az órás. Rossz előérzete volt, remegett a lába. Nem merte mondani, amit gondolt: hogy búcsúzniuk kell.

Érezte, utoljára vannak együtt.

- Ostobaság - mormolta -, annyi rosszat, annyi veszedelmet sikerült átvészelnünk. A szomszéd házat bomba rogyasztotta térdre... Engem hazaküldtek a munkaszolgálatból a Lakatos-érában... Miért pont most történne meg?

- Csak pár hetet kell kihúznunk - súgta. - Az oroszokat már nem lehet föltartóztatni...

Az ajtót behajtott, nagyon halkán suttoztak odabent.

- Ugye apu, ha majd jönnek az oroszok, akkor a keresztények hordják a sárga csillagot? - nézett rá a kisfiú.

Nyomasztó volt, hogy odakint fegyverrel várnak rájuk, mégis mosolygott.

- Ugyan, miért kéne?... - S hátralesett, nem hallhatott-e valamit a nyilas. Aztán melléhez húzta a kislánya fejét.

A haját simogatta, egyre kétségbeesettebben, mintha sosem akarná elengedni. Nagyon kellett vigyáznia, hogy el ne sírja magát.

Akárhányszor iskolásokat látott a hegyen, eszébe jutott a fájdalmas délután. Ilyenkor bezárkózott a házba, nem bírta elviselni a gyerekek közellétét.

Minden tiszta szempár az ő fiának képét vetítette elméje vásznára.

*

Az egyhangú napokat váratlan esemény követte.

Egy nyári délután lefelé tartott P-re. A falu fölötti tisztáson a nyár megszokott hangulata uralkodott. Döngés, cirpelés, a növények álmos hajladozása töltötte be a tájat, csordulva folyt a völgyre a béke.

Akkor látta meg a holttestet.

Kicsit kövérkés, majdnem kopasz férfi volt, talán ötven év körüli. Az arcát nem lehetett látni; hasra borulva feküdt a fűben, bal keze tarkója fölött, mintha egy orvul rácsapódó ütést igyekezett volna tompítani élete utolsó pillanatában.

Taussig viszolyogva nézte a váratlanul előbukkanó halált. Megrémült, nem tudta, mitévő legyen. Homályosan érezte, az lenne helyes, ha azonnal a rendőrségre sietne, s jelentené az esetet, de egyszerre csak megszorította valami: hátha ő kerül majd gyanúba megint. Hisz volt már tolvaj a lentiek szemében, lehet még tán gyilkos is! Gyöngyözni kezdett a homloka.

A holttest beleolvadt a tájba, a csend itt szinte felkínálta a halált.

A remete még egyszer visszanézett, és megfordult a házhoz vezető úton.

Rettegve várta, mikor jönnek majd érte. Verejtékezve, szinte szűkülve lapult a sarokban, s annyit gondolt arra a hullára meg a rendőrség gyanakvó faggatására, hogy néha már egy-egy pillanatig úgy érezte, valóban ő ölte meg azt az embert. Pedig még azt sem tudhatta biztosan, gyilkosság történt-e, szerencsétlenség vagy csak egy halálos szívroham. Kétszer is elindult, hogy lemenjen a rendőrségre, de valami mindig visszatartotta. Balsejtelmeit semmiképpen sem tudta már csillapítani, s oktanul is rossz lett a lelkiismerete.

Tudta, hogy nem kerülheti el a kihallgatást. Ha megtalálják, ki máshoz is mennének először? Ő a gyanús, a magányos idegen.

Ösztönei dolgoztak, tudata elveszett. Elhagyta a házat páni félelmében. Behúzódott az erdőbe.

Egy fiatal pár fedezte fel aznap este a hullát. A hegy lábánál találkoztak, szeretkezésre alkalmas helyet kerestek a sötét réten, s a fiú belebotlott a holttestbe. Rettenetesen megijedtek, egymást ráncigálva rohantak vissza a faluba.

Öt rendőr szállt ki a terepre. Hamarosan megállapították, hogy a férfit hátulról szúrták le, legalább huszonnégy órával ezelőtt. A vér már fölszáradt körülötte, beitta a föld, mint a nyári esőt.

A rendőrök körülnéztek a faluban, de nem bukkantak nyomra. A vendéglő vezetője hozta szóba Taussigot.

- Talán a hegyi ember - lelkesedett az izgalomtól. - Tudják, rettenetes figura. Semmi jót nem nézek ki belőle. Ahogy ide bejön, és sötéten bámul mindenkire... Már a szemével is gyilkolna. Igen, csak ő lehetett, az órás...

A fiatal hadnagy három rendőrrel meg egy civil ruhás nyomozóval kapaszkodott föl a hegyi házhoz.

Zárva találták. Ketten a kertkapu előtt maradtak, a másik kettő pedig a környéket fésülte át.

Nem találtak senkit.

Akkor erősítést kértek Pestről. Két nyitott kocsival fegyveres rendőrök érkeztek. Minden bokrot, minden parányi helyet megvizsgáltak.

Tizenhárom órás szüntelen keresés után a fiatal hadnagy fedezte föl Taussigot. Az öregember vacogva lapult egy vastag törzsű tölgyfa védelmében.

- Ott van! - ordított föl diadalmasan a rendőrhadnagy, és futásnak eredt.

Taussig görcsösen kapaszkodott egy földre hajló ágba. Menekülni szeretett volna, de nem volt ereje megfordulni sem.

A hadnagy szemében összekeveredett a fölfedezés öröme a hajtóvadászat szenvedélyével. Kivörösödött az arca. Most már esküdni mert volna arra, hogy valóban a gyilkost kergeti. Ez volt élete első komolyabb ügye, eddig csak tyúklopások, családi perpatvarok, kocsmai verekedések miatt kellett intézkednie. Talán nem is az első gyilkossága a remetének - gondolta.

- Ott van! - ismételte örömmel. Jobbjával hátraintett a többieknek, hogy kövessék.

Pedig nem volt szüksége segítségre. Taussig már nem próbált menekülni, nem tanúsított ellenállást, reszketve engedte magához a rendőröket, akár egy riadt gyerek, ha rossz fát tesz a tűzre. Megszeppeven várta az elkerülhetetlen büntetést.

- Mit akarnak tőlem? - hebegte.

- Tudja maga nagyon jól! - A hadnagy maga elé lökte Taussigot. - Ne próbáljon megszökni! Indulás..!

- Én, én nem csináltam semmit, kérem...

- Ezt majd eldöntjük odalent!

Taussig nem szólt többet. Lehajtott fejjel, görnyedten vánszorgott a rendőrök gyűrűjében.

Lecipelték a rendőrségre. Hiába mondta el százszor is, hogy nincs köze az ismeretlen halálához, mindannyiszor föltették neki a kérdést: akkor miért menekült el hazulról?

- Kérem, én már annyi mindent... annyi mindenben mentem keresztül, hogy félek... Félek. Mindentől félek, kérem... Nem tudom megmagyarázni, miért menekültem el. Én tudtam, hogy majd engem fognak gyanúsítani.

Kinevették. Miért tart a gyanúsítástól, ha ártatlan? A becsületes embernek nincs félnivalója a rendőrségtől. A menekülés eleve gyanús. Különben is: honnan tudta, hogy történt valami?

Ekkor Taussig bevallotta, hogy ő már jóval a rendőrség előtt fölfedezte a holttestet. A nyomozóknak felcsillant a szemük, úgy érezték, jó úton járnak, az öreg hamarosan vallani fog.

De ő csak a kezét tördelte kétségbeesetten.

- Nem tudok semmit, higgyék már el!... Igen, láttam azt az embert, ott feküdt, és akkor visszafordultam. Nehogy észrevegyen valaki, és engem kezdjen faggatni. Megijedtem, kérem...

A tapasztalatlan hadnagy sem, de a rutinos nyomozók sem hitték el. Úgy vélték, csak konykul, megátalkodottan tagad, amíg meg nem törik.

Visszavitték a másik szobába, és rázárták az ajtót.

- Hagyjuk magára - mondta a fiatal hadnagy. - Reggelre vallani fog...

Kávét főztek, s eltűnődtek az emberi romlottságon.

Reggel volt már, amikor valaki bezörgetett. A rendőrök aludtak, ki az ócska priccsen, ki csak az asztalra dőlve.

Fiatal, sápadt férfi állt az ajtóban, fésületlen szőke haja a homlokába hullt.

- Vallomást akarok tenni - mondta.

Ő volt a gyilkos. Összeszólalkozott az apósával, és a hegyoldalban hátba támadta. Vadászkéssel sebezte halálra.

Három napig reszketett a sufnijukban, aztán nem bírta tovább...

A hadnagy bosszúsan pattant föl.

- Megyek, elengedem az öreget...

Fejcsóválva ment ki. Titokban sajnálta, hogy nem Taussig a gyilkos. Átsietett a szobán, kinyitotta az ajtót.

- Elmehet, öregúr...

Nem kapott választ. Beljebb lépett.

A parányi ablak rácsán lógott az öregember. Már nem volt benne élet.

- El kellett volna venni a nadrágszíját - gondolta bosszúsan a hadnagy, és csettintett. - A kurva életbe...

A nyitott ajtót meglengette a huzat. A hadnagy tovább szitkozódott magában.

(1975-1982)

A tábla marad

Az igazgató alacsony, kövérkés ember volt, s mint a hasonló alkatúak általában, víg kedélyű. Jóval túl a hatvanon, de ez meg sem látszott rajta. Kerek, pirosposzgás arcán ravasz kis mosoly bujkált mindig - tulajdonképpen még soha senki nem látta idegeskedni, kiabálni.

Most sem haragudott, inkább csak gyerekes kíváncsisággal nézte a fekete táblát, s alatta a toldalékként hozzáillesztett fura másikat.

A felső táblát ismerte. „Iskolaépítkezés. Tervező főmérnök: Karczagi Sándor, Budapest Tervező Iroda. Kivitelező: Délpesti Építőipari Vállalat. Építésvezető: Vágó Antal.”

Ilyen tábla minden építési terület sarkán látható. Csak a toldalék lepte meg. Fehér olajfestékekkel, apró betűkkel sűrűn teleírt tábla volt. Hemzsegtek rajta a nevek. „Pallérok: Barna István, Kovács János, Neubauer Béla... Kőművesek: Antal Lajos, Bognár Endre, Böjtör János, Csernák Máté...” És így tovább, végig az ácsok, a festők, a lakatosok, a segéd munkások, mindenki.

Az igazgató vigyorogva fordult az építésvezetőhöz, de látván Vágó dühös és kétségbeesett arcát, magába fojtotta a mosolyt.

- Ezt ki csinálta? - kérdezte hivatalos hangon.

- Nem tudom - vont vállat Vágó. - Pedig reggel összehívtam a társaságot, kértem, vallja be, aki tette...

- És nem jelentkezett senki... - bólogatott az igazgató.

- Pedig megígértem, hogy nem lesz bántódása... Nem távolítottam el a táblát, azt akartam, hogy Homola elvtárs is lássa.

Az igazgató még egyszer végignézte a névsort.

- Helyeslem, Vágó szaktárs, helyeslem - mondta, magában derülve az építésvezető hivatalos komolyságán. Örülök, hogy nem szedte le.

Elindultak a felvonulási épület felé. Az építésvezető szünet nélkül panaszkodott.

- Nehéz így határidőt tartani, Homola elvtárs... Az anyagszállítás rendszeresen késik, a gépeink ócskák. Csupa baj... Pénteken kikészült a betonkeverő gép, egy tucat segéd munkást kellett a keveréshez beállítanom, amikor amúgy is kevés az emberem...

Az igazgató az utolsó szóra felfigyelt. „Nocsak - gondolta -, kevés az embered. A te embered! Mintha a cselédségedről beszélnél.” Bosszantotta a kifejezés.

- Pedig itt ősszel már tanítás lesz! - mondta határozottan.

- Ugye?

- Persze, természetesen - bólintott Vágó. - Nem azért panaszkodom, Homola elvtárs, hogy határidő-módosítást kérjek, csak hát kötelességem elmondani a nehézségeinket.

„A nehézség álljon a hivatalos képedbe.” Vágó merev arca ingerelte az igazgatót.

- Nem is módosíthatunk a határidőn.

- Nem, nem - krákogott Vágó. - Augusztus huszadikára készen leszek...

- Persze - mondta Homola enyhe gúnnyal. - Ahogy én magát ismerem, maga készen lesz...

Az építésvezető felhúzta a szemöldökét. Nem tudta, hogy most megdicsérték vagy nem. De nem akarta tovább firtatni. Előre engedte az igazgatót.

Az iroda homályos volt és elviselhetetlenül meleg. Vágó felkattintotta a villanyt. Helyet mutatott.

Az igazgató leült az íróasztalhoz. „Jó vezető - Vágóra nevetett -, csak éppen ki nem állhatják a munkások. Talán még soha senkihez nem volt jó szava. De hát lehet-e akkor valóban jó vezető?”

- A jelenléti íveket szeretném látni - mondta, mert észrevette, hogy Vágót feszélyezi a csend.

Az építésvezető intézkedett, behozatta az adminisztrátornővel a listákat. Homola sokáig böngészte az íveket, némelyiket háromszor-négyszer is áttanulmányozta. Közben néha-néha belenézett Vágó ijedt-kíváncsi szemébe.

- Ki az a Böjtör János? - kérdezte végül.

- Kőműves - mondta Vágó. - Az egyik leghasználhatóbb emberem.

- Embere! - bólogatott az igazgató. - Fiatal? Idős?

- Fiatal...

- Ő volt az!

- Mi volt, Homola elvtárs?

- Aki a táblát készítette. Nézze meg az aláírását, mennyire hasonlít! Igazam van?

Az építésvezető figyelmesen nézte a listát.

- Alighanem - mondta. - De hát... Nem értem! Böjtör fegyelmezett, szorgalmas munkaerő. Soha még fegyelmi vétséget sem követett el. Szinte hihetetlen, igazgató elvtárs...

Homola megnyalta a szája szélét. Csak humortalan emberek ne lennének a világon! - gondolta. - Ez a Vágó kibírhatatlanul szabályos ember. Voltaképpen tisztelni kellene érte...

De nem tudta tisztelni a túl szabályos embereket.

- Hívja ide ezt a Böjtört, jó?!

- Azonnal intézkedem, Homola elvtárs.

Vágó kilépett az ajtón, s az igazgató végre felszabadultan vigyoroghatott. Szinte maga előtt látta a fekete táblát a nevekkal. Eljátszott a gondolattal, mi lenne, ha minden építkezést így hirdetnének ezentúl... De még az anyagfuvarozókat is kiírnák, ahogy a filmek elején ott van még a hatodik asszisztens neve is... Micsoda hatalmas transzparenszeket kellene csináltatni! Majdnem hangosan nevetett. Akadna dolga a dekorációs műhelynek...

Három udvarias kopogás után belépett a tettes, mögötte a mogorva Vágó.

- Tessék, igazgat szaktárs! Én vagyok Böjtör János.

Megnézte a fiút. Magas, fekete legény volt, felső teste egyenletesen barna a szabad levegőtől. Fején vidám kis sapkát viselt, hetykén a tarkójára lökve. Megállt az ajtóban, türelmesen várt.

Homola nézte a fiú csillogó barna szemét, nyílt tekintetét, és hirtelen nagyon ismerősnek találta. De hiába töprengett, nem tudta, kire emlékezteti.

- Hova valósi? - kérdezte.

- Zalai vagyok, igazgat szaktárs.

- Ühüm. - Homola az asztalra könyökölt. Most hirtelen eszébe jutott Balla Sanyi. Igen, volt ilyen bronzbőrű fekete fiú, Balla Sanyi, akivel együtt dolgozott, s aki negyvenben először vitte le az ifikhez. Most visszaemlékezett számtalan vitájukra, az éjszakai jelszó-festegestésekre, s arra, hogy Balla mindig lehengerelte okosságával, higgadtságával, néha még - ez őt akkor bosszantotta - humorával is.

Hirtelen mintha eltűnt volna a szűk, rideg irodahelyiség. Homola már a gödi Dunán evezett Sanyival, Gézával, Kisimrével meg a lányokkal, a régi lányokkal... Soknak már a nevét is elfelejtette. „Fiúk, fiúk, emlékeztek-e még a meztelen fürdőzésre, amikor olyan felhőtlen volt az ég, hogy el lehetett felejteni a külvilágot, amikor olyan szépek voltak a lányok, és egy lélek sem járt kívülünk a Duna partján?”

Másnap Sanyival és Kisimrével a főkapitányságon ültek, mert összeverekedtek a leventékekkel... Összerezzent, fölnézett a fiúra.

- Azt a táblát, ugye maga csinálta?

- Ne próbálja tagadni, mindent tudunk! - szólt bele Vágó. Homola rosszalóan nézett rá.

- Én voltam - mondta a fiú. Le sem hajtotta a fejét.

- Egyedül?

- Egyedül hát!

- Éjjel szögelte fel?

- Éjjel. De nem az őr engedett ide. Éppen a túloldalon bajlódott valami részeg pasassal. Próbálta elzavarni.

Az építésvezető fejcsóválva mondta:

- Nem értem magát, Böjtör szaki, egyszerűen nem értem...

Ötvenháromban találkozott utoljára Ballával, egy építkezésen. Balla Sanyi saját vállalatánál volt pallér, s ez őt megzavarta.

- Sose szégyelld magad, drága egy főnököm - vigasztalta Balla -, nagy a cég, nem ismerhetsz minden embert.

- De te tudtad, hogy én vagyok... Miért nem kerestél meg?

Sanyi nevetett.

- Nehogy segíteni akarj rajtam, hát ezért. Félttem, hogy kiemelnél.

- De hát neked több jogod lenne a helyemhez - mondta szinte dühösen Homola. - Mindig többet tudtál nálam, és ráadásul még sokkal jobb szervező is vagy, mint én.

Balla Sanyi csak legyintett.

- Marhaság - mondta -, nem lehet mindenki igazgató. És nem is akarok az lenni, értsd meg, pajtás! Világéletemben dolgoztam, mindig azt csináltam, amit most, nem is vágnék soha másra. Képzeld csak el, mi lenne, ha mindenki irányítana, és a mi munkánkra már nem is jutna ember!

Aztán egyszer üzenetet kapott, hogy Sanyi kórházban van. Este meg akarta látogatni, de váratlanul értekezletre hívták a minisztériumba. Vasárnap pedig már hiába ment.

- Tegnap reggel... - mondta az orvos. - Menthetetlen volt. A harmadik műtétet nem bírta el a szíve. - A temetésen ő beszélt, s míg olvasta a szöveget a félbehajtott papírlapról, szinte gyűlölte magát. Ridegnek, idegennek érezte a szavakat. „Egyszerű szerény munkásember

volt. Emlékét becsületes munkája őrzi.” Micsoda hazug közhelyek! S a temetésről hazafelé azt mondta a gépkocsivezetőnek: - Tulajdonképpen az a furcsa, hogy éppen ő nem kap szobrot meg a hasonlók.

A sofőr vigyorgott.

- Kevesen kapnak, igazgató elvtárs! Miért kapna egy pallér vagy egy magamfajta aszfalt-pilóta? Még ha politikus lett volna!...

- Az volt... - vágott közbe dühösen, a sofőr nem értette, mi baja van.

Nem tévedés, komolyan hasonlít Sanyira - bámulta Böjtört -, talán egy kicsit magasabb. Cigarettával kínálta a fiút, maga is rágyújtott. Vágó enyhe rosszállással nézte.

- Mondja meg, miért csinálta azt a táblát? Vágó szaktárs nem érti...

Böjtör Vágóra nézett.

- Viccből...

- Ezt rögtön gondoltam, képzelje el - dühöngött Vágó. - De nem értem, mi ebben a humor.

- Tetszik tudni, bosszantott, hogy csak két név van azon a táblán. A tervezőé meg az építésvezetőé...

- Na és? - fortyant fel Vágó, s már kiabált volna, de a fiú nyugodt, halk hangja megállította.

- Pedig valami kevéske közünk nekünk is van ehhez az épülethez, nem?

Az igazgató gyorsan fölpattant, hogy megelőzze az építésvezetőt.

- Igaza van, Böjtör szaktárs... Igazán örülök, hogy megismertem... Azaz... tulajdonképpen én már nagyon régen ismerem magát.

Amikor kettesben maradtak, Vágó megkérdezte:

- Honnan ismerte Böjtört, igazgató elvtárs?

- Hosszú lenne ezt most elmesélni - sóhajtott Homola hunyorítva. - Még a háború kezdetén találkoztam vele...

- Hiszen akkor Böjtör még nem is élt! - csodálkozott Vágó.

- Akkor is...

Bolond ez? - meredt fölöttesére az építésvezető. Zavarban volt, szeretett volna más témára váltani.

- Hát ez kitudódott - nyögte vörösen. - Akkor én most azonnal intézkedem, hogy szereljék le azt az ostoba táblát...

Homola megállította.

- Minek? Nem kell levenni! Hagyja csak nyugodtan a helyén! Miért zavarja magát az a tábla?

- Engem? Engem egyáltalán nem zavar, csak...

Az igazgató kezet nyújtott.

- És nem lesz csúszás, ugye? Ahogy az embereit ismerem, maga biztosan elkészül a munkával augusztusig.

(1967)

Rézorr kapitány

Tél volt, amikor a lakatosokhoz került. Mindenütt fehér sipkát rakott a tetőkre a hó, és a Váci úti száraz fák bundát öltöttek.

Bélelt katonasapkája volt, nyakig fejébe húzta. Lehajtotta fülvédőit, csak nagy, vörös orra látszott alóla.

Juhász alaposan megnézte. Keskeny arcát szótlánul tartotta felé, s csak ennyit mondott:

- Mennyit bírsz el?

Levette sapkáját, odacsapkodta a forró kályha széléhez. Menten leolvadt róla a hó.

- Sokat - mondta lassan. - Amennyi van! Csak cipekedni tudok.

- Mázsát is? - lépett hozzá Vékony Jancsi. A pultra dobta a sublert.

- Akár kettőt! - nevetett fel, s vérvörös volt az arca. Torokból beszélt, bugyborékolta a hangja, mint a süketeknek.

Egyedül Feri bácsi legyintett. Megpróbálta szétlökni a társaságot.

- Hagyjátok már! Eriggyetek dolgozni!

De azok csak bámulták kíváncsian.

- Hogy hívnak?

- Vince.

- Jó neved van - vigyorgott a szőke Öcsi. - Vince, tele van a pince! Írok rólad is, vers van a nevedben!

Vékony Jancsi felpróbálta a katonasapkát. Eltakarta a fél szemét, s oly képpel kandikált a többiekre, hogy mind elnevették magukat.

- Mitől olyan vörös az orrod? Sok bort ittál, mi? - Jancsinak be nem állt a szája. - Rézorrod van! Rézor... Rézor kapitány. Rézor kapitány, az óceánok és a Rákos patak hőse!

Hamar megszokta új nevét. Kicsit még tetszett is, hogy kapitány. Dolgozott. Vasakat meg lomot hordott, reggel kisöpörte a műhelyt. Begyűjtött, és sokáig nézte a lobogó tüzet.

- Kapitány! Hogy mentetted meg a hajót?

Minden reggel kérdeztek tőle valamit. Ő nem válaszolt soha, de Jancsi mesélt. Füzetes regények mozgatták a fantáziáját. Mindig kikandikált a zsebéből egy ponyva.

- Vihar volt az óceánon. Olyan nagy hullámokkal, mint a Gellért-hegy. Egyik reggel lesöpörték a szakácsot. És Rézor kapitánynak kellett a tűzhely mellé állnia.

- Meg is ették, amit főzött?

- Még hogy megették? Szakácsversenyt nyert a kapitány, úgy főzött, mint az édes jó mamája!

- Azért nekem nem kellene az ő főzje - mondta Öcsi.

- Pedig nyugodtan ehetnél bel le. Túl jó volna neked - mondta Jancsi. - Aztán a hajón elfogyott az élelem, s a patkányokat fogták össze.

- Húslevest főztek?

- Paprikást! Egy este süllyedni kezdett a hajó, Rézorr parancsot adott: tartani kell az irányt. Saját testével fedte be a lyukat. Négy napig feküdt így a hajó mélyén, amíg partra értek. Megkapta a Tengeri Medve nagydíjat.

Rézorr figyelt. Tetszett a mese. Kapitány és hős!

Másnap meg ez ment:

- Tudjátok már, hogyan lett kalóz?

- Meséld el!

- Hagyjátok a fenébe, hülyék! - mondta Feri bácsi. - Rossz hallgatni... Miért húzzátok folyton?

- Nem húzzuk, igaz! Legénységet toborzott, s egy éjjel ellopták a legnagyobb amerikai hadihajót. Ópiumot csempészték a Távol-Keletre, mert az ott hiánycikk. Tudjátok, nem? Rézorr bátran irányított, mereven nézte a vizet. Egyszer csak ott termett az ellenség, fenyegetően körülvették, biztos volt, hogy elfogják. Elsüllyesztette a hajót, s úszva menekült.

- Ne viccelj! Az óceánból? - hitetlenkedett Juhász.

- Dehogyan - legyintett Vékony Jancsi. - A Rákos-patakból.

Dőltek a röhögéstől.

*

Vince jól érezte magát. Bámulta a tüzet, szeretett csöndesen ülni a kályha előtt. Azért elvégzett mindent, nem volt panasz rá. De amikor nem volt dolga, mindig a kályhát nézte.

Kapitány... Kapitány...

Örült a névnek. Kihúzta magát, s ha szólították, katonásan lépkedett. Nagy vörös orra felemelkedett, szinte már lenézte a többieket.

Estére kialudt a tűz. Ilyenkor fölemelte a sapkáját, magára húzta a kopott, kék kabátot, s elindult. Az ajtóban megállt egy pillanatra, visszafordult:

- Jó éjszakát!

- Jó éjt, kapitány!

Keresztülsetált a gyárudvaron, biccentett a portásnak.

A kapu előtt felhajtotta gallérját, cibálta a szél.

A Hajógyár felé tartott. Lassan, méltósággal lépkedett, nem nézett senkire.

- Rendes gyerekek, kemény fiúk. Derék ember ez a Vékony is. A János!

Belepirult, hogy hangosan beszél. Megállt a parton, nagyot legyintett.

A hajókat nézte a szürkeségben. Alig lehetett látni ebben a színtelen időben, minden összefutott a szeme előtt. Behunyta a szemét, úgy érezte, nagy sárga víz fölött repül, s félt, hogy lezuhan. A feje is megfájdult, s mikor újra felnézett, egy pillanatra elsédült.

Megint ott álltak előtte a hajók, csendben, méltósággal. Néha loccsant egyet a víz, a kisebb motorosok megbiccentek.

Fázott. Az Óceán biztosan melegebb! Azt mondják, a déli kikötők fölött mindig piros az ég. Éjszaka is. Holnap kijön ide, látcsövet is hoz majd. Azzal jobban szemügyre veszi a parancsnoki hidat. Szép lesz!

Másnap fizetést kaptak. A műhelyírnok sorban hívta őket:

- Balogh... Csermák! Balogh, Csermák, Hegedűs...

Alig várta, hogy megkapja a pénzt. Mohón olvasta, háromszor oda-vissza.

Vékony Jancsi kacsintott.

- No, né! Többször is, kapitány? Bezzeg Friscóban annak idején nem kellett megszámolni a pénzt, mi? Tudjátok, mennyit keresett ott a kapitány?

Juhász volt az, aki mindig visszakérdezett. Nagyon ártatlan arcot tudott vágni, amilyet más se.

- Mennyit?

- Nem győzte elkölteni, pedig a legdrágább lokálokba járt.

- Mit ivott?

Jancsi oldalba bökte Juhászt.

- Hát mit isznak Amerikában, te marha? Whiskyt vedelt, üvegszámra!

- Szódával?

- Fenét! Tisztán. Legfeljebb kubai rummal keverte.

Alig várta Rézorr, hogy megszólaljon a sziréna. Rohant, nem nézett senkire.

Látcsőért ment a bizományiba. Sokáig bámulta már a kirakatban is, megtapogatta az üveget, mintha keresztül nyúlhatna rajta a látcsőért. Először nem mert bemenni, sokáig sétált az ajtó előtt. Nagy sóhajjal határozta el magát.

A látcső használt volt, a szélén töredezett a zománc. Hússzor is megforgatta, simogatta.

Villamosra szállt, hogy hamar odaérjen. Csak egy öreg néni ült a közelében. Ránézett. Behúzódott a sarokba. Az utcát nézte, amelyre lassan ráült az este. Férfiak, nők haladtak a járdán. A kocsma előtt verekedtek. Erre felfigyelt egy pillanatig, aztán újra magába zuhant.

A Dózsa György útnál sokáig vesztegelt a kocsi, a lámpa csak lassan váltott át pirosra. Amikor zötyögve megindultak, valaki megkapaszkodott a lépcsőn.

A folyamórség kék egyenruháját viselte a fiatalember.

Előszedte jegyét, és belépett a kocsiba.

Rézorr keze megemelkedett. Lassan lendült a halántéka felé, aztán a nyaka tájáról erőtlenül lehanyatlott.

- Én nem vagyok... nem is vagyok...

Kedvetlenül ment le a partra. Hirtelen úgy érezte, fázik.

*

Vince összetörte a látcsövet. Magának azt mondta, kiesett a kezéből. Pedig...

Szeméhez illesztette, s nem látta a parancsnoki hidat. Forgatta jobbra, mindenképp - nem jött jóval közelebb.

Ekkor ejtette le. Mert így akarta. Aztán bevágta a jeges vízbe.

*

Másnap Vékony szótlán volt. Semmi új történet nem jutott eszébe. Pedig a kapitány várta. Egész nap rajta tartotta szemét, hogy mikor mondja már.

Mint egy ugrásra készülő vad.

De Jancsi nem beszélt. Este hazafelé új ötleten törte a fejét. Elvárták már tőle, senki nem szólt, mégis tudta, hogy követelik. Lefeküdt, s kezéhez nyomta homlokát.

Nem tudott aludni. Feküdt a hátán, s feje alatt kulcsolta tenyerét. Semmi nem jutott eszébe. Pedig tudta, nagyon várják tőle a friss kalandokat. Felkelt, lázasan kutatott a ponyvái között. Végre talált egyet, ez volt a címe: Lázadás az óceánon.

Mi volna... mi volna, ha matrózlázadást készítené elő? Valahol a Kanári-szigetek körül meg támadnák a kapitányt és... és...?

Óriási!

Ezzel ment be dolgozni. Ledobta kabátját, nehéz bakancsot húzott. Aztán odaállt a kapitány elé:

- Mi van, kapitány? Hogy is volt azzal a lázadással?

Vince kerek szemmel nézte, s lassan megrázta fejét.

Többször is kérdezték, hogy történt a lázadás, de Jancsi nem válaszolt. Nézte Vincét, az pedig őt. A vaskályhában fehérén lobogott a tűz.

Ebéd után megszólalt Jancsi.

- Tudjátok, arrafelé mindig esik az eső, igaz, kapitány?

- Igaz - nevetett vörösen Vince, s szégyenlősen lesütötte szemét. Megrakta a tüzet, lekuporodott a kályha elé, s lihegve figyelt.

- Olyan cseppek hullanak, mint az öklöm. Ütnék, mert keményebbek az acélgolyónál. A kapitány vízhatlan esőköpenyben sétált a fedélzeten, csillogott rajta a kabinsor lámpája. Délután elkapott egy matrózt a pincében, a fegyvertár mellett. Az vallotta be, hogy lázadás készül... Minden tiszt a kapitány ellen volt. Kezét a pisztolyán tartotta, úgy sétált a fedélzeten.

Döbenten figyelték Vékonyt. A fiú egészen belemelegedett, lázas izgalommal beszélt.

- A kormányos egykedvűen állt a hídon. Szüntelenül esett az eső, kopogott a fedélzeten.

- A kormányos? - szólt közbe Öcsi.

- Dehogyan - legyintett Jancsi. - Az eső... Hirtelen valaki hármat füttyentett. Sötét árnyék jelent meg a kormányos mögött, kezében ólmosbottal... A kormányos hátra fordult... és az árny lecsapott... Tudjátok, mintha a földből nőttek volna ki, mindenütt fegyveres matrózok álltak hirtelen!...

- Nem... nem szabad... - nyöszörgött Rézorr. - Ne!...

A többiek figyelték Jancsit. Juhász biztatta, folytassa.

- A kapitány hátul sétált, gondolataiba merülve. Fegyverét a kezében tartotta, s minden neszre figyelt. Messziről már hallatszott a matrózok tompa morgása...

... Fegyvert.... Nem jöhet ide senki... Vihar.... A szél is erősödik... egyre erősebb.... Aki közel jön...

A kapitány a korlátnak támaszkodott. Várta a támadókat. Már látta őket, egymás mellett jöttek, előre szegzett fegyverekkel...

Rézorr görcsösen fogta a kályha lábát. Nyitva volt a szája, s előrehajolva figyelt.

Nehéz.... halál... Az lesz... halál...

Már csak pár lépés választotta el őket... - Jancsinak szétbomlott a haja. Élénken gesztikulált, suttogóra fogta hangját. - Két lépés... A kapitány felemelte kezét... Egy... Célzott...

- Fejezzétek be, mert odavágok valamit! - ordított fel Feri bácsi. - A fene egye meg! Megőrültetek?

Nem látta Vince tekintetét, s azt, hogy marokra fogta a piszkavasat.

*

Este Jancsi a Dunánál sétált, a füzetest olvasta sokáig. Aztán eltette, s a holnapi folytatásra gondolt.

Vince lement a hajóállomásra, s leült a lépcsőn. Hideg márciusi szél fújt arcába, s a kalandra gondolt. Hogyan lehetne szabadulni?... Egyetlen lépésre állnak tőle a fegyveresek. Lőjön? Nem ér vele semmit. Egy lövés, és utána biztosan elfogják...

Hajó állt a kikötőben. Vince közel ment hozzá, és sokáig nézte a fedélzetet.

Jancsi is lement a part mellé, s figyelte a hajó korlátját. Úgy áll a kapitány is a korláthoz támaszkodva, mint most ott az a kék ruhás. Fegyver van a kezében, s vele szemben a támadók. Eleinte győzni kell a túlerőnek, régi ponyva-igazság. Tehát valaki kirúgja kezéből a pisztolyt... s elfogják...

... Ha elfognak, megölnék...

... Elfogják és megkötözik...

... Utánam löhetnek...

... lezárják a hajófenékbe...

... S ha hagynám, hogy elfogjanak?...

Talán száz lépésre álltak egymástól, nézték a hajót, s nem látták egymást. Pedig szembe is fordultak egy pillanatra.

... Holnap befejezzük... Ez lesz az utolsó, az igazi nagy történet...

... Holnap meghalok... A fejem fáj, szédülök... Holnap győzök vagy meghalok... Meghalok...

Elmentek egymás mellett, s egyik sem látta a másikat.

Reggel Juhász kérdéssel kezdte:

- Mi van a lázadással?

- Egész éjjel nem aludtam - mondta magának Jancsi, de a többiek meghallották.

Rézorr komoran állt, s szikrázó szemmel dobott egy lapát szenet a tűzre.

- Se-bességet... tar-tani!

Feri bácsi megcsóválta a fejét, dühöngve melegítette a forrasztót:

- Bolond!

Vince lángolva, csillogó arccal bámulta a tüzet:

- Nem félek, egyáltalán... Aki egy lépét tesz, meghal... én, én nem haragszom... Kéretem a tiszteket...

Öcsi rémulten hátrált az ajtó felé. Juhász marokra fogta a nagy vasreszelőt.

Feri bácsi megpróbált Vincéhez ugrani.

- Ne... Ne közelíts!...

Látta Rézorr tekintetét, s a telefonhoz szaladt.

- Tisztek!... Utolsó figyelmeztetés... - kinyitotta a kályha száját, s belekiabált, hogy ajkát megégette a vas. - Tegyétek le a fegyvert. Uuu... gazemberek! Meghaltok. Aki közel jön... Megállj! Én senkire nem haragszom. Nem haragszom én.

Zokogva ütögette a kályhát, míg véres nem lett a keze.

- Gazok. Gyilkosok!

Öcsi fél kézzel a kilincsbe kapaszkodott. Le kellene fogni - gondolta, s hirtelen Vincére ugrott.

Rézorr nagy üvöltéssel emelte rá a piszkavasat. Feri bácsi és Juhász fogta le hátulról. De addigra Öcsi már a földön volt. Sűrű haját csomóba fogta a vér.

Fehérköpenyes ápolók jöttek. Elvitték Vincét.

- Nem tudjátok, ki vagyok! Rézorr kapitány, a mélytengerek hőse! Hiába kötöztök meg. A hajón én vagyok az úr... Öljetek meg, öljetek meg.

De azok nem törődtek vele.

Jancsit nézték mind sötéten. Vékony lesütötte a szemét. Mintha látna valamit a földön.

- Te állat! - üvöltött fel Juhász, és nekiment. Összefogta elől a zubbonyát. Feri bácsi szedte szét őket.

*

Másnap kedvetlenül dolgoztak. Szótlanul, egészen délig. Ebédnél néztek egymásra először. Amikor Vékony Jancsi kirántotta zsebéből a füzetes regényt, és a sarokba vágta:

- A fene egye meg! Hiányzik ez a szerencsétlen. Nektek is?

Bólintottak.

A nagy szépségverseny

- Hülye vagy, Csur! - biggyesztett Janák. - Ez a nő pózoló kurva, nem látod?

Csur tiltakozni akart, de Janák dühös volt.

- Vagy pedig ő a hülye, választhatsz! Mit képzelsz magáról? Azt hiszi, ő a kínai anyacsászárnő?

- Eh! - Csur bosszúsan legyintett. Tényleg hülye vagyok, gondolta, kár volt olyan sokat dumálnom Bettiről, istennőnek festettem le, nem is csoda, ha Janák gyanakszik. A fene egye meg, rajongok, ájuldozok, mintha most kerültem volna ki a dedóból; tessék, itt az eredménye, megint én égek. Janák holnap elmondja Tövisnek, mindenki röhögni fog, hogy milyen tyúkkal etetem őket hónapok óta.

A Körútra értek, Csur a túloldalra bámult, a kiégett ruhabolt kirakatában nagy fehér tábla jelezte, hogy az üzlet októberben nyílik. Nem mert Janákra nézni, szégyellte magát. - Baszódjék meg Betti, ki tudja, mi ütött belé! A legjobb lány a világon, és akkor most... - Örült, hogy végre a barátai is meglátják, már előre kihúzta magát, hogy ugye, nem túlzott, valóban csodálatos; nyúlánk az alakja, van benne valami királynői. Előre látta Janák csettintését, csak ezért hívta le a klubba, nem volt ott semmi különleges aznap, talán ha tízen összejöttek, hogy megnézzék a tévé kísérleti adását, a cirkusból közvetítettek, Csur alig várta, hogy vége legyen, és valaki fölgyújtsa a villanyt; akkor magával ráncigálta Janákot: ott ül, látod? - s Janák valóban megnézte Bettit, a szemén látszott, hogy tetszik a nő, aki kicsit kurvásan keresztbe vetett lábakkal terpeszkedik a karosszékekben. Odamentek, azt mondta: Betti, ez itt a haverom, akiről már beszéltem; Janák megállt a lány háta mögött, a kezét nyújtotta, de Betti föl se nézett, csak a válla fölé lendítette a karját, kényeskedve pózolván azt mondta: Kardos!, s ezzel be is fejezte a társalgást;

Janák pedig elvörösödött, szitkozódott magában, aztán leült egy másik fotelba, a tévét nézte, ahol a riporter harsány hangon faggatta az oroszlánszelídítőt a ketrec előtt;

Csur meg leült Betti mellé, és nem tudta, kihez szóljon most, hogy egyiket se bántsa meg egy percre sem; átkozta Bettit, mert nem tud egy kicsivel kedvesebb lenni, de Janákot is: úgy érezte, csak azért viselkedett így a lány, mert barátja udvariatlan volt, még annyi fáradságot sem vett, hogy szembe kerüljön Bettivel a bemutatkozásnál, ahogy illik;

ez az én formám, gondolta Csur, pedig olyan szépen elterveztem már, milyen jó kis balhékat csaphatunk hármásban, talán később Tövissel is; de én vagyok a barom, mert mindig össze akarok hozni mindenkit;

ez valóban gyakran megtörtént, Csur úgy érezhette magát, mintha egy X metszópontja lenne, benne találkoznának a vonalak: innen is egy baráti kör, amelyik szereti, onnan is egy, mégis, ha összeismerteti a szárazakat, kiderül, hogy nem bírják elviselni egymást;

miért van ez? nem értette Csur, hogy ha őt szeretik, miért nem szeretik meg egymást is; talán az ő jellemében a hiba, mert mindenkivel kedves, s nem tűz össze soha senkivel; a jóságot a gyávaságtól elválasztja-e valami?;

befordultak a Körúton;

lám, tavaly október végén is, a legnagyobb zűrben, amikor Janák elindult Nyugatra: mennyire ment volna ő is!; megbeszélték, hogy másnap indulnak, aztán este Tövis azt mondta, maradjon, és ő rögtön igazat adott neki; másnap Janák elindult, ő azt mondta, még dolga van itthon, megbeszélték, hogy két héten belül találkoznak Bécsben, ha sikerül;

aztán Janák bejárta Svájcot, segédmunkáskodott, ládákat hordott reggel hattól este hatig, s április végén hazajött;

azért - magyarázta -, mert egyedül volt, halálra unta magát, s hiába keresett tisztességesen, a svájci kisváros főutcája már hét órakor temető üres volt, mi a fenének maradt volna tovább;

és Csur akkor is magát okolta, hogy talán vele nem lett volna olyan egyedül Janák, de akkor meg mi lett volna Tövissel?;

bonyolultak a dolgok, ezt gyomorfájdítóan érezte mostanában Csur, túlságosan sok szakadt a nyakába egyetlen év alatt a nagybetűs életből, amióta érettnak nyilvánították és dolgozni ment;

lássuk csak: munka vidéken - bejárás hajnalban, vissza késő este; aztán a tüntetés (úgy érezte, felemel pillanat tanúja, de öt vagy hat nap után meghalt Birkás, az a katonasofőr a szomszéd-ból, borzasztó volt, ott feküdt a Rákóczi úton a kiégett Alkalmi Áruház előtt, leöntve mésszel; Csur menekült volna, de nem lehetett mozdulni, valami ott tartotta a tetem fölött); aztán a fagyos magány: Janák, elment és sokan elmentek, és Tövis sem jelentkezett hetekig, Csur olyan egyedül volt, hogy már az utcára sem volt kedve kimenni;

végül egy látványos összekapás a szülőkkel valami családi hatalmi hülyeségen, és már végképp nem volt kihez szólni;

később hírért vette ennek a klubnak, és lement körülnézni, aztán ott ragadt, s végre újra jól érezte magát.

Már a zsebükben szombatra a vonatjegy s a nézőtéri belépő, amikor Janák visszakozni akart. De Csur jelen akart lenni a harsány reklámmal meghirdetett versenyen. Szerencsére Janák nem volt hajthatatlan.

- Kár lenne a befizetett dohányért. - Megadta magát. - De előre megmondom, ha az a nő megint elkezd a múltkori pózolást, én elküldöm a kurva anyjába...

- Jó - legyintett Csur, ahogy akarod...

Szép idő volt, a nap átforrósította az ablaküveget. Csur lerántotta az ablakot, kihajolt. Még így forró volt a szél és elviselhetetlenül éles.

Augusztus harmadika volt, szombat. Előző este a csillagoktól sűrű eget leste gyönyörködve, nézte a semmibe futó fénycsóvákat, s örült a jó időnek.

- És hol alszunk? - aggodalmaskodott Janák.

- Sehol - mondta Csur. - Kibírjuk...

Mi közöm az egészhez? - fordult el Janák -, Csur hülye epekedéséhez, az úthoz; nem tudott számot adni magának, miért jött el, csak nem azért a pimasz-fölényes hetyke nőért, aki miatt Csur is utazik?; nem - elhessentette a gondolatot -, csak szaladjon utána Csur, úgyis hiába liheg; hülye, azt mondja, haver, ennyi lenne egy ilyen *test*? óvatos duma csak, egyszerűen érzi, hogy nem veszi fel a szekér, ezért mentegetőzik önmaga előtt is;

Janák a visszafelé szaladó fákat nézte, s azzal vigasztalta magát, hogy talán mégsem fog unatkozni, fölcsíp egy lányt, lesz ott elég, nem is a legcsúnyábbak; ámbár csak egy százas van a zsebében, óvatosan kell költekezni; csak ilyen idő legyen holnap is; eszébe jutott, mennyire fázott éjszakánként a lágerben, hány plédet húzott magára, tán nem is a hideg, inkább a magány vacogtatta; azóta jobban tudja becsülni a meleget, élvezni a semmittevést a napon, dolce far niente, milyen igazuk van a nápolyi digóknak, az édes semmittevés!

Fél cseresznyét ittak a restiben, aztán vállukra dobták a sportzsákokat, és elindultak jobbra; sokan vonultak arra, nők, férfiak, szokatlanul elegánsan, úgy elütöttek a nyaralóktól, mint kaktusztól a hóvirág.

A Strand Szálló hatalmas parkjában befejeződött az elődöntő. Az ország szépei feltűnően idegesen járkáltak föl-le, széttaposva a gondozott gyepet, az ágyásokat. Janák megkereste a helyét a nézőtéren, Csur pedig elindult, hogy fölkutassa Bettit. A hatalmas szabadtéri színpad mögött *testek* vitatkoztak. Az egyik rózsasor előtt barna hajú lány sírt a földön, nyilván nem jutott be a legszebb harminckettő közé.

Már lent járt a parton. Áttetsző volt a víz, forrónak látszott. Betti egy fánál állt, fürdőruhában, nyúlánk lányok között. Beszélgettek. Csur alaposan megnézte őket;

milyen szép volt Betti fürdőruhában; amikor egyszer lementek hozzá Budaörsre, fönt ült a barackfán, s mikor meglátta őket, leugrott; úristen, micsoda délután volt: elnyúltak a fűben, Betti anyja a kertbe hozta az uzsonnát, aztán eltűnt a verandán, ők meg tornáztak; micsoda hajlékonysággal keltette magát Betti, megfeszült mellén a trikó, csupa rugalmasság volt a két izmos combja; *szűzkurva*, gondolta akkor Csur, s hősnek érezte magát, mert nem nyúlt Bettihez, pedig meg kellett volna markolni, szorongatni! - az is milyen különös érzés volt, amikor a Tó Mozi nézőterén ültek és eleredt az eső; Betti fázott a vékony kartonruhában; újságpapírból hajtogattak csákót maguknak, és átfoghatta a lány derekát is, úgy mentek hazafelé, összekarolva, papírcsákóban, hangosan és vidáman; mindenki őket bámulta, s ők még élvezték is a feltűnést; micsoda hülyeség, hogy akkor is csak *ennyi* történt, minden más megmaradt hátsó gondolatnak.

- Szervusz. - Betti eléje szaladt, és arcon csókolta. - Hol ültök?

- Ott középen - mutatott Csur Janákra. Betti ellenzőt formált a tenyeréből.

- Már látom... Bejutottam a középdöntőbe, mit szólsz? - Nem várt választ, kicsit meglegyintette a fiú arcát. - Utána találkozunk!

Visszament a többiekhez. Csur hosszan nézte, nagyon bánatos lett. Leült Janák mellé. A zsűri már a helyén volt.

Lassan besötétedett. A parkban egymás után gyulladtak ki a hangulatos lámpák, soruk koszorút fűzött a nézőtér köré. A színpad fényeiben elgondolkodva vigyorgott a kopasz filmrendező, azután súgott valamit a kecskeszakállú szobrásznak. Az előre hajolt a zsűri elnök füléhez, letről úgy látszott, mintha harapdálná. Az elnök hangosan elnevette magát.

Mintha csak ez lett volna a jel, balról bevonultak a szépségek. Kezükben szám, arcukon mélyhűtött vigyor, testükön fürdőruha. A közönség tombolt. Betti kilences számot hozott, most kissé esetlennek, erőszakoltnak látszott a mozgása.

Tihany fölött fekete lett az ég, a levegő is megmozdult, szél hintáztatta az ágakat.

- Eső lesz - mondta valaki Csur mellett.

Betti kiesett.

- Menjünk - mondta Csur. - Nem érdekel a többi...

Janák kapott az alkalmon. Álmos volt és éhes. Besétáltak a faluba, megvacsoráztak a restiben. Csur bort rendelt, s mire megitta, ő is elálmosodott. Az állomás előtti padokra feküdtek, nem messze egymástól.

Csur vagy másfél óra múlva ébredt. Fázott, kapart a torka. Erősen fújt a szél, megcibálta az állomás orgonabokrait. Fölkelt, megrázta Janákot.

- Rohadt hideg lett. - Janák a szemét dörzsölte.

*

Romhalmaz lett a nézőtér. Felfordultak a széksorok, szétszakadtak a színes papírfüzérek. És zuhogott az eső, sivító hangok kísérték útján. Zubbonyát tépkedte a megőrült Balaton, hullámai éles csattanással pattantak a part menti kőgátra.

A szálló étterméből zene szólt. Valaki énekelt is.

*A rock and roll,
a rock and roll,
mely szívből jön és szívhez szól,
aki érzi bűvös ritmusát...*

Csur megtörölte vizes homlokát, összekoccantak a fogai.

- Bemenjünk?

- Menjünk! - bólintott Janák.

Megálltak az ajtó közelében.

- Egy kis dohány, s még csak szét se áztunk volna!

Betti egy testes fiúval táncolt. Janáknak ismerős volt, tűnődött, hol láthatta már.

Csur zavarba jött, elfordult, mintha észre sem venné Bettit. Furcsa remegést érzett a gyomrában. Janákra nézett, mondani akart valamit, de meggondolta magát. Mellettük, az első asztalnál pezsgőztek. Kivágott nyári ruhában a szépségkirálynő, Miss Magyarország (ne túlozzunk: csak Balaton szépe). Kicsit már spicces volt. Előrehajolt, hangosan nevetett, melle megrezdült a ruha kivágásában. Janák megnyalta a szája szélét. Bettiék most mellettük lejtettek el, s Janák felismerte a férfit. A tévében látta aznap, amikor Bettivel megismerkedett. Az oroszlán-szelídítőt faggatta akkor, megjátszott lendülettel. A lány észrevette őket, s kissé elhúzódott partnerétől. Vidáman intett, Csur visszabólintott.

- Rohadt alakok - mormogta. - Császárok, mert tele van a zsebük...

Beljebb mentek. A zenekar most rumbát játszott, kattogott a ritmus a hangszóróból.

- Mi az, táncolni akarsz? - Janák csodálkozva nézte Csur mozdulatait.

- Miért ne? - Csur vállat vont. - Nekem is jogom van...

Jobbra egy vékony lány ült egyedül. Előtte koktél, a pohár széle cukorral behavazva. Csur fölkerste. A lány a melléig ért. Megnézte jobban: kicsit ferde metszésű szeme volt és pici, gusztusos a melle, a gyomorszáján érezte, ahogy összetapadtak. A lány dúdolta a dalt, Csur vigyorgott.

- Gésa - mondta -, kis gésa...

- Én? - nevetett a lány.

- Szép vagy - mondta Csur.

- Ne vacakolj, kiestem az elődöntőben.

- Bánt?

- Alacsony vagyok...

- Itt csak centizni tudnak - mondta Csur. - Mellbőség, csípőszélesség, magasság... Az istenit, ezek kilóra vennék a szépséget! Azt hiszik, mert tele van a zsebük, bemehetnek a Jónőért Envé boltjaiba, s mindjárt övük a portéka. - Leállt a zene, Csur megfogta a lány vállát. - Menjünk ki!

- Esik - mondta a lány, de elindult. Csur intett a barátjának. Janák keserű arcot vágott.

Az eső már elállt, de erős és hideg szél fújt, recsegték tőle a fák. Csur egy szélvédett zugban a falhoz támaszkodott, és magához húzta a mandulaszeműt.

- Kis gésa - mondta. - Hogy hívnak?

- Kis gésának. Nem elég?

- Ahogy akarod - mondta Csur. Keze a lány combján matatott, fölhúzta a selyemruhát, s a hasát kezdte simogatni.

- Vadállat! - mondta a lány. - Megfagyok!

Csur ellökte magától; ezt se kaphatom meg - gondolta -, csóró vagyok, mindenről le kell mondanom, ami jó lenne; eszébe jutott Janák is, szerencsétlen, mennyire unatkozik most, ennek is ő az oka; és homályos lett a szeme, nem tudta, mit tesz: ütött; a lány meglepetten tapogatta az arcát, nem mozdult, csak a szeme tárgult ki, sárga fény villant benne.

- Kis ribanc! Rohadt cafkák vagytok mind egy szálíg! - sziszegte Csur. - Ha lenne pénzem kéglit bérelni, jönnél, mi?, akkor jól esne, akkor nem lennék vadállat, ugye? Lépj le, kis hülye patkány, kotródj a fenébe!

A lány ijedten hátrált, aztán megfordult, és berohant a bálterembe.

Csur körbejárta az épületet; honnan lehetne egy kis pénzt szerezni; no nem sokat, négy-ötszáz forintot csak, amivel most leülhetne valamelyik üres asztalhoz, rendelhetne bátran, kérhetne egy szobát és fölvihetné ezt a kis mandulaszeműt vagy valaki mást; az egyik ablak alatt megállt, a szálloda valamelyik földszinti lakosztálya volt, bent az asztalon pénztárca; milyen jó lenne bemászni és megfújni, hogy végre ugyanolyannak érezhesse magát, mint a bentiek; a gondolattól furcsamód megnyugodott, visszament a terembe.

Janák nem volt sehol. Csur agyát megbolygatta a zshivaj. Bettit sem látta, pedig minden asztalhoz odament. Végül átsétált a szálló halljába.

Janák egy karosszékben ült.

- Megengedte a portás, hogy itt szunyáljunk - mondta. - Zuhanj le te is! - Csur belevetette magát a másik karosszékbe. - Bettikéd fölment a fiújával! - Kajánul nézett a barátjára.

Szűzkurva, rohadt kis cafka az is - gondolta Csur, és rókázni szeretett volna.

Előttük nagyobb társaság csevegett, lányok, férfiak. Egy magas, ősz pasas főzte a lányokat:

- De kedveseim - rezegtette a hangját -, átmegyünk Füredre, maga is jöjjön velünk, Kriszta!

A nő, akihez szólt, még kérte magát.

- Fél óra alatt ott vagyunk a kocsival - mondta a férfi. - Mindjárt jön a barátom, aztán indulhatunk is. Jó kis éjszakai autózás... Kellemes lesz, meglátja!

Harsogva, vidáman indultak a kijárat felé.

- Dögöljetek meg - mondta Csur, és Janákra nézett, de a barátja már aludt.

*

Néhány széttépett, színes rongydarab és a megroskadt dobogó emlékeztetett csak az estére. A dobogón lányok álldogáltak, talán még egyszer meg akartak kapaszkodni esti dicsőségükben. Csurék fölmentek, beszédbe elegyedtek velük. A dobogó szélén hatalmas szál fiú ült. Haja a szemébe lógott, vigyorogva bámulta őket. Orra lapos volt, mint a bokszolóké.

- Mi van, ürgék?

Lomhán fölkel, vállát hintáztatva. A lányok nevettek.

- Én Lapaj vagyok. És ti...?

Janák bemutatkozott, Csur nem. A lányok szedelőzködtek.

- Hova rohantok, husikáim? Csak nem féltetek tőlem? - Lapaj teli szájjal nevetett. - Nem harap a bika!

- Sietünk - mondta az egyik lány, egy szőke. - Indul Füredre a busz...

- És mi lesz a reggeliddel? - csapott le a vagány. - Add nekem szépen a jegyedet!

A lány kivette a táskájából a reggelijegyet.

- Kösz - mondta Lapaj. - A többiek is mennek?

- Igen.

- Na, akkor hoci a jegyeket, kajáljanak a haverok is!

Szürke, fodros volt a víz, méteres hullámok csapódtak a parthoz. De már sütött a nap. Fél nyolc volt.

- Bekapjuk a potyát, aztán kimegyünk a strandra. Rendben, csórikáim?

Csur nevetett. Muris volt a srác.

- Mit röhögsz? Haverok vagyunk, nem? Gyerünk kajálni, mert kilukad a gyomrom!

Útközben Bettivel találkoztak. Útra készen állt a gépkocsi-parkolónál, látszott, hogy vár valakit. Csur zavarban volt, nem tudta, szóljon vagy sem. De még mindig várt valamire, bár émelygett, ahogy meglátta a lányt.

- Elmégy?

- El... - Betti megsimogatta Csur arcát. - Ne haragudj, az egész társaság átmegy Füredre, csak délután jövünk vissza...

- Hát jó - mondta Csur. - Akkor mulass jól...

- Te ürgevári libapásztor! - Lapaj megfogta a vállát. - Legalább a reggelijét kérd el! Micsoda vagány vagy?!

Csur nagyon kisfiúnak érezte magát Lapaj szorításában.

- Jó - mondta -, elkérem.

A teraszon Csur jól érezte magát. A nap is erősebben sütött, itt nem fújt a szél. Hátradőltek a nádfonatú székekben, rágyújtottak. A pincér hozta a reggelit, és uraimnak szólította őket. Különösen Lapajnak volt jó étvágya: három adag vaját és dzsemet evett meg, nyolc szelet kenyérrel.

Aztán körülnézett.

- Jó lenne még burkolni valamit! - mondta elégedetten.

A szomszéd asztal sarkán francia zászló állt. Lapaj átemelte a zászlót, és halandzsázni kezdett, mintha franciául beszélne. Nevettek, aztán átemelték a reggelit is a másik asztról.

- Most aztán lépünk le - mondta jóllakottan Janák -, mert ha kijönnek a franciák, balhé lesz...

- Nyugi, a franciák mi voltunk. - Lapaj nagyot böffentett. - Most már mehetünk!

- Ürgevári népség - mondta útközben Lapaj. - Hány pulykát sikerült fölszednetek?

- Egyet sem - mondta Csur.

- Én is csak egyet tudtam. - Látszott, hogy nem igaz, csak kérkedni akar. - Megkettyintettem a falnál, aztán otthagytam, mert azt akarta, hogy fizessen neki vermoushot. Ha nekem stekóm lenne, ötöt is felcsíphettem volna az éjszaka. - Megállt, jobbra fordult, lenézett Janákra. - Nem igaz, hapsikám?

Majd egy fejjel magasabb volt náluk.

- A jó istenit, majd szétmentem a pipától, mikor láttam az éjjel azokat a balfácán zsidókat. Mint a seggem szüretkor, de dohányuk az van, hát elmennek velük a csajok, mi?, el a pénzért ezekkel a tutyimutyi biboldókkal is!

- Kuss - csattant fel Csur.

Már megint, gondolta, mindig ugyanaz a vége, jól érzem magam, és akkor kiderül, hogy valami mégsem stimmel. Ilyenkor mindig egy jelenet jutott eszébe, ennyire emlékezett vagy alig többre az egész háborúból: valahová vitték őket, és lemaradt az anyja mellől, akkor oda-jött egy fiatal nyilas, na mi van, te kis biboldó, összeszartad magad? - kiáltotta és fenéken rúgta; ő elvágódott, a nyilas pedig hangosan röhögött: röpül a kis zsidó veréb! - és eltűnt, nem látta már a mögötte lépkedőktől, csak iszonyú hahotáját hallotta;

égett a füle, szeretett volna ütni, de hát semmi értelme, ez a Lapaj hatszor erősebb, olyan szélesek a vállai, mint egy kis ladik.

- Mi van? Mi a baj? - nézett le rá Lapaj.

- Csak az - mondta idegesen, halkán, -, hogy én is zsidó vagyok...

- Te? - Lapaj borjúszemekkel bámulta. - Na, ne hülyéskedj, még beveszem! Eredj már, hiszen te vagány vagy!

- De igen! - erősítette meg Janák is.

Lapaj megállt, tátva maradt a szája.

- Frankón? Ne akarj átrázni... Mutasd a pöcsödöt!

Ám legyen, gondolta Csur, és bement Lapajjal az állomás végéjébe. Kigombolkozott.

- Az anyád! - Lapaj a fejét vakarta kifelé jövet. - Ezt nem hittem volna, frankón mondom... - Elakadt, aztán azt mondta: - Na, nem baj! Azért haverok vagyunk, oké?

Csur felhúzta a vállát, bólintott.

*

Egy hatalmas teremben voltak Janákkal; homályosan úgy tudta, hogy a Keleti pályaudvar várócsarnokában, de fönt, valamilyen emeleten; nem tudták, mire várnak, talán vonatra vagy arra, hogy egy ismerősük megérkezzék, s akkor valaki, nem tudni kicsoda, mert senki sem volt a közelükben, azt mondta, az ellenség megtámadott bennünket; Csur legyintett, lehetetlen, nem hiszi el, aztán kinézett az ablakon, a csarnokban valóban idegen pofák jelentek meg, kezükben késsel; szamurájok, gondolta Csur, s intett Janáknak, hogy meneküljenek; elindultak egy hosszú folyosón, a végén ajtó volt, belökték, de már nem tudtak kimenni, két idegen arcú katona az ajtóban, kezükben hosszú kés, furcsa, szőrrel bevont nyelű fegyver; ijesztő volt; hátráltak egy másik ajtóhoz, de ott is két szamuráj állt, aztán minden ajtónál, amit kinyitottak, megjelent két rettentő alak; kelepcében vagyunk, gondolta; a fegyveresek már körülfogták őket, ott álltak az idegenek közt remegve, várva a véget, s akkor valaki elkiáltotta magát: *visszajöttek a mieink!*, az ellenség hátrálva menekült; és valóban: ismerős alakok jelentek meg a csarnokban.

Csur verejtékezve ébredt, egyszerre fázott is, felült a fűben; ott feküdt mellette Lapaj meg Janák.

- Öregem, becsszóra mondom, csak három kiló kellett volna, és enyém a negyedik helyezett! Jó kis portéka volt, mi?, olyan didikkel, mint egy amcsi filmsztár, láttad? Este dumáltam vele a színpad mögött, azt mondta, vigyem el valami bárba, tud egyet a közelben... Isten bizony három kiló elég lett volna...

Janák vigyorogva hallgatta.

- Meg egy kocsi, amin elviszed... - Elhallgatott, ledobta az újságot, amit mostanáig szorongatott. - Amikor visszajöttem Svájc-ból, mindent elolvastam a lapokban, még a vezércikket is... Megvédték a munkáshatalmat a fenyegető ellenségtől... Állati jó, nem? Itt minden hatalom a dolgozóké! Csupa vasesztergályos meg téeszparaszt ült az étteremben tegnap is, igaz? Ilyen pipikkel... Nincs többé ellenség, ezek itt mind Marx Károly unokái, nem?

Csur magára kapta az inget. Most érezte, hogy bármilyen erősen süt a nap, azért hűvös van, a szél nem enyhült, végigborzongatta testét.

- Hagyjátok a politikát! Nincs jobb témátok?

Lapaj egy labdát vett el a zsákjából.

- Jól van, na... Fejelnk?

Csurral kezdett, és hat-kettőre verte. Aztán Janákkal játszott. Csur nem figyelt rájuk, az utat nézte, ahonnan két autó fordult be a szabadstrandhoz. A bokrok előtt álltak le, utasaik hangosan rikoltozva rohantak a part felé. Fürdőruhában voltak. Csur hunyorgott. Mintha Bettit látta volna közében. Utánuk ment a partra. Valóban ő volt, kéjesen, magakellette nyújtózkodott a stégen, éjszakai partnere csillogó szemmel nézte.

- Betti! - Csurnak fátyolos volt a hangja. A lány felkapta a fejét, kelletlenül elhúzta a száját.

- Te vagy az? Hogy kerülsz ide?

- Te hogy kerülsz ide? Úgy tudtam, Füredre mentetek...

- Visszajöttünk - mondta a lány dühösen. - Mi közöd hozzá...?

Csur vörös volt, lehajtotta a fejét.

- Tudod, hogy csak miattad utaztam ide - nyögte. - Azt hittem, lesz egy kis időd...

- Ki hívott? - Betti felállt. - Én kértem, hogy gyere?

A testes pasas, aki eddig kíváncsian figyelte Csurt, most fölkel, közelebb jött. Szőrös volt a melle.

- Mi baj van, szívem? - kérdezte.

- Semmi - intette le Betti. - Egy kedves ismerősöm. Jövök rögtön, várjatok!

- Egy kedves ismerősöd - ismételte Csur. - No, jól van Betti, menj csak a buziképű fiúkád után, leszarom az ismeretségedet...

Bettinek elkeskenyedett a szája.

- Hülye paraszt! - és fejét fölemelve elment.

Janák meg Lapaj messziről figyelte a jelenetet.

- Mi van, te ürgevári? - bődült el Lapaj. - Hagytad lerázni magad, mi?

Csur nem felelt, levágódott a gyepre, s felhúzott térdeire támasztotta a fejét.

Lapaj nem hagyta annyiban. Leült mellé, megfogta a karját.

- Beszartál? Ki kell osztani az ürgét, de a nőt is, amiért le akar koptatni! Egy vagány gyerek így csinálja. De te...? - Dühösen legyintett. - Mitől rezeltél be, nem vagy egyedül, segítünk, hallod? És én még azt hittem, vagány vagy!

- Menjünk innen - mondta halkán Csur. Fölkelt, összeszedte a cókmókját. - Jöttök?

Janák vállat vont, Lapajra nézett. Az széttárta a kezét. Lehajoltak a holmikért, és elindultak a leszegett fejű Csur után.

Csur úgy érezte, azok ketten vigyorognak a háta mögött, s ez dühítette. Kétszeresen is megalázottnak érezte magát: leégett a lány előtt, és leégett a haverjai előtt; egyre forróbb lett a feje; valamit tenni kéne, tenni kéne, csak ez járt az eszében, a jó istenit, valahogy le kéne vezetni ezt a rohadt két napot, közben odaért a nyitott ajtajú kocsikhoz, megállt, nézte a fényesre pucolt ablakokat; a kurva anyjukat, hogy ezeknek mindenük megvan, nő, autó, jó nyaralás; s őt még a haverjai sem értik, pedig ugyanaz bántja őket is, mégis kajánul röhögnek a háta mögött, az istenit az egész kusza mindenségnek;

fölemelte a nehéz, teletömött zsákot, meglendítette a feje körül, és belevágta az első üvegbe;

reccsenve, csörömpölve hulltak az üvegszilánkok a földre, Csur nézte a csillag alakú hiányt az üvegtáblán, aztán még egyszer belevágott, most már ököllel, ez fájt.

- Megőrültetek? - Csodálkozva bődült föl a hátuk mögött a szőrös mellű lovag;

Csur látta, hogy feléje fut zihálva; zsákját a pasas fejéhez csapta, az egy pillanatig megtántorodott;

közben a többiek is beérték, két nő és három férfi; hallotta, hogy Betti rákiabál: Pityu, megbolondultál?, de Lapaj ellökte Bettit, és rávetette magát a mellette rohanó pasasra, pontosan az állát találta el; meg a szőrös mellűnek a torkát fogta át, lerántották egymást a fűbe, a pofa hörgött, vergődött; akkor Csur eleresztette, odarohant Bettihez, betaszította a bokrok közé, és letépte róla a fürdőruhát; Betti hanyatt esett.

- Rohadt kurva - vetette rá magát Csur;

a lánynak kitágult a szeme, karmolt, rúgkapált, de Csur nem eresztette el, hiába kiabált Lapaj, hogy jönnék a zsaruk;

hallotta is megállni a rendőrautót, de nem törődött vele;

lefogta Betti vállát, és a szájába harapott...

(1967)

Hosszabbítás után

Az ember gyakran meghal egy kicsit

Bizony isten, jó lenne előre tudni, mit fognak szólni most a fiúk - gondolta Dorogi László -, mert az biztos, hogy nem úszom meg megjegyzések nélkül. Nagyon reménykedett, hogy csak gúnyolódni fognak, ennyivel átvészeli. Kinevetik, s ő is velük nevetget majd, bármennyire sincsen nevetgetnékje, de hát ezt *így illik*;

eszébe jutott, hányszor gúnyolódott ő is másokon, a kis Bartoson például, aki képtelen volt eltalálni a kaput, ha bal lábára jött a labda; „fordulj meg, hogy jó helyen legyen!” kiáltott rá az edzéseken, a kis Bartos pedig nevetett, de aztán összeszorította a száját, és megpróbálta újra ballal; egyszer, kétszer, százszor, ki tudja, hány ezerszer egy év alatt? amíg el nem tűntek a nyilvánvaló különbségek, és a kis Bartos bekerült a keretbe;

Dóri jól tudta, minden játékos jól tudta, hogy bármennyire megtanulta használni a bal lábát, a kis Bartos, azért mindig szorong, ha ballal kell megoldani valamit;

- az ember napról napra apró sebeket kap, és viszi-viszi magával örökké! - a Doki elmélázott, amikor egyszer erről beszéltek -, igen, magával viszi, talán nem is tudja, mert a seb hamar beheged, de belülről azért tovább vérzik, benne marad az emberben, igen!, mennyire nem értették a többiek Dokit; de Dorogi azontúl nem ugratta a kis Bartost, s amikor a jugoszlávok ellen mellé rúgta a tizenegyest, ő volt az egyetlen, aki tudta, hogy azért nem sikerült, mert valamelyik hülye kedélyesen odaszólt, hogy „ballal!”, s ez zavarta meg Bartost, bár maga sem vette észre;

Dorogi már közel volt a pályához, és egyre forróbb lett a teste,

igen, a hosszú Dóri,

Dorogi kettő,

a közönség Dórija

félt, rettenetesen félt.

Az a vasárnap,

az az ártatlannak tűnő futás a baloldalon,

az a hirtelen bizonytalanság, s már neki is elég bekiáltani, hogy *ballal*, és kibillen lába alól a pálya.

*

A második féldőben Turzó megiramodott, ő a közelében állt, úgy látszik, egy pillanatra megfeledkezett magáról, mert Turzónak egyszerre három méteres előnye lett, Balázs kijött a kapuból, de topogva megállt az ötös előtt, Dóri futtában intett, hogy semmi veszedelem, beéri Turzót, utol is érte, ballal akart szerelni, vissza akarta kotorni a labdát a csatár elől, de eléje pöccintette, nem is értheti, hogyan,

és Turzó robogott, ő meg leállt, egyszer csak nem működtek a lábai, pedig lett volna ideje, hogy beérje még egyszer, de érthetetlenül megbénult, hagyta, hogy Turzó balra mozduljon az egyensúlyát veszített Balázs mellett, és a sarokba pöccintse a labdát, könnyedén, akadály nélkül;

s a fiúk nem szóltak rá, de a nézők üvöltöztek, ez is furcsa volt, azelőtt soha nem tudta értelmükre szétválasztani a bekiabálásokat, de most most élesen elkülönítve hallotta, hogy

MENJÉL NYUGDÍJBA,

ELALUDTÁL, DÓRI BÁCSI?

és hogy

MINEK ÁLLÍJTÁTOK BE NAGYAPÁT?!

nagyapát -

harmincnégy éves múlt néhány hete, és akkor, a bekiabálások után gondolt először arra, hogy talán mégis azoknak van igazuk, akik már hónapokkal ezelőtt mondták neki, hagyja abba; és Doki is leült vele egyszer beszélgetni: - nézd, Dóri, ezt nem lehet végelgyengülésig csinálni, emlékezzél Molnár kettőre, addig próbálkozott, míg kiröhögték, és senki nem bocsátja meg neki azóta sem, hogy megöregedett, pedig ma is körülállnák a nézőtérén, ha abbahagyta volna harmincévesen, igen, akkor mai is kimenne a kedvéért a közönség az öregfiúkra, így pedig oda se merik elhívni a többiek, akik jókor hagyták abba a játékot, nem szabad nevetségessé válni, Dóri;

- de hát még nem vagyok öreg - mondta;

- egyszer lebénulsz, és magad sem érted, mi történt veled - legyintett a Doki -, nem értitek meg, nem akarjátok megérteni, hogy egy pillanatnyi kihagyás, és élve temetnek el, mert annyira ragaszkodtok ehhez az ötszáz négyszögölnyi fűhöz, ahelyett, hogy...

hát bekövetkezett,

be az istenit, tudta előre, mégsem hitte el senkinek,

pedig sokan már évekkal ezelőtt tanácsolták, hogy hagyja abba,

de ő esküdözött, hogy át tud állni, engedjék játszani, legalább a kettőben, ha másképp nem lehet,

és Albi bácsi azt mondta: jól van, Dóri, én bízom benned, próbáld csak meg és sikerülni fog, meglátod,

a fakóba került, és soha annyit nem edzett még, mint abban az évben, másfél-két órával a többiek előtt a pályán volt és futott, tornászott, súlyózott, reggelenként átvette a gumikötelet az erkély rácsán, aztán két lábával belelépett a fogantyúba, fél órán át rugdosta a levegőt, a furcsa bilincs szorításával nehezítve mozgását, és visszakerült a csapatba, sőt hamarosan a válogatottba is, soha ilyen hatalmas formában nem játszott még, másfél órán keresztül szünet nélkül mozgott a pályán labdával és labda nélkül, a szurkolók tombolva ünnepelték, sokan csak az ő kedvéért jártak ki vasárnaponként a Stadionba, transzparensen hordták a nevét, DÓRI, DÓRI, DÓRIKA - biztatták a siheder szurkolók,

rég volt, legalább másfél éve nem ünneplik már.

*

A bejárat előtt megállt egy pillanatra, hogy erőt gyűjtsön, aztán elszántan lenyomta a kilincset,

a többiek az öltözőben elhallgattak, egyedül a kis Bartos köszönt vissza, Dorogi úgy érezte, mindenki őt figyeli, amikor lehúzta a ruháját, s fölvette a kék-barna melegítőt, a stoplis csukákat;

kint gimnasztikáztak, aztán futottak, az ötödik kör után szúrászt érzett a jobb oldalában, valahol a mája környékén, muszáj volt leállnia, hogy kifújja magát, lihegve nézte a többiek lendületes futását, Albi bácsi a salak mellett állt stopperórával a kezében, bemondta az időket, aztán fölnézett, észrevette Dórit, odasétált:

- mi történt?

- semmi - mondta Dóri -, egy kis szúrás...

Albi bácsi a fejét csóválta, odébb ment, leállította a futókat, rugdossatok kapura! - adta ki az utasítást, és visszament Doroghihoz;

sokáig hallgatva nézték egymást, aztán Albi bácsi azt mondta: le kéne állnod, Dóri...

Dorogi az edzőjére nézett, ő még soha nem mondta ki, csodálkozott, hogy Albi bácsi ilyen nyugodtan, szenvtelenül tudta odavetni a kegyetlen mondatot, ahogy a bíróság hirdet ítéletet; kapura rugdosó társai abban a pillanatban messzire kerültek tőle, szürke lett a pálya, s a hangokat mintha egy csöndes rét túlsó végéről hallotta volna visszhangozni;

- gondolkodj, Dóri, nem lehet végelgyengülésig focizni - mondta Albi bácsi, és otthagyta a pálya szélén;

utána nézett, szeretett volna valami gorombaságot kiáltani, de félt a következményektől, nem haragíthatom magamra, úgyis elég dühös rám, a fiúkkal együtt;

tűnődve indult beljebb, amikor meghallotta Balázs hangját a kapuból:

- megmondta, Albi bácsi?, - meg, persze - mondta az edző, - na és? - legyintett Kondrasik, a szélső, még csak arra sem ügyelve, hogy Dorogi ne hallja -, ennek aztán hiába ugat az ember... én az első szúrásnál szögrel teszem a csukát, nehogy kiröhögjenek...

Dorogi nagyot nyelt, könnyen beszél Kondrasik a maga huszonkét évével, majd meglátjuk tíz év múlva, ha egyáltalán van még annyi ideje, éjjeleket átkártyázik a klubban, félvállról veszi az edzéseket, nincs szíve erősíteni, amikor szükség lenne rá, harmincéves korára biztosan kipukkad;

elszégyellte magát, nem értette, miért ácsorog még mindig a gyepen, ez világos beszéd volt, nincs ezentúl szükség rá; rohadjatok meg, mondta magában, és visszaindult az öltözőbe, lehorgasztott fejjel, vörösen dobta le a melegítőt; letusolt, fölvette szürke öltönyét, megfésülködött, és elhagyta a sporttelepet.

*

Zsebre dugott kézzel ballagott a néptelen utcákon, zavarta, hogy még csak nem is dühös senkire, talán a szégyen miatt - gondolta, az vett ki belőlem minden indulatot,

igen, elfáradtam, már semmi nem érdekel,

csodálkozott ezen az érzésen, fél óra alatt úgy rátelepedett, mint télen a hó a fákra;

átvágott a téren, a túloldalon kétméteres rács mögött tíz-tizenkét éves gyerekek fociztak, ügyetlenül, darabosan cseleztek, egy-egy elfutásnál felhasználva a rács segítségét is; Dorogi megállt, figyelte mozdulataikat, s hangos csatakiáltások zúgtak a fülében; a kirepülő labdát megemelte, ballal visszarúgta;

a gyerekek odanézték; - ez a Dóri - kiáltott valaki - a Dóri a Diadalból! tényleg! - jobban megnézték a többiek, leálltak, félénken közelebb jöttek, az egyik kiszaladt a kapun: - tessék nekem autogramot adni! - mondta, zsebéből gyűrött noteszt húzva elő;

először vissza akarta adni a füzetet, megbuktam - szerette volna mondani - már nem Dóri vagyok, hanem Dorogi László utókalkulátor a Kábelműből, de hát azt nem lehetett, a gyerek égből jött csodára bámult, lefirkantotta hát a nevét s gyorsan továbbállt, nem volt kedve ünnepeltetni magát;

a sarkon, szemben a templommal egy kisvendéglő volt, oda ment be, leült az egyik ablak mellett, konyakot rendelt, percek alatt megitta és fizetni akart, de a fizetőpincér nem volt sehol, türelmetlenségében még egy konyakot kért a felszolgálótól, s ez elzsongította; kinézett az utcára, alig járt erre valaki, hűvös délután volt, ebben az évben sehoggy sem akart megérkezni a tavasz;

valaki megállt az asztal előtt, Dorogi fölneézett, ötven körüli férfi bámult le rá, szürke öltöny rajta, szivarzsebében díszszsebkendő;

- mit óhajt? - kérdezte ingerülten Dóri; a férfi pislogva bámult rá: - nem ismersz meg, Dórikám? - kérdezte; - fogalmam sincs, ne haragudjon - mondta Dorogi; - hat évvel ezelőtt Münchenben találkoztunk a banketten - mondta az ősz hajú -, nem emlékszel? Én voltam az egyetlen szurkolótok, rokonzatogatókon éppen, amikor megvertétek a Bayernt;

- igen, tudom már - pedig még most sem ismert a másokra -; hát ülj le, bocsáss meg, de a neved... - Simonyi - mondta a férfi, és elfoglalta a másik széket -, Simonyi János... miért iszol, Dórikám? És pláne rövidet... jót tesz ez a kondinak?

na még csak egy szurkolói lelkifröccs hiányzik, bosszankodott Dorogi: - nincs szükségem kondira, visszavonulok - mondta az idegennek;

- de hát... miért? tavalgy olyan jó éved volt... azt hittem, legalább négy-öt évig láthatlak még a pályán, hány éves is vagy most? - harmincnégy - mondta Dorogi, - úristen, harmincnégy! már ez is kor? Matthews ötven évesen aktív játékos volt... nem értem, nálunk miért hagyják abba viszonylag fiatalon éppen a legnagyobbak... - Dorogi nem akart elméleti vitákba bocsátkozni, a legjobb lenne faképnél hagyni, gondolta, nem is lenne rossz meglesni kívülről, az ablakon át, hogyan csóválja rosszallóan a fejét ez a Simonyi vagy hogy is hívják, és terjeszti majd másnap az egész városban, hogy Dórira azért nem számíthat a klubja, mert fényes nappal is kocsmázik;

szinte hallotta a hangját a körúti totózóban „vakuljak meg, ha nem igaz! A saját szememmel láttam tegnap, bementem egy sörre, és ott ült, de mátós volt, hogy a tíz konyakját biztosan húsznak számolta”; Dorogi hangosan felnevetett, a másik megdöbben ten nézte;

- még egyet, Dórikám, jó? - Dorogi beleegyezően mozgatta a fejét, a konyak szétfutott a vérében, körülötte egybemosódott minden, mint a gőzfürdőben;

fizetett, mehetnékje támadt, a körút felé sietett, Simonyi meg fél lépéssel lemaradva követte és a válogatottról magyarázott buzgó hozzanemértéssel, egy szava sem maradt meg Dorogi fejében; utálta Simonyit és a kétszínű szurkolókat, akik nemrég még széles szalagokra írták a nevét, s holnap, holnap ez a Simonyi is kifütyülné a Stadionban, hangoskodna, hogy cseréljék le;

- menjen a fenébe - mondta szolid, csöndes bánattal a hangjában; Simonyi megállt, rámeredt: - kérem, nagyon szépen kérem - mondta Dorogi lehajtott fejjel -, értse meg, kimondhatatlanul szeretnék egyedül maradni...

- ahogy gondolja - végre megállt a másik, és köszönés nélkül sarkon fordult;

Dorogi fellélegzett, lassan tovább sétált a körúton, az aluljáróban eszébe jutott a Piccolo, Kun Bandiék biztosan ott römiznek az erkélyen; Kunt és Császárt mindig kedvelte, az első osztály legbohémebb játékosai voltak, a focit jó szakmának tartották, de egy pillanatig sem vették

komolyan, évenként öt-hatszor is eltiltotta őket az egyesületük kimaradásaiért, de végül is szükség volt rájuk, fölényes technikájú játékosok voltak, s ráadásul hosszú és fárasztó portyákon, díjmeccseken, rangadók előtt ők tartották a lelket a többiekben, mert eredeti humoruk volt; egyszer Dóri kölcsönjátékosként velük meg Észak-Afrikába, s ott megszerette ezt a két örökvidám fiút, úgy néztek ki, mint a testvérek, mindkettő magas és szőke, s nagy, csőrszerű orruk volt;

persze most is römiztek,

a körülöttük csoportosuló kibiceken szinte glóriás boldogság sugárzott, hogy a tavalyi bajnokok közelében lehetnek;

Dóri rögtön megbánta, hogy idejött, de már nem visszakozhatott, mert Kun Bandi észrevette és intett:

- hello, Dóri! Szálem álejkum! - kurjantotta -, hogyhogy idetolod a képedet, öreg napjaidra csak nem állsz be sipistának? - s akkor Császár is közbeszólt: - hová süllyedtél, fiacskám? Mi lesz a szeretve tisztelt elveiddel? - de persze nem várt válasza, a következő pillanatban szivarozó partnerüket kezdte szidni, mert jó lapot dobott, és Kun lerakott vele: - úgy kell nekem, morogta, miért ülök le ilyen paccer okkal, akik még a csapdlecsacsihoz is dinnyék! - aztán újra Dorogira nézett: - ismered a húgomat? - balra mutatott; vékony, ovális arcú nő ült ott kék farmerban; - nem, nem ismerem - mondta Dorogi és bemutatkozott; - elvihetné valahova - motyogta lapjaiba mélyedve Császár -, unatkozik mellettem a hölgy;

Dorogi ránézett a nőre s csodálkozott, mert az, mintha régi ismerősök volnának, egészen természetesen bólintott, fölkel, megkerülte az asztalt, megállt Dóri mellett: - hová megyünk? - kérdezte és már indult is a lépcső felé; - ahová parancsolja - udvariaskodott Dorogi -, maga tényleg a Csaszi húga? - kérdezte az utcán -, egyáltalán nem hasonlítanak egymásra; - csak unokatestvérek vagyunk, - szeret táncolni? - évek óta nem táncoltam -, nem baj, menjünk a Kolibribé - mondta a nő és belekarolt.

*

A Kolibriben nem volt hely, de a hatalmas termetű, szemüveges portás felismerte Dorogit, intett, hogy várjanak egy kicsit; félrehúzódtak, amíg a többi várakozó bánatosan visszafordult, s akkor a portás szeme megcsillant a fekete keretes szemüveg mögött: - jöjjenek! - mondta, s bevezette őket a sötét terembe; hátravonultak a sarokasztalhoz, leültek, a lány baccardi-koktétlt rendelt, Dorogi habozott, aztán azt mondta a pincérnek: - ugyanazt; a pincér eltűnt, s Dóri a lányhoz fordult: - még a nevét sem tudom! - a lány gyors, felmérő pillantást vetett Dorogira - Kriszta vagyok; - én meg Laci - mondta Dorogi -, vagy inkább... - tudom, vágott közbe a lány, Dóri! Elég kiismerem magam a futballisták között, csodálom is, hogy még nem találkoztunk, maga túlságosan visszavonult, hogy a kondiját megtartsa; Dorogi nevetni szeretett volna, olyan különösek voltak Kriszta szavai ebben a környezetben - hát igen, mondta, és a hamutartót kezdte forgatni;

a pincér kihozta az italt, a lány Dorogi arca elé emelte poharát: - egészségünkre! - belekortyolt az italba -, szeretem ezt, de csak itt, mert másutt nem tudják ilyen jól összehozni, ismeri a receptjét? - nem, nem ismerem, - tulajdonképpen egyharmad rész Baccardi rum, egyharmad gin és egyharmad tiszta citromlé, de itt jobb, mert száraz Martinit is kevernek bele, ettől állati különleges íze lesz...

Dorogi szédülést érzett, és gyorsan megitta az egészet; - nocsak - mosolygott a lány -, lemaradtam; - hát igaza van, nagyon ízlik - nevette el magát Dorogi is, és még két pohárral rendelt, ittak, aztán a lány táncolni hívta, kicsit nehezen ment, Dorogi rettentő ügyetlennek érezte magát, a nő változatlanul mosolygott, átkulcsolta Dorogi nyakát, Dórinak lüktetni kez-

dett a mellkasa; - nagyon ügyetlen vagyok? - kérdezte - kicsit - mondta Kriszta fölnézve -, hogy lehet egy világklasszis ilyen mamlasz? - és két keze közé vette, magához húzta a fiú fejét;

Dorogi érezte a lány édes leheletét, erősen szájon csókolta, a lány még közelebb húzódott, a fiú keze lejjebb csúszott, Kriszta szinte fölemelkedve forgott...

amikor a zenekar leállt, alig akarták elengedni egymást;

megkezdődött a műsor, egy elhízott férfi énekelt a szerelemről, aztán egy nagy mellű, szőke nő vetkőzni kezdett;

Dorogi megfogta a lány kezét, Kriszta a fiú combját simogatta; - unalmas a műsor, már ötöd-ször látom, mondta, ellenben nagyon közel lakom; - Dorogi szó nélkül fizetett, összekarolva indultak el, a mellékutcában egy időre megálltak, csókolóztak, aztán a lány előre ment, kinyitotta a kaput, nem gyújtott villanyt a lépcsőházban, csendben lépkedtek fölfelé;

Kriszta egyszobás lakásban lakott, Dorogi megpróbált körülnézni a rendetlen előszobában, előttük dohányzóasztal; a falon könyvespolc kevés könyvvel és sok porcelán csecsebecséével, az ablak melletti falon hatalmasra nagyított riportkép: Császár és Henics egyszerre fejlenek egy labdába elferdült nyakkal, mögöttük homályosan egy fekete mezes kapus, talán Surányi a BSE-ből;

Dorogi leült a heverő szélére, Kriszta konyakot hozott, koccintottak, aztán a lány eloltotta a villanyt, Dorogi látta, hogy kilép a ruhájából és közelebb jön; kikapcsolta a melltartóját, és a lány kemény kis mellét kezdte csókolgatni; aztán Kriszta a heverőre dobta magát, magával rántva Dorogit, szeretkeztek;

később Kriszta magára húzta a takarót, fejét Dorogi nyakához fúrta: - mesélj a feleségedről! - mondta; Dóri összeszorította a száját - elváltam, már hat éve - ennyit tudott mondani, hiába kérlete Kriszta, hogy mondja el, miért; képtelen volt mesélni Giziről,

egy meccs után ismerkedtek meg a szombathelyi szállodában, Gizi kiküldetésben volt, a divatboltot leltározta, elbeszélgettek, a lány kedves volt és ártatlan, Dorogi megszerette, három hónap múlva összeházasodtak; két évig éltek együtt, és Gizi egyetlen mérkőzésre sem ment ki, gyereket akart és társaságot, Dóri külföldi útjai előtt mindig napokat bögött át;

nem, ezt nem lehet elmesélni,

Dorogi megsimogatta Kriszta arcát: - nem értettük meg egymást, nem szerette a hivatásomat; - a hivatásodat? - nézett rá csodálkozva Kriszta -, te a focit hivatásnak nevezed?

Dorogi elfordult: szégyellnem kell, hogy valóban ez tölti be az életemet?

- igazad van - legyintett -, már be is fejeztem, nem hivatás, holnaptól tisztos polgár leszek, végre;

Kriszta bosszúsan fölszisszent, odébb húzódott, Dorogi nem értette, miért: - mi baj - kérdezte, a lány fölhúzta a térdét, a fal felé fordult: - szeretném, ha most elmennél - mondta halkán;

Dorogi zavartan kezdett öltözködni, Kriszta beburkolta magát a műszálas plédbe, a heverő sarkából nézte a férfi mozdulatait, Dorogi tétozott, de Kriszta fölkelt, kikísérte s az ajtónál azt mondta: - ne haragudj rám, nem vagyok bolond, csak éppen te vagy a harmadik focista, aki az én ágyamban fejezi be a pályafutását, elég volt, nem vagyok sem kurva, sem lelki szemetesláda, indulj már! - meglökte Dorogit, s a fiú még most sem értette: - hiszen te kérdeztél! - mondta, - igen, kérdeztelek, mert ilyenkor beszélgetni *illik*, sziszegte a lány, de most már elég belőletek, elég, elég, elég!;

búcsúzóul Dorogi egyetlen meg akarta csókolni, a lány elfordult: - nem kell, ne haragudj rám, de az unokabátyám is... ő is ilyesmivel traktál minden este; ne hidd, hogy olyan vidám fiú,

amilyennek látszik, csak lóbálja a lezserségét, mint bakfis az új válltáskát, ha abba kell hagynia, alkoholista lesz; menj el és ne haragudj, te középpályás, azt hittem, veled kiléphetek ebből az örök körből, valahogy másnak látszottál, szerettem volna egy kellemes estét...

kezét nyújtotta, aztán becsukta az ajtót.

*

Reggel álmosan ébredt, hideg vízben tusolt, aztán megivott egy keserű feketét;

a munkahelyére ment, kollégái csodálkozva nézték, évek óta nem fordult elő, hogy nyolc órakor beállítson, pedig Dorogi soha nem élt vissza az élsportolói kedvezményrel; míg mások csak a fizetésért mentek be, ő minden héten eltöltött néhány órát az irodában, s így is szégyellte, hogy mások dolgoznak helyette, pedig sokszor mondták a többiek, hogy „ugyan, Dóri, az edzés legalább ekkora munka, te azzal törődj csak, tízezrek járnak ki miattad a meccsre, hidd el, többet hozol az országnak, mint mi együttvéve”, Dóri ezt soha nem vette komolyan, csak a nagy névnek kijáró hajbókolásnak érezte;

leült, munkát keresett, lehetett valami elriasztó a tekintetében, mert a többiek nem mertek szólni hozzá, pedig furdalta őket a kíváncsiság,

most már minden nap így kell lennie, gondolta Dorogi, nyolctól fél ötig bent ülök majd és számolok, kávézom, elvitázom velük pizslicsáré ügyekről, vajon milyenné válok egy éven belül, talán olyan leszek, mint Weisz; komótosan kihegyezem reggelenként az összes ceruzámat, megreggelizem, Weisz mindig hazulról hozza a reggelit nájlonzacskóban, damaszt-szalvétával, és meghajolok, valahányszor nálam magasabb beosztású ember lép az irodába;

dühítette a gondolat, nem akart ezekre az emberekre hasonlítani, hiába kedvelte őket, soha nem értette meg, hogyan lehet így élni, semmi terv, semmi igazi lelkesedés, a legfontosabb témájuk egy jó vacsora vagy valami közös sörözés, amiről nem tudott otthon az asszony,

összerázkódott, hát valóban így kell lennie, hát valóban mindennek vége?

fél ötkor mindenki elpakolta az iratokat, sűrű rajokban vonultak ki a gyárkapun, velük ment, és szürkének látta a gyárat, az utcát, a házakat, mintha egy nagy gép köpte volna ide a világot.

*

- Nahát, esküszöm, mindenkire számítottam, Dóri, csak terád nem, mondta a régi mester, és gyönyörködve nézte volt tanítványát, két kezével Dorogi vállát ütögetve; hát azért visszatálnak a régi nebulók a jó öreg Gyurka apóhoz, no igen, képzeld csak, két hete is ki volt nálam, nem találád ki, Dórikám, bárhogy törnéd a kobakodat, megmondom inkább; Szántó Karcsi, mi az, nem emlékszel rá? Együtt játszottatok a kölyökben, aztán ő a Fradihoz került, nagy reménység volt, de egy edzésen eltörte a lábát, és paff, vége... - Gyurka apó kinyitotta a szertár ajtaját, maga elé engedte Dorogit;

Dórit megcsapta a régen érzett savanyú szag, a Diadal öltözője más volt, mint a harmadosztályú csapatoké, ott minden tiszta, elegáns, mint egy szalonban; azon tűnődött, mikor is járt utoljára ezen a helyen, van már tizenöt éve is, de itt semmi nem változott, talán még a cipők, a kopott labdák is ugyanazok maradtak, amelyeket ő is használt, mielőtt reménységként a Diadal ifibe került;

meghatottan nézte a szertáros ősz fejét,

annak idején még edző volt,

Dóri úgy emlékezett, a legjobb edző, aki valaha is gyerekekkel foglalkozott, mester és apa egy személyben, mindenki csak jó tanácsot kapott tőle;

elszégyellte magát, amiért nem látogatta rendszeresen Gyurka apót, hálátlan disznó vagyok, gondolta, a többiek, akikkel együtt nevelkedtem itt, úgy látszik, rendszeresen visszalátogatnak;

Gyurka apó leültette a repedezett suszterszékre: - hát meséld el, Dóri, mi szél hozott ide?; cigarettával kínálta, Dorogi a fejét rázta, hogy nem dohányzik, lám csak, gondolta, azt sem tudom, miért lett szertáros Gyurka apó, miért kellett felhagynia a neveléssel, biztosan nem volt megfelelő képesítése; csakis ez lehetett, mintha a képesítés mindent jelentene;

megpróbált egy régi mérkőzést vetíteni behunyt szeme mögé, ez már sokszor használt, ha nem jött álom a szemére; ilyenkor jelenetről jelenetre igyekezett visszapergetni egy-egy emlékezetes küzdelmet, diadalt; most éppen az olaszok elleni döntetlenre gondolt, kettő-kettőre végeztek, pedig már úgy látszott, hogy kénytelenek vesztesen levonulni; talán húsz perc volt hátra, vagy még annyi sem, akkor szedett el egy labdát az olasz szélső orra elől, valaki keresztezni próbált, Dorogi balra billent és megfordult, egyszerre szabad lett az útja a tizenhatosig, ott a balhátvéd becsúsza akart szerelni, Dóri idejében észrevette, s bokából gurított balra Korpásnak, aztán már robogott is előre a két védő között, Korpás felismerte a helyzetet, azonnal visszapörgette a labdát Dorogihoz, Dóri mellett maga elé vette, s mikor a labda lecsúszott a jobb lábára, már csak be kellett billentenie a kapus mellett a jobb sarokba;

tombolt a közönség,

vasárnap bezzeg szidták, szeretett volna elbújni szégyenében, olyan volt az egész, mint egy nyári vihar, bár csapott volna villám a pályára, előfordult már ilyen játékoshalál, és akkor másnap a lapok sportrovata gyászkeretes nekrológokban emlegette volna a magyar sportot ért súlyos csapást;

Dorogi nyomást érzett a mellkasában, fokozottan vert a szíve, máskor nem gondolt a halálra, de most eszébe jutott, s ez furcsa volt;

iszonyú, hogy nem tudom kívülről szemlélni magam, gondolta Dorogi, miközben elképzelte magát kinyújtva, holtan; milyen furcsa, mindenki mást látok magam körül, csak én nem vagyok sehol;

kinyitotta a szemét, fölült, körülnézett a sötét szobában, aztán megtörölte a homlokát, és újra hanyatt feküdt;

hányszor hal meg az ember? hányszor kell világot, barátokat cserélnie, hányszor szalaszt el lehetőségeket, pillanatokat, minden nap több halál rakódik le bennünk, ahogy Gyurka apó mondta: az ember gyakran meghal egy kicsit;

most is,

minden eddiginél iszonyúbb halállal,

ha igaz,

de lehet-e igaz?

verejtékezett, nyirkos-hidegnek érezte a háta közepét; talán mégsem, talán holnap elfelejtik dühüket, lecsillapodnak, meg kell próbálni még egyszer, ki kell menni az edzésre, talán csak az első fölháborodás volt ilyen hatalmas, talán megértének majd, meg kell, hogy értsenek, ha nem játszhatok tovább, mindennek vége, ami megmarad, pusztta vegetáció, hal leszek vagy giliszta, öntudatlan élőlény, semmi - nincs ennél rettenetesebb, hiszen én játszani akarok, játszani, játszani;

lehetetlen, hogy nekik sosem volt hasonló gondolatuk, s ha mégsem? - Dorogi előtt hirtelen felvillant valami kis remény - ha mégsem, akkor ott a Barátság, mennyire hívtak még két éve

is, állást ígértek, pénzt, mindent, csak menjen át, szükségük van a tudására, a tapasztalatára, ilyen vezéregyéniség kell a csikóik közé, akkor biztosan gyökeret vernek az első osztályban; kár volt akkor nemet mondani;

Dorogi fölkel, kíváncszorgott a konyhába, szódavizet készített, jégkockát tett bele, és pohárral a kezében visszaült az ágy szélére.

*

Délben ébredt, éles fejfájással, a homlokától a fogáig érezte az idegek kínzó feszítését, rossz volt a szája íze, undorodott magától, mindentől;

autóbuszra szállt, azzal ment ki a pályára;

most nem volt határozatlan, tétovázás nélkül benyitott az öltözőbe, tisztában volt vele, hogy ez az utolsó próbálkozás, továbbra már a tétovázásnak sincs értelme,

mindenki ránézett, kíváncsian és türelmetlenül, barátságosan köszöntek, de várakozás és kérdés ült az arcukon, Doroginak le kellett sütnie a szemét;

aztán Albi bácsi előcsoszogott a sarokból, és kedélyesen hátba veregette: - levegőzöl, Dóri? ugye kell azért még egy kis lötyögés?

Dorogi fülig vörösödött - nem, mondta, csak a cipőmet szeretném... Albi bácsi elfordult: - ahogy gondold - dünnyögte, Dóri pedig kiemelte az öltözőszekrényből a fényesre tisztított fekete cipőt.

*

- Te vagy az, Cserhádi? itt Dorogi beszél, igen, igen, én vagyok, Dóri... csak annyi, hogy nagyon sürgősen beszélni szeretnék veled... igen, most, azonnal, azonnal, a Fekete Bárányban? jó, máris indulok...

két hatalmas tölgyfa alatt, árnyas asztalnál ültek, sört rendeltek, Cserhádi ivott, Dorogi szótlanul nézte a száraz ajkakon fölfénylő fehér habot, éppen olyan őszes, mint Cserhádi haja - gondolta;

a szakosztályvezető lecsapta a korsót a bádoggal bevont asztalra, kezével megtörölte a száját,

- hát mondd! - sóhajtotta elégedetten,

Dóri az asztal szélét kapirgálta, csak nehezen tudott belekezdeni - magyarázattal kellene először... - gondolta, de nyomban rájött, hogy fölösleges a magyarázat, cserhádi nem filozófus és nem lélekbúvár, nem is ért semmihez a futballon kívül, végül elszántan azt mondta: - tudod, átjönnék hozzátok őstől, ha még...

Cserhádi hátradőlt a széken, meglepetést színlelt;

- és a Diadal? - kérdezte - kiadnának? - persze, hogy ki... - legyintett Dorogi, s nyomban visszahőkölt; ezt kár volt mondania, s igaza lett, mert Cserhádi utána mondta: - persze hogy kiadnának...

elhallgattak, Dóri lehajtotta a fejét, s ugyanezt tette a másik is,

- ti hívtatok tavaly, mondta Dorogi, de érezte, éreznie kellett, hogy csak szalmaszál-mondat ez, nem érv,

- igen kapott a szón Cserhádi - tavaly még hívtunk, Dórikám... de most már... - elfordult, a száját harapdálta, aztán erőt vett magán, s kettőzött lendülettel csapott le Dorogira; - igen, ne is haragudj, Dóri, nem bírsz ki két félidőt... nagyszerű vagy, klasszis vagy, páratlan tehetség,

de csak negyven percre, vagy már addig se... a mai megterhelés ugye, a te korodban... várj, Dóri, ne rohanj el!

Dorogi kitámolygott a vendéglőből, üres és szürke volt minden, mint a külvárosok novemberben, s a gondolatai is elszálltak a semmibe;

lassan baktatott a keskeny járdán, és kívülről hallotta saját lépteit; legjobban lennének megdöglenni, motyogta, s a léptek is ezt visszhangozták koppanva: dögölj meg, dögölj meg...

később leintett egy taxit, a sofőr kihajolt az ablakon - hová, uram? kérdezte, Dorogi gorombán felmordult: - akárhová;

a sofőr nyelt egyet, látszott, hogy erősen gondolkodik a furcsa válaszon: - na, jön uram, vagy nem? - kérdezte végül türelmetlenül; - nem tudom - felelte Dorogi; - szórakozik? - csattant fel a vezető, - lehet;

a taxisofőr felrántotta az ajtót és kiugrott;

- ne pimaszkodjék velem, mert szétverem a fejét! - mellkasát kifeszítve belebámult Dóri arcába, aztán meglepetten és tisztelettel azt kérdezte: - maga Dorogi kettő a Diadalból? - az voltam - felelte Dorogi, és beült a hátsó ülésre, - tudja mit? Mégis vigyen, ahová akar...

(1971)

Korom és ablakok

*„Küldözzük a szem csüggedt sugarát,
S köztünk a roppant, jeges űr lakik!”*

Tóth Árpád

Ez egyszer végiggondolta.

Még hazafelé menet.

Tegyük fel, hogy igazat beszél a tudomány. A világ végtelen. Végtelen számúak a bolygó-rendszerek. Végtelen sok életet ölelnek a hidegnek tűnő csillagok.

Ha van köztük olyan bolygó is, amelyik ugyanakkor s ugyanúgy alakult, mint a Föld? Ha ugyanakkora távolságra van a Naptól?

Ha egyszerre forrongtak s egyszerre hűltek ki. Ha egy időben jelent meg rajtuk az élet. Az állatvilág.

Ha...

Akkor együtt kezdődött történelmünk is. Együtt zajlott le a törökvilág. A második világ-háború. Az első űrrepülés.

Akkor ott is van Magyarország. Van Budapest, van Rottenbiller utca. És van Petró Miklós, és van Vera...

Tegyük fel - folytatta -, hogy valamiképpen elindulhatok a végtelenbe, az ő megkeresésére. Ha én elindulok, ő is elindul. Ugyanazon a pályán, ugyanolyan sebességgel.

Félúton kell találkozoznunk.

Múló ideig átfedjük egymást, egyek leszünk, de nem vesszük észre. Aztán ő megérkezik a Földre, én meg az ő földjére.

A cserét senki sem fedezi fel. Mi sem. Az emberek, magunk is úgy éljük tovább életünket, mintha semmi sem történt volna.

Ettől elkeseredett.

*

- Szemembe ment a korom.

- Várj csak...! Nézz rám! Fölfelé... Most jobb?

- Még fáj...

- Felhúzzam az ablakot?

- Szeretem, ha vágja az arcomat a szél. Mintha lebegnék.

(Homlokához érek, és forró leszek; jó, hogy szeret.)

- Nem fejezted be... Szeretném, ha mindent elmondanál róla.

(Igen, mindig őszinte leszek hozzád, megígértem; nem tudok hazudni, de most szívesen megtenném; túlságosan jólesik, hogy mesélhetek.)

- Előtte senkid sem volt?

- Úgy nem. Jártam fiúkkal, de egyet se szerettem közülük.

- Aztán jött Béla...

- Nem jött. Ott volt a közelemben... Fölöttünk lakott, a másodikon. Sokszor találkoztunk. Köszöntünk egymásnak, és kész...

- A felesége csinos volt?

- Azt hiszem, szép volt. Kreol, fekete, mint egy spanyol nő. Amikor megtudta, hogy én és Béla... Szóval lejött, nem kiabált, nem hisztizett, de olyan volt a szeme, mint a penge. Jobban féltem, mintha veszekedett volna.

- És Béla?

- Nem volt szép. Talán még jóképű sem. Zömök, alig magasabb nálad. De humora volt, s olyan vidám az arca, jólesett ránézni. Egyszer összefutottunk a villamoson. Végignevettem az utat. Jól éreztem magam a társaságában. Kiderült, hogy közel van egymáshoz a munkahelyünk is. Azontúl reggelenként már gyakran utaztunk együtt. Akkor még nem gondoltam semmire, csak nagyon jó volt vele lenni.

- Ez mikor volt?

- Januárban lesz nyolc éve. Egyszer a Vörösmarty téren találkoztunk. Véletlenül. Jókedvű volt, belém karolt, és azt mondta: Jöjjön, Verácska, igyunk meg egy konyakot.

- Meglepődtél?

- Egyáltalán nem. Annyira természetes volt, mintha mindig együtt jártunk volna. Az Annába mentünk, ott Béla elmagyarázta örömét: megnyerte egy művelődési háztervpályázatát.

- Építézmérnök volt?

- És rajzolt is. Szép dolgokat csinált. Mindig fákat rajzolt, a fa volt a szenvedélye. Egy rézkarca még megvan. Csak két fa van rajta, nem tudom, milyen, mert azt hiszem, őt sem izgatta a fajtájuk. Csak a lényeg: két fa, magasak, karcsúak, vagy inkább csak törékenyek... A koronájuk összeér, olyan fájdalommal támaszkodnak egymáshoz a szélben, mint két egymást féltő szerelmes. De szinte érezni, hogy kiállják a vihart.

(Nem így gondoltam. Azt hittem, hamar elmeséli; fáj, hogy ennyire emlékszik mindenre.)

- Szóval, konyakoztatok. Aztán?

- Táncolni hívott egy bárba. Kérdeztem, mit fog szólni a felesége. Legyintett: Ma nem érdekel, úgysem bírnám ki otthon. Táncoltunk és ittunk. Azt mondtam, ő is olyan, mint minden férfi, szeret kimaradozni. Nevetett: persze, én is férfi vagyok. Úgy néz ki a dolog, mondtam, de nem is tudom, miért. Azt hiszi? - kérdezett vissza. Pedig mostanában alig érzem. Ezt akkor nem értettem, mint ahogy azt sem, miért esett olyan jól a válasza. Éppen az Orfeo Negróra táncoltunk. Ismered: Hol jársz, van-e már, aki hív, új csók, ami átmelegít...

- Persze. Folytasd!

- Tánc közben megcsókolta a nyakam, és magához húzott.

(Én is a nyakadat csókoltam meg először, ott a jobb oldalon; akkor még csak tetszettél, nem is gondoltam, hogy mindent felborítok, csak hogy egyetlen hétig veled legyek.)

- Aztán csókolóztunk. Már tudtam, hogy ez nem olyan egyszerű ügy, mint a többi volt. Másnap reggel találkoztunk. Megkérdezte, emlékszem-e az éjszakára. Mondtam, minden pillanatra. Ahogy befordultunk a sarkon, megcsókolt.

- Mikor feküdtetek le először?

- Február negyedikén. Becsöngetett. Egyedül voltam...

(Őrjítő, mennyire emlékszik a dátumokra.)

- Meddig tartott?
 - Fél évig.
 - A felesége mikor tudta meg?
 - Akkor már régen tudta. Gyűlölt engem.
 - Okkal.
 - Nem volt rá oka! Szerettem Bélát. Talán jobban, mint ő!
 - És Béla nem akart válni?
 - Akart. De a szülei miatt... Túlságosan szerette őket, félt, hogy nem értenék meg... Akkor Béla megmondta, hogy abba kell hagynunk, nem bírja idegekkel. Sajnáltam.
 - Hogy nézett ki Béla?
 - Mondtam már. Zömök volt...
 - Mint én?
 - Mint te. Hasonlítasz rá.
 - Nagyon?
 - Nem tudom. Van bennetek valami azonos.
 - Mi az?
 - Képtelen lennék megmagyarázni.
- (Gyorsan megy a vonat, kattogva viszi el ezt a szép hetet, Vera, elmaradtak az esték, a szobánk, a tánczene, egyik állomás a másik után, öt perc, tíz perc, húsz perc, fél évek, és elmúlik az élet; Béla legalább alkotott valamit, építész volt, és rajzolt, de én?, mit alkothatok én, csak emlékeket, mert egyedül ahhoz van képességem.)
- Mindjárt Pesten leszünk. Folytatod?
 - Elcserélték a lakást, hogy véletlenül se találkozzunk. Egyszer mégis összeakadtunk. Újra kezdődött minden. De válni nem akart. Azt hiszem, nem szerette a környezetváltozást... aztán összekaptunk valami apróságon, és elment.
- (Most már végig kell hallgatnom.)
- Többé nem is láttad?
 - Egyszer. Váratlanul jött. Egy karcot hozott, azt a két fát. Ez a valóság, mondta, s ami történt, nem igaz. Többé nem láttam...
- (Mi látjuk még egymást?)
- Emlékszel, mikor találkoztunk először?
 - Buta kérdés. Decemberben! Valamikor december elején.
 - Huszadika volt...
- (Legalább én ne emlékeznék ilyen pontosan.)
- Béla után jött Bandi?
 - Igen. Nem tartott sokáig. Három hónap volt az egész.
 - Szeretett?
 - Azt hiszem.
 - És te?

- Nem tudom... Jólesett, hogy van. Örültem neki, szükségem volt rá.

- Bandi hogy nézett ki?

- Erős volt, széles vállú, nálad egy kicsit alacsonyabb.

- Zömök, mint én...

- Igen.

- Meg mint Béla, ugye?

(Mennyi keserűség van ebben a hangban.)

- Mindjárt Pesten leszünk.

- Mindjárt...

- Hazakísérsz?

- Nem.

- Mi történt?

- Sietek.

(A fák elmaradnak, jönnek az őrházak, a váltók, az első kék busz, és én nem tudom, mi történt közöttünk hirtelen.)

- Még mindig szereted?

- Kit?

- Bélát.

- Miket tudsz kérdezni! Bolondság... Évekkel ezelőtt volt. A Déliig megyünk?

- Neked közelebb van. Én Kelenföldön buszra szálllok.

- És holnap? Mi lesz holnap?

- Nem tudom. Talán majd rólam mesélsz valakinek. Álltok az ablaknál, és mondod. Olyan volt, mint te, zömök... Talán egy kicsit magasabb nálad.

- Megbolondultál? Mikor elindultunk, még örültél nekem!

- Minden út befejeződik!

- Nem szeretsz már?

- Fontos ez? Kiszállok...

- De holnap hívjál, jó?

- Nem tudom. Szervusz.

- Várj, majd leadom a táskád! Ha nem hívsz, én hívlak!

(Szétborzolta a hajad a szél, szürkés az arcod, ott a vonatablakban; dühít a kattogás.)

- Vera! Hallod, Vera?! Nem hívlak föl! Én téged szerettelek!

Ezután gondolta végig.

És berúgott aznap éjszaka.

(1972)

Egy hülye kis virág

Éreztem, hogy ebből gubanc lesz...

A dagadt csaj egyre jobban belém bújt. Eleinte megpróbáltam összehúzni magam. Röhejes lehettem a gyermeteg félelmemmel az ajtó mögött, a cserépkályhánál kucorogva.

Ódzkodtam az ügytől, szidtam magam, miért is kellett (megint) ennyit innom. A whisky még csak jólesett ebben a rohadt melegben: teleszórták jégkockával, kopogtak szilánkjai a pohár párás falán. Olyan volt, mint egy jól szellőző, tiszta laboratórium. De aztán! Vodka, majd bor, literszámra - úristen, mi mindent összeittam! És hozzá a zaj! Mintha nem is a hangszórókból jönne, hanem a falak árasztanák magukból. Becsszóra dübörögve táncoltak a vasbeton oszlopok, a dagadt csaj meg szorgalmasan nyomkodta hozzám a nagy mellét...

Éppen rá van most szükségem! Üresjárt kéne, hogy elszongítsam az agyam, és megpróbáljam magam valahogy összeszedni.

Délután Edit összecsomagolt. Egy kurva szót nem mondott közben, de láttam rajta, hogy küszködik. Csak amikor kész volt, akkor a robbanás: „Elegem volt belőled. Négy évig túrtam a kimaradozásaidat, az ügyeidet...” Mondtam, pont most jött rád? Most, amikor rendesen hazajöttem, és még egy féldecit se dobtam le sehol? Azt mondta, igen, most... Most neki is lesz végre valakije! Erre nem is válaszoltam, engedtem, hogy menjen... titokban reménykedtem, hogy nem is gondolja meg magát. Aztán meg fájt.

Ültem az ágy szélén, sokat dohányoztam, s egyszerre üres lett nélküle a szoba.

Persze hogy féltem. Annyira azért még nem voltam piás, hogy ne tudjam: gáz lesz belőle! Ha iszom, nem bírok a véremmel. Csak nő legyen, mindegy, miféle. Pillanatokon belül ráhajtok, aztán reggelre úgy megundorodom magamtól meg a világtól, hogy nem tudok ránézni senkire. Edit is ezért ment el, megunta. De hát otthon se bírtam ki soha. Edit szerint azért, mert semmi nem érdekel. Úgyesen rajzoltál, mondta, miért hagytad abba? Üvöltöttem. Mert nem tudok rajzolni! Mert minden vázlatom szar volt, iskolás! De lekötött! Legyintettem: nem kötött le, hobbyra meg amúgy sincs szükségem. Mindig csatangolsz - mondta aggódva.

A dagadt csaj szinte szétomlott a testemen, s közben be nem állt a szája. Hogy ilyenkor a hegyekben a legszebb, mondta, ott kellene barangolni; mi meg, ahelyett, hogy fában meg virágokban vagy a pusztá jóistenben gyönyörködnénk, csak ülünk itt, mint a rabok...

Elidegenedtünk - gondoltam. Edit is azt mondta egyszer. Jólesik megfürödni az elidegenedés pózában. Azt feleltem, nem tudom, mi az. Jólesik inni, feloldódni, de ez nem póz.

Valahogy vonzom magamhoz az ürességet. Gombostű nők és barátok tapadnak hozzám mindenütt.

Igyekeztem figyelni a csajra, de inkább csak pislogtam, és minél kevésbé figyelem a szöveget, annál figyelmesebb lesz a képem. Mereven bámulok a beszélő pofájába, s ettől mindig azt hiszik, hogy le vagyok nyugózva. Pedig most is csak a keskeny vágású szemét lestem, meg a szélesedő orrát.

Aztán majdnem elvigyorogtam magam, annyira megtetszett, hogy egy orr csak szélesedő, de nem széles. Mert tényleg láttam valami befejezetlent, valami folyamatosat ebben az orrban. Valójában nem volt széles, inkább csak irányt jelzett, mint egy közúti tábla.

Zseniális melléknévi igenév! Telitalálat. A széles befejezett, a szélesedő meg folyamatos, mint a dagadt csaj orra. Életem legnagyobb felfedezése! Ámbár... mi mást fedeztem még fel harmincegy év alatt?

Tekintetem lejjebb ereszkedett a közúti jelzőtábláról. A dagadt csajon sárga garbó volt, és egész jó didiket mutatott.

Csak ne szövegelt volna annyit!

- Kimész az utcára - hadarta, mintha leckét fújna -, és első dolgod megállni a kirakat előtt... Aztán tovább... Bugyik, kombinék, táskák, cipők meg üvegek. Szép a világ, ugye, mert minden pián külföldi címkét olvashatsz. Este hazamész, és üres maradsz, mert ma sem történt semmi...

Ez is gombostű, ez a dagadék!

- Ma sem történt semmi - ismételtém gépiesen. - Akarod, hogy történjék?

Rögtön meg is bántam az olcsó szellemeskedést. Mire jó ez? Reggel undorral gombolkozom majd, mert nem tudom kiokádni az éjszakát. Hány ocsmány, fölösleges éjszaka rakódott már le bennem? S hány éjszakám Editben, mikor egyedül maradt? És mindet hordani kell, vinni, vinni örökké, csak azt nem tudjuk, hová és miért. Mi nem rendeztünk el semmit. Viszont léteznek illetékesek, akik oly szépen elrendezik a mi dolgainkat. Majd az ügyvéd és a válóperes író eldönti, hogyan éltünk mi ketten.

Ezt meg is mondtam a dagadt csajnak:

- Történni? Percről percre történik valami. Csak az a baj, hogy mi pusztán statisztálunk a saját életünkben. Rendezni az illetékesek dolga.

A dagadt csaj laposan nézett fel rám, feje a mellemen feküdt.

- Illetékesek? - Részegen bandzsított a söröspohárba. Akkor már csak azt ihattunk. - kik azok az illetékesek?

- Sokan vannak - feleltem állati okosan. - A közlekedési rendőr, aki vigyáz, hogy ne másszon a fejedre a hatos busz., az ellenőr, aki figyel, nehogy potyázzál a villamoson... A tanácsi írnok, aki bejegyzí a neved meg az anyádat az igazolványokba, nehogy elfeledd, hogy olyanod is van neked...

- Nekem nincs anyám - mondta dühösen a dagadt csaj.

- Hát... - A hangváltástól félúton elakadt bennem a sóder.

- Ötvenhatban meghalt. Lement tejért, és eltalálta egy akna... Ennyi.

- Szegény mama belövést kapott!

Hát nem vagyok teljesen hülye? Hangosan is kimondtam.

Vártam, hogy a dagadt csaj most fölpofoz, és faképnél hagy. De nem! Vinnyogva nevetni kezdett.

- Belövést kapott! Ez jó! - És akkor már úgy röhögött, hogy nem tudta abbahagyni. Egyre hangosabban, őrjöngve.

A plafonon ugrált a nevetése.

Aztán bögni kezdett. Szép csöndesen, folyamatosan, amilyen az orra is volt.

Ezt már nem tudtam elviselni. Föl kellett volna képelnem. De nem akartam botrányt. Inkább felálltam, és Zsúval kezdtem táncolni. Ó hívott meg, amikor összeakadtunk a Jácintban...

Tavalyi gombostű, hónapokig a szeretőm volt.

- Látom, ízlést cseréltél - sziszegte. - Már nem a karcsú az ideálod...

Ő tett lapátra, és még mindig személyes tulajdonának tekint. Király, aki kirúgja miniszterét, de nem engedi száműzetésbe.

- Egyhangúság az élet megrontója! - Magamhoz húztam, és megcsókoltam a nyakát.

Hátralépett. Keskeny kis penge lett a szeme.

- Nosztalgia?

- Fenéket - legyintettem. - Pia...

- Mint mindig - bólogatott. - De tudod, hogy nem ezért hívtalak. Csak megszántalak, mert olyan árván búslakodtál a kávé mellett.

- Persze, királynő!

- Vonulj vissza a molettedhez! Erőteljesebb oltalom vár ott rád. Elbújhatsz a két melle között!

- Megteszem, parancsnok! - És otthagytam.

Fölkértem a dagadt csajt, és közben megtaláltam a száját. Birsalma-ízű volt. A melle összerándult a tenyeremben.

Erre teljesen elolvadt. Úgy táncoltunk, hogy saját kezemet szorongattam a háta mögött. Nem is olyan nagyon kövér, ha így átkulcsolhatom.

Egyből dagadozni kezdett a férfiasságom. Ez az örök hülyeség: ital és tánc, aztán még a vasorrú bábát is megkettyinténém.

Sürgősen hátrább húzódtam, de már késő volt. Megérezte, és irtó hálás lett érte. Kutya-szemmel nézett föl rám.

Combjaival átkulcsolta a bal lábamat. Beleharaptam a szájába.

- Elviszlek, jó?

Azt kérdezte, hová. Mondtam, messzire. Ahol fákbán, virágokban meg a pusztai jóistenben gyönyörködhetünk.

Tiltakozott.

- Azt hittem, van lakásod... Félek a mautnertől. Egyszer meglesett ott egy vén kéjenc. Láttam, hogy villog a sárga szeme. Nem megyek oda...

Haza pedig nem vihettem. Hátha mégis visszajött Edit.

- Nem akarsz lefeküdni velem?

Még kellett is magát.

- Talán...

Bepörögtem. Kis madárka! Örüljön, hogy elviszem. Egy ilyen dagadt csajt!

Othagytam a szoba közepén. Intettem a többieknek, és lerobogtam a lépcsőn.

A túloldalon volt egy ismerős krimó, oda akartam bemenni, de már bezárták. Hiába égett a villany, csak a pénztárosnő birizgálta a gépét.

Egyszer csak ott állt mellettem a csaj.

- Hát te? - néztem rá nagyon magasról.

- Utánad jöttem. Baj?

- Baj... Rohanok haza a beteg feleségemhez, meg a hat fiamhoz.

- Hat fiad van? - kérdezte a dagadt csaj. - Nekem meg hat lányom.

Biggyesztettem.

- Állati... Te teljesen nyomott vagy. Mit akarsz tulajdonképpen?

- Nem tudom - húzta fel a vállát. - Te talán tudod?

Zsebre gyűrtem a kezem, és elindultam. Jött utánam. És persze dumált, dumált, mint egy meghibbant rádió.

- A legjobb lenne itt hagyni mindent - mondta. - Elmenni valahová, nagyon messzire...

- Engem itt hagyhatsz, zarándok! - mondtam, de föl se vette. Elszántan lépkedett mellettem.

- Rád most szükségem van - mondta. - Nem akarok egyedül maradni...

Erre megrántottam a vállam. Már tiltakozni se volt erőm.

Mintha csak berezeltem volna... Megijedek egy ilyen kis dagadéktól?

Sebességemet fokoztam. Ő is. Ám legyen, gondoltam, te akartad! És föl a hegyre, marha határozottan. A huszadik lépcsőtől már mindenütt koromsötét volt. Ismertem a környéket, régebben ide szolt a bérletem.

Becibáltam a csajt a bozótba. Hátam a kőfalnak vetettem.

Jött is meg nem is, de én bizony nem eresztettem el a kezét.

Azt gondoltam, állati jó színésznő, ha még a szemében is riadalom ül. Mulattatott a játéka, és már nem engedtem el.

Magamhoz rángattam, és felhúztam a garbóját. Még melltartó sem volt alatta, rögtön farkaszemet nézhettem a bimbóival.

Ijedten ugráltak azok is.

- Ne... Kérlek! Nem akarom! - nyöszörgött.

De nekem már édes-mindegy lett, mit kotyog. Ledobtam a fűbe, és mellé térdeltem. Szabvány játékba kezdtem: először a szemét csókoltam meg, majd a száját, a mellét...

Borzongott, összerázkódott. Akkor már rajta voltam.

- Fáj!

Mintha lehullott volna egy meteorit!

Furcsa melegséget éreztem én is a testemen. A dagadt csaj széttárta a kezét. A szeme csukva...

- Micsoda? - bosszankodtam. - Hát te szűz voltál?

Hüppögött, mint egy csecsemő. Bocsánatkérően. Elfordultam, szedje rendbe magát nyugodtan. Isten bizony megsajnálta.

- Te kis hülye, hát miért nem szóltál?

- Legalább ezen is túl vagyok végre - mondta, de remegett a szája. - Ideje volt már, nem?

- Na, de... Hát pont én kellettem úttörőnek? Nekem tartogattad? Nekem csak ennyi kellett, mert leittam magam... mert elment valakivel a feleségem, érted?

Meg kellett volna rugdosnom. Ilyen egy hülye dagadt csajt! Most még ezért is birkózzak magammal?

- Értem - mondta vállvonogatva. - Csak te nem...

- Én...?

- Hogy ezentúl nem kell már hazudnom... - Váratlanul elbőgte magát. - Én... Én olyan csúnya vagyok...

Már józan voltam, beláttam, hogy igazat beszél. Inkább nem feleltem, pedig komolyan sajnáltam szegényt.

Vissza a városba. Most is mellettem kullogott, de már nem beszélt. Néha megálltam, visszafordultam, hogy ott van-e még. Ilyenkor is lelassított, és szerencsétlen borjúszemekkel bámult. Szíjogva.

Már a városban jártunk, amikor megszólalt:

- Nagyon egyedül vagyok.

Szánakozva át akartam fogni a vállát. Nem hagyta. Újra elindultam, s akkor nagyot sikított.

Vigyázz!

Hátraléptem. Valami elsüvített a fejem mellett, és hetvenhét darabra tört a földön. Talán a harmadik emeletről zuhant le. Lehajoltam.

- Egy virág - mondta a dagadt csaj.

- Egy virág - mondtam én is, és tehetetlen dühvel belerúgtam a cserepekbe. - Egy hülye kis virág...

A dagadt csaj becsöngetett egy kapun. Megvártam, míg beengedik. Néztam a hátát, a lehajtott fejét.

Utáltam magam.

Legalább a nevét megkérdezhettem volna.

(1973)

Futuna

Egyre gyakrabban jutok el Futunára.

Régebben, amikor rátaláltam, nem volt több ez a sziget, mint egy játékos bárányszerű a Nap alatt. Gyorsan suhanó.

Az én földgömbömön (mindössze 13 centiméter átmérőjű) Futuna tollhegynyi pont csupán sok hasonló között. Fiji-pont, Nyugat-Samoa-pont, Wallis-pont.

De Futuna valamennyinél külön. Csak én lakom Futunán, s az kaphat rajta átmeneti menedékjogot, aki tőlem kéri az okmányokat.

A parányi sziget csupa szín. Csak a kezéd nyújtod, s már markodban a zamatos narancs, a hús banán. Este a parton tűz serceg, és benne dübörög az óceán. Meztelenül heversz a gyöngéd homokban, sose húl le a levegő, és a víz mártózásra csábítva simogat. Anyád itt a tenger, valóban.

S ha akarom, velem van Maiu is. Puha suttogása lombokat mozgató esti szellő.

Futuna persze titok. Keserű-érzelgős hangulatom zabigyereke.

Játék, ismétlődő álom.

- Fáradt vagy, kedves?

A parton ülök, kavicsokat perdítve a habok tátott szájába. Maiu mögém térdel, hús tenyere siklik nyakamon.

- Gondolkozom, Maiu. - Végigsimítom lány haját, megcsókolom a szemét.

- Mi bánt, kedves?

- Miért akarok egyre többször itt lenni veled? Miért nem jó már a saját életem?

Maiu végignyúl a fövényen.

- Valahol mindenkinek van egy szigete. - Fájdalmasan szép hangja üvegorgona. Sírásra csábít, mint az anyáol.

- De miért van szükségünk szigetre? Miért nem lehet sziget a magunk kis ringje?

A szája sarkában virágfakasztó mosoly.

- Mert sziget csak tiszta küzdőtér lehet...

- Banális, tehát szent igaz... Aki üt, hátulról üt. Pártjukon a bírók is... Nem küzdeni, ellenük viaskodni kell, érted, Maiu?

Persze hogy érti.

Szemében selyemfény.

*

Érts meg, Maiu, hétfejű férgek nyüzsögnek körülöttem. Te tudod, mit tettem én a népművészetért. Valóságos rögeszmém lett, hogy nem kereskedelmi vállalatához szegődtem, hanem egy missziós csapathoz. Amelyik kisöpri majd az ostoba limlomokat a lakásokból, szemétre veti a fogfájós kutyákat, a szemüket szemérmesen elfedő balerinákat, kisöpri a szürke és fehér macskák seregeit gombolyagostul, a kerti törpéket, az aranszegélyű porcelán biliket, hogy valódi népi eszközök, szép kerámiák kerüljenek a helyükre, igazak, tiszták.

És tudod, amikor először mentem Kosztossal vidékre (engem vett föl elsőnek a kocsí), indulás előtt behívott egy kávéra. És mit gondolsz, Maiu, mi volt otthon az íróasztalán? Ne neved: horgolt csipkét utánzó műanyag terítő, meg egy cigarettakínáló kecske. Esküszöm, rámeredtem, mint akit megbabonáztak. Kosztos észrevette, hogy bámulom a műtűrjét, és azt mondta: mit szólsz, milyen jópofa?

És mutatta, hogy a segge lukán adja ki a cigarettát, gombnyomásra.

*

Elkenődtem, Maiu. A legszívesebben mindig itt maradnék veled Futunán.

Emberundor...

*

Itt van például Sóhát, akit Kosztos a nyakamba rakott. Mégpedig azért, mert neki van vezetési gyakorlata, mellette majd én is tanulhatok.

Jó szöveg, mi? Hát tanultam...

Hogy nem küzdeni kell. Hanem boldogulni.

Macskagörény. Dorombol, de büdös. Hólyag. Ha valaki gombostűt döfne belé, leeresztene.

Maiura kellene hallgatni. Okosabb, tisztább mindenkinél. Nem ismer tekintélyt, nem ismer félelmet. Sosem volt fölötte hatalom, s sem uralkodott soha senkin.

Pedig királynő Futunán.

*

Hol van már az a nap, amikor (s milyen lelkesen) elszegődtem a Népi Művészetek Vállalatához? Hol vannak akkori ábrándjaim?

És hol az a megnyerően kedves, barátságos Kosztos, aki rábeszél? „Csak egy kicsit jussunk révbe, meglátod, hatalmas dolgot kalapálunk ebből az elhanyagolt szarból. Aranyat, érted?, aranyat!”

Ki gondolta akkor, hogy otthon műanyagterítője van? Kár, hogy a kertjét nem néztem meg, biztos rejtőzik ott egy-két hamisítatlan kerti törpe is.

- Ez az, pajtás! Csak az agyunkat kell megolajoznunk, hogy gördüljenek a kerekek, és olyan habverést csinálunk a jó áruk érdekében, hogy a főnökeinknek a tökük elsülhet a gyönyörtől a minisztériumban!...

Elragadott a lelkesedése. Előrehajolt, balkezén összececsípte az ujjait, úgy magyarázott.

- Kétkedsz? Hát ide figyelj... Nem azért szervezték át a céget, hogy a régi langyos vízben tocsogjunk. Nem fúrják meg most az új ötleteket, ez hétszentség! Mert én bizony ettől félttem, a fékezéstől. - Az ő létük is a mi eredményünktől függ. Most mindent szabad, ha felfuttatjuk vele a boltot... Értsd meg, mi igazoljuk gyakorlattal az ideológiát...

- Rendben van, beszállok - mondtam.

A következő évben kitaláltam a Népi Vásárt. Sátrak a téren, árusítás, bemutatók. A színpadon közben népzene, népi tánc. Fazekasok korongoznak, a nézők szeme előtt szökken szárba a korsó, a tál. Hogy az emberek megismerjék az ősi mesterségeket s a tárgyakat.

*

Csak Sóhátynak ne ültette volna Kosztos a nyakamra!

Talán említettem már, hogy fizikai undorom van a kerti törpéktől. Hát ha még Eiffel-torony-nak képzelik magukat, mint Sóhátynak is.

A nyelvünk kilógott, amíg összeállt a program az első nagy vidéki vásárra, amíg megszületett a mutatós utcakép.

Nem kalapálás volt a feladatom, mégis két éjszaka ácsoltam a színpadot magam is. Mert úgy éreztem, ha siker lesz, az az én sikerem... Hülye voltam, hiába találtam ki az egész hajcihőt szinte egyedül, ők kapták érte a juttatást. Sóhátynak meg fölterjesztették szockultra.

A következő évben már Pesten és még három városban rendeztünk nagy Népi Vásárt. Akkor hallottam (véletlenül), hogy Kosztos meg Sóhátynak azon vitatkozott, melyikük ötlete volt...

*

- Fölösleges irigység - mondaná erre Maiu.

- Dehogyan. Csak elkeserít az igazságtalanság. Miért veregetik vállon a kerti törpéket? Miért díjazták a hátramosztást? Miért kell nyüzsgögni hozzá? Miért kell kettétörni a lelkesedés gyufaszálát, mielőtt még igazán tüzet adna?

Maiu tenyere gyöngéden siklik végig a hátamon.

- Talán, hogy ide gyere hozzám - suttogja puhán.

- Igazad van, kedves! - Fejem az ölébe forgatom. Hosszú szempilláin gyöngyöket látok. - Itt maradok, Maiu...

Mosolyogva lefogja a szemem, majd elenged, és int valakinek.

- A varázsló.

Majkim Makhum különös csodalény. Egyszer vadászat közben - madárra ment pedig - baleset érte, a karja hiányzik, mégis csuda dolgokra képes a maradék csonkkal is. Tíz ujjal sem lehet oly ügyesen eltüntetni diókat, köveket, ahogy ő teszi.

És Majkim Makhum bölcs is. Érdemes figyelni rá.

- Te nem maradsz velünk Futunán - dűnnyögi, és leül közénk a homokra. - Átmeneti szállásod a sziget. Futó szeretkezés egy italos éjszakán. Hisz itt sem érzed jól magad...

- Úgy véled, varázsló? Rosszul ismersz... Mégsem lehetsz te világszám! Maiu most már minden, ha tudni akarod!

Nevetése végigtáncol a hegyen, a kráter fölerősíti, megsokszorozza.

- Most szükséged van Maiura. Később majd elpusztítod.

Döbönt csend.

- Hazudsz, Makhum! Hazudsz, hazudsz, hazudsz...!

Megsemmisíteném, de másnap, harmadnap megint ott van a főnyeny. Nem szól, csak néz rám fejcsoválva. Csupa szemrehányás és gúny. Miért nem hisz nekem?

*

Lám, a parádé!

Citerazenekar a dobogón. Ősi, vad nyekergés, tiszta, szép zene. A vigasság mögött jobbágysajkok nyögnek.

Sokak fülét sérti, tán mert szokatlan itt a barokk templom oldalában. Aztán egy énekesnő. Kristályüveg-hang. Nincs szüksége kíséretre.

Már körülveszik a sátrakat, pultokat. Mennyei érzés. Te csináltad, a te agysejtjeid termékenyítettek, anyaggá lett a gondolatod. A szíjgyártó mester ostort fon, bűvöletes tempóban táncolnak ujjai. A kosárfonó lányok a földön ülve csuhébabákat kötöznek, tátott szájú gyerekhad lesi őket igézve. Megfürdök a lelkesedésükben, habos sört innék most vagy csak a habját kortyolnám le, ahogy surmókoromban az apám söréből, kék ég alatt...

Miért ekkor kell odaérnie Sóhátynak? Eltűnt a varázs, rolót húztak a Nap elé.

Megáll mellettem, a protézisét villogtatja, hogy ne legyen feltűnő: éppen le akar baszni.

- Most jöttem a Tanácstól - sziszegi, de máris balra mosolyog, mert ott vonul el kíséretével az ünnepi szónok, a miniszterhelyettes. - Várj meg itt, mindjárt visszajövök!

- Nyaljál szart! - gondolom, és ránézek gúnyosan. - Tekintsem parancsnak?

- Tekintsd! - mondja idegesen rángatózva, és rohan gaszulálni. A szónok előtt mintha görbébb lenne! Rossz kerti törpe...

A miniszterhelyettes most búcsúzik, ezek meg körülötte rögtön elfelejtik a demokráciát, földig hajolnak, mintha a jóisten parolázna velük. Persze Sóháty a legtalajmentibb.

Micsoda metamorfózis, amikor visszajön üvölni!

- Megnéztem a költségvetést! - De ezt még a szomszéd megyében is hallani. - Túlléptétek!

- Ne kiabálj!

- Legalább harmincezer forintot rátettetek!

- Akkor talán nézd meg tételesen is, és ha egyetlen forintot is találsz, amire nem te utasítottál írásban, zsebből fizetem.

Sóháty lekapja a szemüvegét.

- Pimaszkodsz?

- Veheted úgy is...

- Ollyan fegyelmet sózok a nyakadba megemlegeted otthon, hogy!...

Hányini szeretnék. A kopaszodó feje búbjára.

- Megtisztelsz a bizalmaddal - nézek rá undorral. - Most bevallom, zavarba hoztál. Ugyanis nem tudom, tényleg hülye vagy-e, vagy csak alakítasz!? Mert már tekintélyes közönséged van. - Valóban mindenki minket figyel. - Most pedig megkérlek, hagyjál lógva, mert rühellem a fölösleges feltűnést.

Sápad is, vörös is. Mint egy hámozott aranyhörcsög.

Egyszer csak arcára fagy a válasz, mert váratlanul megjelenik a miniszterhelyettes, és a kezét nyújtja.

Nekem!

- Ni csak, maga itt...?

Jó vicc, hol lennék? És kivel téveszt össze? Sose látott még.

- Itt - derülök -, merthogy én csináltam ezt a hacacárét...

- Nem is tudtam, hogy átment a Népi Művészetekhez. - Hát nem is tudhatta. - Jól érzi magát?

Sóhátý pislog. Látom: zabszem pozitív.

- A főnököt nem számítva minden elviselhető. A többiek nagyjából értik a dolgukat.

Sóhátý keres valamit a porban. A füle nyers marhahús.

Vándor elvtárs barátságosan megveregeti a vállam - vajon kié helyett? - és búcsúzik.

- No, akkor gratulálok, mert nagyon szép és okos programot állítottak össze. A viszontlátásra... És üdvözlöm az édesapját... Igazán fölhívhatna egyszer...

Hát ezt valóban könnyen megtehetné, merthogy telefonközpontos egy irodaházban.

- Megmondom neki...

És elképzelem, milyen képet vágna az apám, ha átadnám az üzenetet.

Öröm Kamé Leon elvtárs újabb színeváltozását tanulmányozni. Végigjártssa a szivárványt.

- Honnan ismered Vándor elvtársat ilyen jól, Gyurikám?

Ez magas labda. Le kell csapni! Költő hazudj, de rajt' ne kapjanak.

- Hallottad, nem? Apám barátja. Együtt szoktak pecázni...

A vállamra csap.

- Édes öregem, hát miért nem mondtad még soha? Gyere, igyunk egy konyakot!

Udvariasan meghajlok. Majdnem földig, mint ő az imént.

- Köszönöm, öregem, de ha szabad tisztelettel kérnem, hát inkább a jó kurva édes anyádat hívd meg, akit nem szoktál fegyelmiikkkel ijesztgetni.

Habozik, megsértődjön-e, de nem véli tanácsosnak.

- Mit mondasz? Ugyan, csak nem vetted komolyan? Ez a felfordulás, tudod, az idegfeszültség... Ne haragudjunk már egymásra!

Magas pártfogóm érzem a hátam mögött, hát elnézően mosolygok.

- Kis hülye... Miért haragudnék?

Hálás puliszemeket mereget rám. Legközelebb beajánlom Vándor bátyónak!

Ekkor ér oda Kosztos a kíséretével. Mint mindig, most is egy sereg bomba nő kíséri, a Népi Művészetek cégének színe-java. Úgy mondják, kétféle nőt alkalmaz: repipipit meg strapatyúkot, utóbbit csak az adminisztrációba.

- Szevasztok - mondja a főnök. - Mi újság?

- Minden rendben. Vándor elvtárs meg volt elégedve.

Kosztos beteg lenne, ha egyszer jót mondana.

- Könnyű neki... Csak futólag néz meg mindent.

Megüt a guta.

- Miért? Mi nem tetszik?

De már nem válaszol, mert meglátta Sóhátýt.

- Miért állt le a műsor? Nonstop programot hirdettünk...

Sóhátý fölkapja a fejét.

- Rögtön intézkedem.

Siet a pódium mögé, ott magyarázhat valamit, mert csak kockasegge bukkan ki néha a deszkák mögül. Aztán nyer, mert a dobogón megjelenik egy duplacsípőjű nő, és Mátra-vidéki dalokba kezd. Gyönyörű, tiszta hangja Kosztost már nem érdekli, továbbsiet. A kíséretét itt felejtí. Négy gyönyörű pipi.

Egyikük mint Maiu. Kreol a bőre, puha a hangja. Nem ismertem eddig.

Mellé húzódom. Áhítatosan figyelünk a dobogóra. Taps közben a füléhez hajlok.

- Maga a Kosztos rokona?

- Nem, ő a főnököm.

- Maga szerencsétlen! Nekem is...

- Tegnapelőtt léptem be a kerámia csoporthoz.

Keserűen sóhajtok.

- Szóval házinyuszi vagy... Kár! Hogy hívnak?

Nem zavarja, hogy letegeztem.

- Krisztina. És téged?

- Snipp, a nagy vadász...

Elmosolyodik. Bal arcán pici anyajegy.

- Igazán? És mire vadászol?

- Tisztességre és igazságra.

- Azt hol lehet lőni?

Egészen közel hajlok.

- Ne mondd el senkinek, én is tudni szeretném. Mert mifelénk nyoma sincs.

Ez a téma érdekelheti, felcsillan a szeme. Most jobban megnézhetem az arcát: egészen keleties. Mandulaszem, sötétbarna.

- Rossz helyre kerültem? Mesélj a vállalatról... Nagyon rossznak tartod?

Karba font kézzel állok mellette. Látszólag a műsort figyeljük, de nem látunk belőle semmit.

- Akár a többi. Nyüzsgő talpnyalók, fajankók, senkik tülekednek a lobogó siker melegéhez. Jehuk... És mégis a szocializmust építik. Hiszen tudod: azokkal kell, akik vannak. Szomorú ez... Ismered Swiftet?

- Nem emlékszem a jehukra.

- Undorító emberállatok. Csordában élnek, a vezérjehu körül sündörögnek, az kiválaszt magának egy kegyencet, akinek az a feladata, hogy a gazdája fenekét nyalogassa. De mindegyikük kegyenc akar lenni, s mind ott sündörög, ahogy ti is négyen Kosztos körül.

Nem veszi magára. Folytatom.

- Ha a vezérjehu talál egy aljasabbat, addigi kegyencét elkergeti... És akkor azt az összes jehu ünnepélyesen leszarja.

- Kosztos ilyen?

Nem buta ez a lány! Ha nem is csapja ki a biztosítékot, egész tisztességesen pislákol.

- Nem, a jehuk ilyenek. Kosztosnak ilyennek kell lennie, mert jehuk közt él. De legalább tehetséges. Van benne spiritusz. Csak felelőtlen... és halvány érzéke sincs a demokráciához.

- Pedig olyan közvetlennek tűnik...

- Az is. Csakhogy a bratyizás mégsem demokrácia!

Kriszti elfordul.

- Nézed még? Beülhetnénk valahová egy kávéra.

A mellékutcában hangulatos cukrászda működik. Ablak mellé ülünk, kavargatjuk a feketét. Akkor látom, hogy Sóháty is itt van, dumál, a letakart pianínó mellett. Nem tudom, ki a másik, mert az arca homályban. Krisztire nézek.

- Gondolom, azért hívtál, mert kíváncsi lettél új munkahelyedre.

- Nem titkoltam.

- Jó, kivel kezdjem?

- Sóhátyval.

- Ott ül. Gondolom, most is a kakit kavargatja...

Kriszti lopva odapillant.

- Az pedig mellette az igazgatóhelyettes...

Átlesek. Most a másik férfi előrehajolva magyaráz valamit, a feje fényben van.

- Huszár - bólogatok. - Tisztos mezei szolgálélek. De ő legalább ártalmatlan. Hacsak Sóháty nem ébreszti föl benne a szunnyadó skorpiót.

Krisztina élesen néz rám.

- Honnan van mindenkiről ilyen magabiztos ítéleted?

Kikerülöm és visszakérdezek.

- Hogy kerültél a kerámia csoporthoz? Keramikus vagy?

- Nem. Vendéglátó ipari főiskolát végeztem...

- Megfelelő embert a meg nem felelő helyre. Ez cégünk alaptörvénye... Így válik mindenki bizonytalanná és kiszolgáltatottá. Ördögien zseniális, mi? De hagyjuk, torkig vagyok velük. Iszol valamit?

Két konyakot rendelek. Koccintunk.

- Az fizeti a következőt, aki még egyszer munkáról beszél. Rendben?

- Benne vagyok - Ez a hang Maiué.

*

A sziget csúcsán vulkán füstölög. A parton járunk Maiuval, a fénylő pálmalevelek alatt. Megfogja a kezem.

- Évek óta pihen - mutat a kráter felé. - De ez csak erőgyűjtés. Érzem, vész közeledik... Félek.

- Ostobaság! Szolid a füstje, nézd, csak egy öreg juhász pipázgat...

- Érzem a bajt. - Maiu barna szemére keresztet metsz a félelem. - Megremeg a föld, forró láva ömlik a hegyoldalra, lekúszik, mint a kígyó, idáig. Izzó elefántbőr a lávafolyam, egyre közelebb ér... Vörös az ég, és összeér a hegy a Nappal...

- Felejtsd el! - Valami elszorítja a torkomat.

Lehet, hogy még a lopott álom sem örök? Maiu szólt vagy Krisztina?

*

- Este fogadást ad a városi tanács elnöke - mondja Kriszti. - Ott leszel?

- Nem hívtak...

- Kosztos elvtárs nem mondta?

Nekem? Miért mondta volna? Elvégre csak én csináltam ezt a fesztivált! De a válaszom ennyi:

- Kérheted a konyakot. Te beszéltél munkáról...

Hangosan nevet, és megrendeli.

- Egészségedre...

- Szép vagy...

- Köszönöm.

Alkonyodik. Az üzletek már félig lecsukták redőnyszájukat.

Tompa vörös az utca, Kriszti arcát sejtelmes árnyékba vonják az alkonyi fények. Szeretném megsimogatni a haját, de elhúzódik.

- Mennem kell. Át kell öltöznöm a fogadásra.

- Itt alszol? - kapaszkodom lelkesen a szavaiba.

- Valószínűleg. Szóval nem jössz a fogadásra?

- Csak ahová hívnak. De utána szeretnék találkozni veled...

- Várj meg a szálloda halljában. Este tízre ott leszek.

Hálásan megcsókolom a kezét.

*

- Megőrültél? Szándékosan próbálsz behajszolni magad valami rövidlejáratú szerelembe? - Mellém ül Majkim Makhum, a varázsló. - Azt hiszed, egy romantikus kaland megszünteti a hiányérzetedet? De te nem szeretni fogsz, barátom, te kínlódni akarsz mesterségesen is, azt hajszolod, a fájdalmat...

- Hülyeségeket beszélsz - legyintek.

- Emlékezz arra, amit mondtam... Nem maradsz meg Futunán... Elpusztítod...

- Miért mondod ezt, varázsló?

Mosolya félelmetes.

- Miért próbálsz valódi világodban hányavetiséggel leplezni fájdalmaidat?

- Te talán tudod? - Megfogom a vállát. - Akkor mondd meg, miért?! Valahol itt kell lennie a titoknak... Mondd meg, varázsló, kérlek, segíts rajtam!

- Aki korpa közé keveredik... Hazugok közt te is azzá leszel. Veled is ez történt...

- Mit tehetek, varázsló?

- Ne nyöszörögj, hanem cselekedj!

*

Hordom kemény hangját. Veled is ez történt.

Szörnyen elbizonytalanodtam. Igazam van-e? Lehet, hogy bennem van a hiba. Lehet, hogy én vagyok az örök siránkozó, az ellenzékkel szemben is ellenzéki? Akinek semmi se jó...

De én komolyan hittem, hogy adunk valamit! Hogy olyan feladatot kapok, amelybe érdemes egész lélekkel belevágni, amire mindent föl lehet tenni. S helyette: csak az üzlet és a harc a kegyencségért. Csakhogy az üzlet itt valóban kultúrát jelent...

És meddig tarthat a konjunktúra ennyi felületesség, örökös kapkodás mellett? Meddig tűnik dalnak, ha a kórusban mindenki hamisan énekel?

Tudom, csak az hiányzik: az őszinte szó. S eszembe jut egy termelési tanácskozás. Előtte összehívták a kulcsembereket - akkor még én is annak számítottam -, és Kosztos főrendező kiosztotta a szerepeket. Hogy ki miről beszélhet.

Ennyit a demokráciáról.

Üvegajtó csapódik, s a szálló hallja egyszerre megtelik hangos szóval. Kriszti nem egyedül érkezik, vele van Kosztos és kísérete is.

Nem így képzeltem. Legalább kérne elnézést egy pillantással!

Kosztos megáll mellettem.

- Miért nem jöttél velünk?

- Hívtatok?

Bosszúsan legyint, Sóháty jóindulatúan a fülemhez hajol:

- Ne vitatkozz a főnökkel... Most mondta a fogadás előtt, hogy a bögyében vagy. Kell ez neked?

- Szarok rátok!

Elvörösödik, de eszébe jut Vándor elvtárs, és megvonja a vállát.

- Te tudod! Én figyelmeztettelek!

Ági, az a magas fekete nő, aki mostanában mindig Kosztos mellett látható, a bárba toboroz. A görét kapacitálni kell, a többiek lelkesen csatlakoznak.

- Korán kell kelniük - szabódik a főnök. - Holnap tízkor Pesten lesz értekezletem a minisztériumban.

Ági fűz.

- Hát hagyná, hogy a szobánkban sínylődjünk, amikor semmi kedvünk aludni? Milyen férfi maga?

Kosztosnak vér tolul az arcába, düledt szemű bikaként mered Ágira.

- Nem bánom, menjünk!

Zúdulunk a bárba. Pedig, ha jól meggondolom, most se hívtak.

A főnök pezsgőt rendel, meg bikavért. Koccintunk, s amikor megszólal a zene, elviszi táncolni Ágit. Sóháty Krisztihez hajol.

- Táncolunk?

Most megmértem a teherbíró képességét. Tehetem, mert apám barátja a miniszterhelyettes. Egy szákból emelgetik a potykát. Leszorítom Sóháty tenyerét az asztalra, és hátrább tolom.

- Nem táncoltok... Én táncolok. Gyere, kislány!

Kriszti húzódozik, bocsánatkérően nézi Sóhátý jégcsapvigyorát.

- Jó, menjetek csak - sóhajt Sóhátý atyaian, de szemüvege mögül mérgezett nyilak röpülnek felém.

A parketten szinte mozdulni se lehet. Egy buziképű fiú állandóan a lábamra tipor.

- Ezt miért kellett...? - támad rám Kriszti.

- Mert féltetek. Elhozlak, mielőtt elkurvulsz te is...

- Hogy érted ezt? - csattan fel, és megáll.

- Nyugodj meg, csak képletesen. Táncoljunk tovább...

A zenekar iszonyúan hangos. És színes lámpákat villogtatnak, bele lehet örülni.

- Tangót szeretnék táncolni veled! - kiabálom. - Így még meg se foghatlak.

Felnevet. Gyönyörű fogsora van.

Igyekszem túloldítani a zenekart.

- Ugye feljössz hozzám?

Rázza a fejét, hogy nem érti.

- Azt kértem, hogy feküdj le velem ma este! - bömbölöm.

Többen röhögnek körülöttünk.

- Lehetetlen alak vagy - mondja Kriszti. - Ülünk le!

Most ez igent jelent vagy sem? Visszakísérem Sóhátýhoz.

- Te jössz, parancsolj... Azt hiszem, le vagyok építve.

- Ne ízetlenkedj - sziszegi Sóhátý.

Ágiék még ropják. Kosztosnak kigúvad a szeme, úgy bámulja a nő rafinált mozdulatait. Rutinos kurva ez, le a nadrággal előtte.

Amikor leülnek, megisszuk a maradékot. Én akarok újabb üveggel rendelni, de Kosztos lefogja a kezem.

- Nem... Elég volt! Mennünk kell...

Én nem bánom. Rettenetesen unom őket. Úgy intézem, hogy kettesben maradjunk Krisztivel a liftben.

- Hányadikon laksz?

- A másodikon...

Benyomom az ötödik emelet gombját, Kriszti csak akkor veszi észre, amikor kiszállunk a fülkéből.

Szemrehányóan néz rám, visszafordulna, ha engedném.

Agyamban koitál a düh, az ital és a magány. Kinyitom az ajtót, erőszakkal betuszkolom Krisztit. Már nem tiltakozik, csak valami különös bizonytalanság ül a szemében.

Az ágyra rántom, örülten csókolom a szemét, a száját, a combját. Kezem felcsúsztatja a ruháját, combjai összerendezzenek, mint a tetten ért diákok.

- Nem... ne... - könyörög nem túl egyértelműen, bár tőlem akár ordítva is tiltakozhatna most. Szükségem van rá, szükségem van valakire a piti helyezkedések és óriási rosszindulatok e gigászi Bábelében, szót kell értenem valakivel, különben belepusztulok.

Valahonnan Maiu néz rám elgyötörten, csupa szemrehányás, aztán eltűnik, s már újra csak ketten vagyunk, Kriszti meg én. Kriszti... Meg én... A blúzá, tenyérszerű kis nadrágját dühödten átlendítem a karosszékre, kemény kis melle égeti a szám szélét. Ahogy beléhatolok, vékony sikollyal tárja szét az ajkát, lábaival átkarol térdhajlatomnál, feszülve egymásba kapaszkodunk, megmozdul a föld, dübörögve sistereg a láva, vastag fekete felhő rohan a part felé, tűz lobban a csúcson, érzed-e, kedves?, vörös tűz, hatalmas sziklát vagdos az örült hegy a tenger partjára, aztán hirtelen rázkódással beomlik a vulkán, igen, átcsap a habos tenger a szigeten, jaj, elsodorva Maiut, el a varázslót, most újra látom felcsillanó arcukat, Maiu szomorú madonna-mosolyát aztán váratlanul elsimul a tenger, apró, vidám kis habocskák kergetőznek a tébolyult hullámok helyén, megannyi szappanbuborék a gyerekkorból - átnyúlok Kriszti válla alatt, fejét a mellemre fektetem, adok egy szippantást a cigarettámból, és reszkető, ijedt hangon azt kérdezem:

- Visszámész reggel, velük?

A tarkómat simogatja, s ez most Maiu kristályhangja, semmi más:

- Akarod, hogy veled maradjak?

- Nagyon.

Megcsókolja a szemem.

- Akkor így lesz.

*

Kábán ébredek, enyhe fejfájással. A szemem borsónyivá zsugorodott, torkom sivatag.

Kriszti sehol. Nem nagyon zavar, talán visszalopózott a szobájába, hogy ne bukjon le. Ám amikor fölkelek, üzenet vár az éjjeliszekrényen. Egyetlen kurta sor gömbölyű betűkkel: MÉGIS HAZAMENTEM. K.

Megpróbálom túltenni magam a törtéteken, de reggelizés közben, meg később a szabadtéri színpadnál is, ahol most ki kell cserélnem a háttérképét, folyvást elmém vásznára vetődik megadóan szétnyílt, puha kis szája. És türelmetlenül kívánom a viszontlátást.

*

Ki a fiókból a tollat, a határidőnaplót - s máris mehetnékem támad. Képtelenség most leülni az íróasztal mögé, százféle idegen gondolat zaklatja agyamat, egyik sem idevaló.

Merre lehet Kriszti?

Valami ürügyet keresek, amelyik egy percre a kerámia csoporthoz juttathat. Aztán meg már ürügy sem kell, egyszerűen elindulok a folyosón.

Üvegajtók, üvegajtók, forduló, üvegajtók. Újabb kanyar...

És itt szinte összeütközünk Krisztivel. Furcsa, gombóc van a torkomban, ez szokatlan.

- Szervusz...

Halk és közönyös a válasz. Elfordítja a fejét, tovább akar lépni.

Vér tolul az agyamba, megszorítom a karját.

- Elmennél mellettem így, szó nélkül? Hát nem emlékszel a tegnapelőttre?

Az ablakon át a semmibe néz.

- Hadd ne emlékezzek!

Vergődő madárszárny a két keze. Fölemelkedik, lehull.

- Felejtsük el...

Otthagy, egyedül...

Döbbsenten lesek utána. Mintha magasabb lenne most, ahogy magát kihúzza Sónáty szobája felé siet.

Hát őt sem sikerült magam mellé állítanom?

Ahogy Futurát sem tudtam megtartani.

Most már hiába minden, Futuna nem kerül többé a szemem elé.

(1977)

Álmaink idegen városa

Sóti Máté aligha tudta volna megmagyarázni önmagának, mi telepedett a mellére az ébredés első pillanataiban. Kábán pislogott az ablak felé, feje visszaolvadni készült a díspárnára. Órájára nézett, s meglepetten látta, hogy már fél öt is elmúlt néhány perccel.

Gyorsan, ijedten felugrott, szinte megdöbbenve attól a szokatlan tényről, hogy délután ilyen mély álomba tudott zuhanni. Homlokán és belül az agyában egyformán zsongott valami, s ahogy kinézett az ablakon, hunyorogva látta a tavaszi szürkületben átütő narancsvörös fénycsíkokat a fák ágai között.

Enyhe fejfájása kávéért nyöszörgött. - Alaposan leittam magam ebéd után - gondolta, míg nyelvével körülsimogatta kiszáradt ínyét. - Az az átkozott hörcsög az oka ennek is! Seggfej...

Keserű vigyor. Szundicsra egészen talál a hörcsögítés. Kis, gömbölyű test, hízott, duplapofás patkányfej, és különben is állat! Mintha megtámadták volna. Persze betojt a riporttól, háborgása a félelem üvöltése volt csak. „Mit képzelsz? Ilyet leírni? Ha így lenne igaz, már régen le lehetett volna csukni a vezérigazgató elvtársat!”

Éles szemű szerkesztő, a munkahelyi demokrácia bajnoka! Hatdioptriás hörcsög Ott megy el naponta az öntvénytisztítók előtt, és akkor... Ha így lenne! Hát hogyan másképp?

A hátukat átizzasztja a kokszkályha tüze, előlről meg arcukba csap a szél... Meg kellett írni, ez lelkiismereti kérdés volt. Hogy most vége a télnek, de ha megint beáll a hideg, az öntvénytisztítók újra csak a maguk építette deszkakalyibában melegedhetnek egy kicsit. Megírta az üzemi lapnak, hogy korszerű műhelyre lenne szükség, amelyikben nem mérgezik a savgőz és amelyik mégis védelmet ad a hideg ellen. Persze ehhez pénz kell, és nem lehet holnapra előteremteni. De gondolni kell rá.

A hülye hörcsög meg eltépte a kéziratot. Az orra előtt ejtette a papírkosárba. Mitől fél? Hogy meggorrol rá a vezér?

De hisz igazat közölne! Hát olyan nagy dolog az a szerkesztői íróasztal? Kevés a négy lába, meg kell támasztani még óvatosság-lábakkal, rózsaszín lakklábakkal, főnökdicsérő lábakkal is?

- Igazam volt - mondta a kocsmában Medvigynek. - De persze szart sem érek vele...

Medvigy öblös arcán a részvét.

- Eltépte... Kihez mehetnék tiltakozni? Ő a felelős szerkesztő.

- Te meg a felelőtlen, kotnyeles munkatárs - böfögte sajnálattal a nagydarab Medvigy. - Miért nem írsz szép gömbölydeden, lekerekítve?

- El kéne menni a fenébe! - Sóti Máté tudatosan ivott. Agya, gyomra kívánta a feszültségoldó részegséget. - El a fenébe, ahol semmihez nincs közöm... Ahol lelkipurdálás nélkül lehetek felelőtlen. Ahol köphetek mindenre, mert semmi sem fontos...

Kivánszorgott a konyhába. A kávésdoboz üres volt. Még ez is, gondolta, s szeme előtt újra megjelent a hörcsög. De most vigyorogva. Győzelme tudatában.

Sóti Máté megtörölte a szemét, és a tükör elé állt. Beleásította a saját képébe, aztán megfésülte a haját. Megdöglök, ha nem ihatok egy kávé!

Kínlódott.

Talán a szomszédék...

A csöngetésre szomszédja nyitott ajtót. Barátságos mosolya átfénylett szemüvege lencséjén.

- Elfogyott a kávé - mormogta Sóti Máté -, és pokolian fáj a fejem. Adjatok kölcsön két kanállal...

- Comment? - A szomszéd most is mosolygott, de a fejét rázta hozzá. - Je ne comprends pas... Ma femme dort... Elle est malade...

- Két kanál kávé...

- Quelle langue parlez-vous?

- Hát beléd mi ütött? - Sóti Máté egy kicsit felébredt.

- Je m'excuse, Monsieur, je voudrais fermer la porte - mondta a szomszéd.

Sóti Máté nagyot nyelt.

- Örülök, hogy jó kedved van. De most már igazán abbahagyhatnád...

A szomszéd barátságosan biccentett a fejével, és valóban becsukta az ajtót.

- Au revoir, Monsieur! - kiáltotta még az ajtó hasadékán.

Sóti mereven bámulta a kilincset, aztán vállat vont. A fene a humorát, mit szórakozik ez velem? Tanácstalanul ácsorgott az ajtó előtt. Kinyitja még egyszer? Nem?

Kénytelen volt belenyugodni, hogy szomszédja megbolondult. De a kávé már minden íztagja kívánta, mint terhes asszony az édességet.

Másik szomszédjával csak köszönő viszonyban volt. Az asszonyok inkább tartották a kapcsolatot. Vesztenivalója nem lévén, azért oda is becsöngetett.

A szomszéd, Heller úr rövidnadrágban, atlétatrikóban állt meg a félig tárt ajtóban. Húsos karja elomlott a kilincsen.

- Qu'est-ce que vous désirez? - kérdezte udvariasan.

Sóti rámeredt. Ez is?

- Csak egy kis kávé... - motyogta zavartan.

- Ah! Café! - villant fel Heller úr borjúszeme. - Je n'aime pas du café! - És becsukta az ajtót.

Sóti Máté megdörzsölte a szemét, és kétségbeesetten nézett a lépcsőház felé. Kezdte hinni, hogy inkább bolondult meg a sok italtól.

De hiába ácsorgott a folyosón magatehetetlenül, a környezetében tapasztalt hirtelen változás nem akart megszűnni. Az ajtók zárva maradtak, senki nem nyitotta ki, harsányan felröhögve a pompásan sikerült viccen.

Megrázta a fejét, és visszament a kabátjáért... Szórakozzanak a táncos nénikéjükkel! Köpök rájuk. Lemegyek a presszóba és kész...

Kettesével vette a lépcsőket.

Az utca még mindig narancsszín állapotban ringott. Álom és ébredés egyesült ezekben a tobzódó színekben, kába volt a tér, a faszor, kéjesen elnyúlva ropogtatták derekukat a házak.

Sóti Máté átvágott a parkon, s meglepetten tapasztalta, hogy a külváros legforgalmasabb útjáról eltűntek a villamossínek. Észre se vettem - elmélkedett Máté -, amikor fölszedték. Eszébe jutott, nemrég olvasta, hogy megszüntetik itt a villamosközlekedést, és sétálóutcat alakítanak ki.

De ilyen gyorsan, ilyen hatalmas lendülettel? Napok óta autóbusszal járt a szerkesztőségbe, nyilván valahogy elkerülték figyelmét a változások.

A presszó világító neonját már látni lehetett. A kirakat is narancsszínt öltött, mint az alkony. Sóti Máté átsietett a túloldalra, és ott újabb meglepetés érte. A presszó portáljáról eltűnt a Hédi felirat, s a helyére új neon került. Tabac-bar pislogott most ott, olyan természetes ritmusban, mintha évek óta járná fel-eltűnő szellemtáncát.

A rajongó kozmopolitizmus legnagyobb felvevőpiaca a vendéglátóipar - legyintett magában Sóti. - Drinkbár, Nájtkláb, Ájstennyila... most meg már Tabac-bar is! Az imperialisták a borraivalók, konvertibilis valuták előőrseivel vívják csatájukat. Ütközet békében, a század legveszedelmesebb, legmérgezőbb fegyvereivel, amelyeket még mindig nem ítélt el egyetlen nemzetközi konferencia sem. Pedig kegyetlenebbek a napalmnál, a baktériumfegyvereknél, mert - bár lassú hatásúak - nem a testet, a szervezetet, hanem a szellemet roncsolják.

Benyitott a megváltozott külsejű presszó ajtaján. Ismerős alakokat keresett a pult mögött, de úgy látszik, az átalakítással egy időben a személyzetet is kicserélte a vendéglátóipar. Jóllehet ennek ellentmondott az, hogy a presszó belül talán még a réginél is kopottabb berendezést kapott, a telt keblű lányok helyett pedig egy tűfejű kopasz pasas mérte feltűrt ingujjban a röviditalokat.

De Sóti Máté most nem sokat törődött mindezzel, feketére vágyott, s boldog örömmel fedezte fel a pult sarkán a régmódi, henger alakú masinát, a La Pavoni felirattal.

- Kérek egy kávét - kiáltotta oda a csúcsos fejű embernek, de az vigyorogva rámeredt és rázta a fejét, hogy bizony nem érti, mit akar tőle a vendége.

Sóti Máté most már tudta, hogy ami ébredése óta történik vele, csöppet sem tréfadolog. Körülötte az emberek mind azon a dallamos nyelven és kissé nazális hangon beszéltek, amiből talán ő is sokat megérthetett volna, ha egy kicsikét lassabban társalognak a presszó vendégei. Mert valaha tanult franciául és több száz szó élt ma is az emlékezetében. Úgy érezte, ha összeszedi magát, meg tudja magyarázni, mit akar s talán választ is kaphat a délután lezajlott különös változásokra.

- Une tasse café, s'il vous plait! - mondta most már ő is franciául, de rémülten gondolt arra, hogy nem fogja tudni kifizetni az italt. Tétovázva nyúlt pénztárcájához, s amikor felpattintotta, eszébe jutott, hogy valahol a hátsó rekeszben lennie kell egy ötschillinges érmének, amit februári bécsi útvjáról hozott haza. Valóban, a pénz ott rejtőzködött a tárca mélyén. Sóti Máté kiemelte a forintok közül, és felmutatta a kopasz férfinak. Az elhúzta a száját, majd bólintott, hogy elfogadja, és letette Máté elé a nagy csésze feketét. Híg, rossz ízű lötyty volt, akár a harmadosztályú éttermekben mért csontleves, mégis jólesett, átmelegítette belsejét. Úgy érezte, végre fölébredt.

- Ou sommes nous? - kérdezte fizetés közben a kiszolgálótól, aki válaszul mormogott valamit, de ettől Máté csöppet sem lett okosabb, mert nyilvánvalóan nem ország- vagy városnév buggyant ki a kopasz férfi nikotinos fogai közül, hanem talán a kerület, esetleg az utca neve.

Sóti Máté kilépett az ajtón. A ház előtt éppen megállt egy furcsa, szögletes autóbusz, és Sóti a tömeg nyomásának engedve, azon vette észre magát, hogy már a jármű közepén áll. Igyekezett az ablak közelébe férkőzni, hogy legalább az útvonalból figyeljen meg valami hasznosíthatót, de a tömeg bepréstele az ülések között húzódó sáv mélyébe. Hosszú ideig nem tudott mozdulni sem, hiába szerette volna leolvasni valamelyik utcanév táblát. Aztán a busz néhány éles kanyar után hirtelen megállt, s a tömeg lezúdult a lépcsőkön.

Mátét a tarka forgatag egy piszkossárga épület elé sodorta.

Körülötte színes, rikító öltözkékű fiatalok kószáltak, feltűnően sok volt közöttük a néger is. Elindult arra, amerre a legtöbben mentek. A sarkon megnézte az utca nevét.

Rue Dauphine. Ez volt kiírva szecessziós betűkkel a sarki ház falára. Sóti Máté sokáig bámulta a feliratot, aztán csüggedten elindult a forgatagban. A járdán hosszú pultokon halat, gyümölcsöt, zöldséget, ruhanemű árúsítottak a színes napvédő ernyők alatt hangoskodó vidám kereskedők. Lépésenként kocsmá és vendéglő és nagyon sok kis képcsarnok akadt Máté útjába.

Az ipszilonhoz hasonló út torkolatában hangos zsivajra lett figyelmes. Fiatalok, föltehetően egyetemisták álltak körül az út közepén egy negyven év körüli szakállas, szemüveges fickót, aki derekához döntött kerékpárja mellől szónokolt. Nyakában - virágfüzérén - legalább húsz centis biztosítótű lógott. A fiatalok hangosan nevettek a különös szerzet bemondásain, amelyekből Máté - bár igyekezett összeszedni minden francia tudását - szinte egyetlen szót sem értett.

A koszos, furcsa emberke röplapokat osztogatott, Máté is szerzett belőle. A sarkon, a falhoz dőlve próbálta kiböngészni a stencilezett röplap értelmét, de ez sehogyan sem sikerült, mert a szöveg tele volt blőd és lefordíthatatlan szójátékokkal.

„Pour le PROPRO-GRES! Oui! Pour plus d'IMPOSTS-YSION! Oui encore zouizou nous en voulons encore DAVANTAGE...” - böngészte a mulatságosnak ható szöveget. Annyit azért sikerült megértenie, hogy valami hippi-pápa - nyilván maga a kerékpáros - intézett kiáltványt a fiatalokhoz: ne higgyenek sem a jobboldalnak, sem a kommunistáknak, hiszen azok összejátszanak: munkára akarják fogni az embereket, pedig a leghaladóbb gondolat a semmittevés gyönyörű eszméje.

Máté továbbvonult, és hamarosan egy szürke kis folyó mellvédjénél találta magát. Lenézett a seszínű vízre, a keskeny folyó túloldalán meglátott két magas szögletes tornyot - s most már biztos volt benne, hogy mindez nem a képzelet játéka, valamiképpen Párizsba keveredett.

A feje újra megfájdult. Kétségbeesetten gondolt arra, hogy még aludni sem tud sehol, s bár gyermekkorától ábrándozik a városról, most gyűlöli, retteg tőle, hiszen igazán nem így képzelte el a találkozást.

Leült a mellvéd peremén, s tűnődve gondolt a jövőre. Abba már-már beletörődött, hogy idegen világba pottyant, s nagyon józanul arra gondolt, hogy valahogyan pénzt kell kerítenie, mert különben elveszett.

Továbbindult a híd felé, s most már egészen természetesnek találta, hogy az első kőoszlopon a „Pont Neuf” felirat villan szemébe. Megpróbálta a turista szerepébe élni magát, de hiába állt meg bámészkodni a Notre Dame előtt, semmi csodálatra méltót nem talált most a székesegyházban, sőt, a hatalmas kötömegtől még elveszettebbnek, magányosabbnak érezte magát.

Lelkifurdalás is gyötörte, mintha ez az egész varázslat annak az elvagyódásnak a következménye lenne, amelyről Medvigynek beszélt délben a kocsmában. Most hát kívülálló vagyok és köphetek mindenre - gondolta leverten. Megkaptam, ami után óhajtoztam. De józan, realista agya nem akart belenyugodni a csodába. Autóbussszal került ide, nem utazott sem vonattal, sem repülőgéppel, tehát otthon van, bármilyen furcsa is minden, valahogyan hazajuthat a lakásába.

Úgy érezte, ha megtalálja otthonát, egyszeriben megtörik a gonosz varázs, felébred talán vagy visszazuhan abból a furcsa, narkotikus lebegésből a valóságba, keserűen szidhatja tovább szemellenzős, gyáva főnökét, és megírhatja a másnapra ígért riportot az új beruházásokról. Az is felvillant benne, hogy talán elaltatták és kicsempészték az országból. De ki és miért pont őt?

A Notre Dame oldalában, évszázados házak előtt idősebb asszony üldögélt az egyik padon. Sóti Máté leült mellé, előhúzott zsebéből egy Symphoniát, és rágyújtott. A jólöltözött hölgy kíváncsian bámulta a számára idegenszerű csomagolást. Látszott, hogy kérdezni szeretne valamit. Sóti biztatóan mosolygott felé, mire az asszony felhúzta keskeny ajkát, s tétován megkérdezte, hogy milyen cigaretta van Máté kezében. Magyar - felelte Sóti. A nő erre megmozdította szemöldökét, kíváncsian Máté arcába bámult.

Sóti Máté örült, hogy nincs egyedül, reménykedve nézte az asszony szeme sarkából felszaladó ráncokat. Szerette volna elmondani különös történetét, de tudta, hogy kevéske francia tudásával csak belebonyolódna, s kettétörné e gyengécske kapcsolatszálát is. Megkínálta az asszonyt a Symphoniával, mire az egy füstszűrős Gauloise-zal viszonzta Sóti figyelmességét. Mátét mellbe vágta az erős füst. Lassan, töprengve összegyűjtötte a társalgás kezdetéhez elegendő szavakat, s azt mondta: nagyon finom, venne is magának ilyen cigarettát, de nincsen valútája, csak forint van a tárcájában. Meg is mutatta a tíz- és százforintosokat, mire az asszony utánozhatatlan kedvességgel megsimogatta a karját:

- Alors vous êtes pauvre! - sikoltott fel, és retiküljéből egy százfrankost halászott el. Máté tiltakozni akart a könyöradomány ellen, de mire a megfelelő szót megtalálta volna, az asszony elsietett, Máté kezében hagyva a pénzt.

Sótit hirtelen ugyanaz a vak indulat fogta el, amivel a hazalátogató disszidens magyarok kérdésére is reagálni szokott, düh és undor lettek alkotóelemei hazaszeretete vegyületének ilyenkor. Most is az idős hölgy után akart sietni, hogy a képébe vágassa az alamizsnát, de az asszony már eltűnt a fordulóban, s lassan-lassan elhaltak cipője magas sarkának koppanásai is.

Ekkorra Sóti számára Párizs valami homályos szappanbuborékot jelentett, de belül topogott gömbjében, és siralmasan gyöngösz ahhoz, hogy a köréje fonódó szívdárványfalat áttörhesse.

Megnézte a tenyerébe fektetett bankjegyet. Már örült, hogy nem sikerült visszaadnia. Zsebébe süllyesztette, s egyszerre nem érezte oly elveszettnek magát.

Visszavánszorgott a Double-hídon a folyó túlsó partjára. Körülötte kiszámíthatatlan helyekre vezető mellékutcák, síkos-fényesre koptatott utcakövekkel. Nem mert új irányt keresni, fáradt is volt, feje-talpa zsibbadni kezdett. A folyó partján vánszorgott, s fölfelé sodorta az ár. Egy mellékutcánál jobbra nézve HOTEL feliratot pillantott meg. Érezte, a roskadozó épület nem tartozhat a város leglátogatottabb szállodái közé, s pihenni akart, mert már fájt a dereka, és összekoccantak térdai a fáradtságtól.

Benyitott a csipkefüggönnyel fedett üvegajtón. Mint régi kereskedésekben, feje fölött megszólalt egy apró harang. Az előtérrel szemben, nyitott ajtajú szobában gömbölyded, barátságos mosolyú idősebb asszony fogadta. Ötven frankot kért a szobáért, reggelivel.

Sóti Máté bólintott. Erre a kis szoba belsejéből - iroda, konyha, lakóhelyiség együtt - egy ősz hajú, vak férfi lépett elő.

- Monsieur! - mondta egyetlen fejbiccentéssel, és előrement.

Sóti Máté csodálkozva követte.

A vak ember a falat tapogatva, de fürgén lépkedett Máté előtt a csigalépcsőn. Az első emeleten kinyitotta a bal oldali ajtót, és felkattintotta a villanyt.

- Monsieur! - mondta megint ugyanazzal az udvarias, félig kérdő, félig szólító hangsúllyal, mint az imént, s már meg is fordult, hogy jobb tenyerét a falra helyezve lebotorkáljon a csigalépcsőn.

Máté körülnézett. Hatalmas franciaágy a jobb falnál, azzal szemben kétajtós szekrény. Olyan ferdén állt, mintha össze akarna dőlni. A sarokban mosdókagyló, előtte bidé...

Ócska, kopott volt minden, mégis tisztának tűnt.

Máté megmosdott, ruháját a székre hajította, és hanyatt vetette magát az ágyon.

Keservesen fázott, hiába húzta állig magára a takarót.

Kusza, riasztó álmokat látott. Mély vízben fuldoklott és senki nem sietett segítségére, pedig tömegek álltak körülötte.

Aztán meg valami magas szikláról zuhant lefelé. Mindahányszor felébredt, nyirkos volt a homloka; de a mellkasa reszketett.

Hajnal felé ki is vetette magából az ágy. Felöltözött, rágyújtott, kinyitotta a ruhásszekrényt, s az ajtajára szerelt öltözőtükrőben bámulta fáradt vonásait. Mintha éveket öregedett volna alig egyetlen nap alatt.

Arra gondolt - miközben máris a következő cigarettát emelte szája sarkába -, hogy nem szabad elcsüggednie, mert akkor biztosan nem talál haza. Csak a csüggedést nem elveszteni! - ötlött eszébe az otthoni közhely, s ezen elmosolyodott.

A pesti banalitás, mely otthon ingerelte, itt olyan nyugtatóan hatott rá, mint egy baráti kézfogás. Szál volt, mely mégiscsak összekötötte otthonával, bármilyen vékony szálacska is.

Ruhástul visszafeküdt az ágyba, feje alá görgette a henger alakú párnát. Megpróbált visszaemlékezni, hol szállhatott le a buszról, de csak a sárgás épületet látta, meg a szűk utcácskákat, amelyeken keresztül kikecmergett a széles körútra.

Meggyűlölte álmai városát, rettegett szörnyű idegenségétől. Pedig hány éven át gondolt vágyódva nevezetességeire. Mennyire szerette volna látni a toronyőr otthonának köszörnyeit, az Eiffel vastraverzeit, Napóleon márványpárnás síremlékét az Invalidusok kupolája alatt, és a Louvre-t a sejtelmes mosolyú asszonnyal, egyiptomi, babiloni, mezopotámiai emlékeivel, a kentaurok, Apollók, Vénuszok, Athénék kötömegeivel, hajlékony utakkal. És most itt van, bejárhatná a város minden szegletét, még sincs kedve semmihez, fáj a környezet; ha elmenne valamelyik nevezetes épület mellett, talán még félre is fordítaná a tekintetét.

Lassan elszundított. Felületesen aludt, valami lebeg halmazállapotban egy órát, aztán fölébredt, hideg vízzel megmosta az arcát, és kinyitotta az ajtót.

A vak ember éppen fölfelé botorkált a csigalépcsőn. Bal kezével a falat tapogatta, jobbján tálcát tartott, amelyen gőzölgött a tejeskávé.

Máté átvette a tálcát, és leült a kis barna asztalkához. Letört egy darabkát a croissant-ból, íze a brióséhoz hasonlított.

A kávé fölmelegítette, buzogni kezdett benne a tettvágy, határozottan érezte, hogy ma megtalálja a hazavezető utat.

Kifizette a szobát, és elindult a bulvár felé.

Az áradat átsodorta a túloldalra, ahol az Odéon színház sárgásbarna épülete ormótlankodott. A tömeg lerántotta magával a metróállomás lépcsőin. A föld alatt áporodott szag és elviselhetetlen meleg fogadta. Amikor a vonat beérkezett az állomásra, nyekeregve felemelkedtek a védőrácsok, és a tömeg bezúdult a másodosztályú kocsik belsejébe.

Máténak még jegyet kellett vásárolnia, s csak amikor a csinos néger kalauzlány kezelte tikettjét, szállhatott be a következő szerelvény egyik kocsijába.

A vagonban talán még füllesztőbb volt a meleg. Izzadságszag és sokféle parfüm elegyedett az amúgy is levegőtlen térben. Máté nem is bírta sokáig az elviselhetetlen tülekedést, a fülében kánkánt táncoló zsivajt, a harmadik állomásnál kiszállt a kocsiból.

Bolyongott a földalatti labirintusban, de sehogy sem tudott a felszínre vergődni. Az egyik hosszú folyosó újabb állomástérhez vezette. Minthogy éppen begördült egy aránylag üres szerelvény, Máté beszállt az egyik kocsiba, és az előtte olvasgató kalapos férfi újságjába lesett.

Az egyik nagybetűs, háromhasábos főcímben fölfedezte a Budapest szót, de a hosszú és bonyolult szövegből képtelen volt kihámozni a mondat értelmét. Izgalmában felgyorsult az érverése, valami furcsa pánik tort rá: vajon mi történhetett otthon?

Arra gondolt, hogy talán az újság számára érthetetlen tudósítása összefügghet az rejtélyes elszármazásával. A következő megállónál türelmetlenül felsietett a felszínre, a hírlapárus bódéjánál előhalászott maradék pénzből egy frankot, és megvette az egyik napilapot. Lázasan izgalommal kereste benne a tudósítást, de nem ugyanaz a lap volt, amelyet a kalapos kövér úr olvasott a földalattin, s Máté csak hosszasan és ideges böngészés után bukkan rá az utolsó előtti oldal aljában egy Budapestről szóló tudósításra.

Önmaga számára is hihetetlen képtelenségek villantak agyába: földrengésre, szökőárra, idegen bolygók lakóinak támadására gondolt, de rögvést el is hessegette magától az agyrémeket. Több keskeny utcán végigsietett, amíg egy kis teret talált. Ott leült az egyik üres padra, kiterítette a nagyalakú újságot, és megpróbálta kibogarászni a Budapestről szóló hír értelmét.

Hiába. Csak szavak, semmitmondó szövegtöredékek lefordításához volt elég tudása: ház, lakótelep, három halott, rendőrség... Ugyanúgy szó lehetett valami tüzről, mint egy utcai balesetről, amelyben többen veszítették az életüket.

A lakótelep szó az utcájukat villantotta agyába. Rémműlten gondolt a feleségére, hogy talán... Csomagolópapírral letakart holttesteket látott maga előtt, ki tudja, talán ismerőse, rokona, felesége fekszik alatta, mindörökre mereven.

Fölpattant, rohanni kezdett. A hátán hidegen hömpölygött végig a verejték, mégis képtelen volt abbahagyni ezt a fölösleges és örült vágatát. A sarkok úgy maradtak a háta mögött, mint életének szintelen percei. Megmagyarázhatatlan félelem pánik-ruhájába öltözött. És vágatott, száguldott, rohant a nem-tudni-mi felé, kifulladásig...

Aztán zihálva nekitámasztotta hátát egy bérház falának, hörögve, fuldokolva szedte a levegőt. Szeme előtt, a gondozott parkokban fiatal anyák sétáltatták a gyermekeiket, s neki újra a felesége jutott eszébe, meg az otthoni parkok, a hársfák júniusi édes szagával.

Riadalmából egy autóbusz fékcsikorgása zökkentette ki. Sóti Máté fölszállt a buszra. Ez végre másfajta kocsik volt, mint az eddig látottak, szinte hipnotizálva lépkedett belseje felé.

Cikornyás, idegen utakon gördültek át, aztán hirtelen, mintha valami mesebeli mágus kimondta volna a varázsigét, ismerőssé váltak a házak, kétoldalt megjelentek a mindennap látott üzletek, a sárga villamosok, a híd, majd a tér, a végállomás.

Máté megkönnyebbülten szállt le a buszról, átvágott a parkon, amelynek útjai mellett már rügyezni kezdtek a rózsabokrok, s mint aki rossz álomból ébredt - így is érezte egyébként -, felszabadult sóhajjal elővette lakásának kulcsát, és határozott léptekkel rohant föl az ismert, kedves ház lépcsősorán.

Benyitott a lakásba, meghitt ismerősként ölelte markába az egyik üveg poharat. Megállt, kábán körülnézett. A vízcsap, mely korábban az ajtó mellett volt, furcsamód átkerült az ablak közelébe. Máté félszegen eresztette ki a csapot. Úgy itta a hideg vizet, hogy szája sarkánál arcába, nyakába csurgott. Megtörülte magát és bement a szobába.

Ott is sok minden megváltozott. A heverő, az ismerős narancshuzatú heverő a szemközti fal elé került, ahol korábban a háromajtós szekrény állt. A könyvespolcot az ajtó mögé helyezték, az íróasztalt megfordították. Máté megtapogatta a szekrény oldallapját. Pedig ez az, gondolta, még a karcolás is rajta van, ott, ahol tavaly nekimentem a padlókefével.

Ki akarta nyitni az erkélyajtót. Úgy rémlett, fordítva nyílik az is. De már elbizonytalanodott. Lehet, hogy rosszul emlékszik?

A heverőre zuhant. Megkönnyebbülve nézte a rézkarcot a szemközti falon. Ugyanott lógott, ahol régen is. Az egyetlen biztos pont - gondolta, s nem merte másfelé fordítani a tekintetét. Arra gondolt, hogy most jutott közel a teljes és végleges ocsúdáshoz.

Nemsokára fél hat, a felesége percekben belül hazaér, s akkor végleg visszazökkenhet a hétköznapi kedves rendjébe: vacsorázás, beszélgetés a munkahelyről, szidhatja ismét a hörcsög vaskalaposságát, aztán tévézés, ágyazás, mint évek óta minden nap, életének természetes ritmusában.

Várakozva figyelt az ajtó felé.

De a felesége nem jött haza.

(1973)

Manyika lázadása

A főútvonaltól gödrös, egyenetlen út vezetett a faházig. A gépkocsik száraz nyári napokon fölverték a port, záporok után pedig besározódtak, s néhol akkora gödrökbe zötytyentek bele a kerekek, hogy istenkísértésnek látszott továbbmenni.

Mégis, a faházból kialakított kisvendéglő állandóan zsúfolt volt. Nemcsak a tó felől gördültek el ide szívesen a nyaralók, hanem még távolabbról is. Sokan a városból is el-eljártak a vendéglőbe szombat-vasárnaponként, hiszen jó konyhájáról és olcsó áráiról volt híres a Vidorka. A legdrágább étel az árlapon - a rántott libamáj vegyes körettel - sem kóstált többet hetven forintnál, kétszázból pedig jóllakhatott akár egy háromtagú család is.

A Vidorka nem véletlenül viselte mulatságos nevét. Bent a házban mindössze nyolc asztal fért el a söntéspult előtt, mellette pedig, balra az ablaknál még három. Kedves, hangulatos hely volt.

Jó időben kint a kertben is le lehetett ülni az egyenetlen asztalokhoz, a farönk ülőhelyekre. A kert sem volt nagyobb, mint a ház: hat asztal mellett huszonnégy vendég sörözhetett egyszerre a napon vagy a szederfa alatt, az árnyas oldalon.

Bent a házban, a konyhabejáró fölött fénykép lógott. Barna, serkenő bajuszkájú fiatal legényt ábrázolt, sötétkék ünneplőben, mellén fehér gyöngyvirág.

A keret bal felső sarkán fekete szalag, diszkréten ölelte egybe a felső és az oldalsó keretet.

*

Manyika esténként, zárás után szeretett öt percre leülni a bejárat melletti asztalnál. Éppen csak annyira, hogy kifújja magát. Ilyenkor kilazította nyitott orrú-sarkú, magas szárú fekete vászoncipője fűzőjét, és megmasszírozta fájós vádliját mindkét keze hüvelyk- és mutatóujjával. Körülbelül ennyire maradt ideje, mert Papa a söntéspult mögül ekkor már rendszerint megszólalt:

- Manyus, menjél segíteni Mamának!

- Igen, papa - válaszolta ilyenkor engedelmesen Manyika, és hátrasietett. Mielőtt bement volna a konyhába, megállt a mosdónál, megnézte magát a tükörben. Még így fáradtan is szépek a vonásai, megállapíthatta maga is. Szőke haja szinte kihívóan vidámkodott a zárt fekete ruha fölül, s hozzá a két zöld szeme... Egy kis smink, és akár filmszínésznek is nézhetné valaki.

Manyika elmosolyodott, és belépett a konyhába.

Mama és Terike, a félnótás konyhalány mosogattak. Manyika átment mögöttük a csaphoz, ráhúzta a gumicsövet, erősen megszorította a bilincset. Percekig tartott, amíg a hatalmas üst, amelyikben a levest főzték, megtelt vízzel. Manyika akkor átrendelte Terit, ő pedig a már tisztára mosott edényeket kezdte sorba rendezni a polcokon.

Hátra volt még a felmosás, ez amúgy szintén Manyika reszortja. Először bő vízzel felönteni a követ, majd a lustafára tekert ronggyal összeszedni az asztalok, a tűzhely, a pult alól a vizet, és a kicsavart, éppen csak nedves ruhával újra végigtörölni az egészet. S amikor mindezzel végzett, még mindig ott volt az étterem, a folyosó, a mellékhelyiségek.

Este kilenckor zártak, de volt, hogy csak éjfél után indulhattak haza.

Természetesen együtt.

Papa vitte a pénzt, kis páncélkazettában. Manyika ételhordóban a vacsorát Józsikának, aki többnyire mély álomból ébredt már, hogy bekapjon egy-két falatot. Mama és Teri mögöttük kullogtak a sarokig, a másnapi teendőkön osztozkodva, akkor Teri jobbra ment, Mama meg csatlakozott hozzájuk.

Manyika otthon gyöngéden fölébresztette az alvó kisfiút. Mama és Papa is álltak az ágy fölött, gyönyörködve nézték, s arra gondoltak: szakasztott olyan, mint Jóska volt, szegény...

És Mamának - mint minden éjszaka - könnycsepp ült a szeme sarkában.

*

Ez majdnem gyerekszerelem volt. Jóska tizennyolc éves éppen, Manyika kettővel kevesebb.

Együtt voltak sülve-főve, percet sem tudtak egymás nélkül elképzelni.

A klubban, ahol megismerkedtek, vad diszkótáncot üvöltöttek az erősítők.

A villogó, színeket váltogató fények udvarában ugrándozva táncolt a tömeg. Csak ők ketten nem, ők érezni akarták egymás testének minden apró részletét. Összehúzódtak, egymáshoz bújtak, mint a fázós madarak.

Papa néha megszámlolta a pénzét - pontosabban a betétkönyveit. Hétfői napokon, amikor a kisvendéglőt zárva tartották, olykor akadt egy-egy üres órásckája délután. Ilyenkor szívesen rakosgatta szét a gyűjteményét, külön a kamatozót, külön az öt- illetve a tízezres gépkocsi-nyeremény-betétkönyveket. Elégedetten állapította meg, hogy szépen szaporodnak. De ez így is van rendjén, gondolta, hiszen éjjel-nappal keményen dolgozik érte. S nem csak ő, az egész család.

Mama és Manyika is. Sőt, szezonban gyakran Józsikát is munkára fogják. Kiviszi az italt, a kávé, leszededegeti az asztalokat, komoly segítség most már, hogy elmúlt tizenkét éves. És igyekszik is, igazán hálás gyerek, nem követelőző.

Mindent megkap, amire csak szemet vet, van hifi tornya, hordozható színes tévéje, filmfelvevője, de Józsika egy szelet csokoládénak éppúgy tud örülni, mint teszem azt egy személyi számítógépnek.

A gyerekért - mindent. Ez az elv vezérli Mamát és Papát, mióta csak Jóskával az a szerencsétlenség történt.

*

Lent ültek a tóparton, az egyik horgászstégen. Alkonyodott, egyre hangosabbak lettek a békák. Már kórust alkottak, közös dallammal szaggatták szét a csendet.

Néha-néha megrezdült a víz, egy-egy ponty magasba ugrott a hullámok fölé. A stég alatt, az áttetsző vízben látni lehetett a szélhajtó küszök gyors raját.

- Józsi - mondta Manyika, és zavartan elfele nézett. - Józsikám, baj van, édes...

- Baj? - nézett rá a fiú, s nem értette, honnan keveredett felhő a nap elé.

- Baj?

- Baj - mondta Manyika. - Nekem gyerekem lesz... Azt hiszem.

- Azt hiszed vagy tudod? - Jóska ránézett, megfogta a kezét.

- Tudom... Inkább tudom - mondta Manyika, és félve tekintett föl a fiúra, mintha bűnös lenne valamiben.

Jóska tanácstalanul nézett a szemébe. Aztán elfordult, a csendes vízen gyűrűző karikákat bámulta. Nem tudott mit mondani, csak belül érzett valami halálfélelemhez hasonló szorongást.

- Akkor... Akkor most mi lesz?

- Én nem tudom - mondta Manyika, és tényleg nem tudta.

*

És Józsika már elmúlt tizenkét éves. És - mondják - nagyon hasonlít az apjára.

*

- Meg kell mondani otthon - mondta végül Jóska.

- Meg - egyezett bele Marika is, félve.

*

Papa tehetetlenül nézte őket. Kopaszodó feje búbját simogatta idegesen, mintha hátrafésülné ujjjaival hiányzó haját.

- És hányadik hónapban vagy?

- Nem tudom - mondta Manyika.

- Nem tudod?

Papa elvörösödött dühében. - Te liba, te! Nem tudod? De a combodat széttárni ennek az istenverte marhának, azt tudta, mi? Átkozott, hülye kölykök!

Jóska megfogta Manyika reszkető kezét.

- Papa, én szeretem őt.

- Kuss, neked nem osztottam... Kislányom, te holnap orvoshoz mégy. Mama elkísér... Ha még lehet, hát kaparjkurta, neked is lesz... Érted? Fenét érted! Ha meg már késő, akkor esküvő!

- Köszönjük...

- Ti csak ne köszönjeteek semmit! Legfeljebb hogy nem rugdostam valagba mindkettőtöket, azért jár köszönet, hülye takonypócok!

*

Az ablaknál egy bajuszos fekete férfi ült. Az étlapot tanulmányozta.

Manyika előtte állt, kezében toll, jegyzettömb.

- Tetszett választani?

- Vadvelőlepeny? Mi ez? Sose hallottam...

- Mama nagyon jól csinálja - mondta Manyika -, és csak ritkán van az étlapon. Tisztított vaddisznóvelőt zöldségelve és fűszerezve sós vízben főz meg, aztán kihűlve feldarabolja, elkeveri tojással, liszttel, petrezselyem zöldjével meg reszelt sajttal... Ezt az egész masszát azután bő zsírban kisüti. Nagyon finom, egészen különleges valami... Tartárt ajánlanék hozzá!

- Nem hangzik rosszul, megpróbálom... Utána rétest is kérek. Milyen rétesük van?

- Meggyes és túrós, tisztelettel...

Ha vendég van, Manyika szinte minden mondathoz hozzáteszi ezt a szót. Papa mindig arra tanította, hogy kedvesen és udvariasan kell bánni a vendégekkel. Tisztelettel.

- Meggyest kérek. És egy üdítőt, ha lehet.

- Tonik, kóla, citrom, tisztelettel...

- A citrom megfelel.

- Köszönöm a rendelést - mondta Manyika, és hátrasietett.

A vendég gyönyörködve nézett utána. Nemcsak megejtően kedves, még nagyon-nagyon csinos is!

Manyika elkérte Papától a citromos üdítőt, és a vendéghez vitte.

- A vadvelőlepenyre várni kell ez kicsit, mert harminc perc a főzési ideje, tisztelettel - mondta, mielőtt megfordult.

- Várjon csak! - A vendég gyöngéden megérintette a könyökét.

Manyika meglepetten fordult vissza.

- Tessék, tisztelettel...

- Mondja, kit ábrázol az a gyászszalagos kép az ajtó fölött?

- A férjemet - mondta Manyika, és csodálkozott, hogy belepírult.

*

Papa mindent elkövetett, hogy megéljenek, s nem is akárhogyan. Föladta az állását, elment büfézni.

- A fix fizetés csak kegydíj, abból nem lehet ugrándozni. Azt akarom, hogy legyen meg mindenetek, ha már egyszer így alakult.

Mamával együtt éjjel-nappal güriztek, s ezt elvárták a fiataloktól is.

Lassan meglett a ház, a kétszintes. Fölül ők, a földszinten Papáék.

Aztán fölépítették a vendéglőt is... Sok munkával, persze. Belefogytak mindannyian.

- Soha többet nem állok haptákba hülye főnökök előtt - dörzsölte össze a kezét Papa. - A magam ura vagyok, ha elszúrok valamit, csak magam szidhatom érte.

Dolgoztak, gyűjtöttek. Józsika már kétéves volt, amikor az apját behívták katonának. Igen messzire került, Vasba, a határőrséghez.

Rövid leveleket küldözgetett. Jól van, nem is olyan rettenetes a katonáskodás. Bár azért jobb lenne már leszerelni.

Egyszer otthon is járt. Egy hetes eltávozást kapott. Manyika szeretett volna elrejtőzni vele, kettesben tölteni a rövidke hetet, de Papa nem engedte meg.

- Jó, hogy itt vagy - mondta -, legalább akad egy kis segítségünk. A feleségednek úgyis kevés hasznát vesszük, mert teljesen leköti a gyerek.

Jóska segített, hiszen a szülei is folyvást dolgoztak. Se vasárnap, se pihenő.

- Muszáj így hajtani? - kérdezte a hét végén. - Nem lehetne lazítani egy kicsit?

- Nem - mondta a Papa nyersen. - Sose fékezz, amíg nincs akadály...

Akkor már külön autója volt a kiskatonának is.

*

Megint eljött a bajuszos vendég. Tordasi pecsenyét rendelt, gyönyörű tejfölös párolt hagyma volt mellette és persze burgonya. Mama szépen földíszította a tálát.

A vendég most sem kért szeszt, csak egy üdítőt.

- Pedig jólesne egy nagyfröccs most - magyarázta Manyikának -, de sajnos kocsival vagyok.

- Kérem tisztelettel - biccentett Manyika.

- Milyen kedves maga! - A vendég felcsillanó szemmel nézte az asszonyt. - Mondja, hány éve él egyedül?

- Kilenc - felelte Manyika.

- Kilenc? - nézett rá a bajuszos. De olyan keményen a szembe, hogy Manyika zavarba jött. - És mit csinál azóta?

- Dolgozom - suttogta Manyika. Arra gondolt, hogy valóban más se jutott neki a kilenc év alatt, csak a munka, a munka. Még egy moziba se került el soha, legfeljebb télen Józsikával. És eszébe se lenne elmenni egyedül. Papáék meg talán el sem engednék.

- Csak dolgozott? - csodálkozott a vendég.

- Igen, kérem szépen... Dolgoztam és dolgoztam. - Fölnézett, a bajuszos férfi szemébe. Ámulva látta, milyen áttetszően kék, milyen nagyon szép.

- Hozom az italt.

Kicsit zavartan ment a söntéspulthoz. Határozottan érezte, hogy tetszik a vendégnek. És ez nagyon jólesett.

Hátul belenézett a tükörbe, és megigazította haját.

*

„Értesítjük, hogy férje, Csige József, szolgálata teljesítése közben hősi halált halt.”

Ennyi volt az egész. Az ezredes, aki fogadta őket, hogy átadja Jóska személyes holmijait, kimerültnek látszott.

- Hosszú évek óta nem történt nálunk ilyen tragédia - mondta őszintén lesújtva. - Csige honvéd szolgálatban volt, amikor a két veszedelmes gonosztevő... Gyilkosságért körözték őket. Tűzharcba keveredett velük az őrség, amikor át akartak szökni... Jóskán kívül ketten megsebesültek... Rajta már nem tudtunk segíteni.

Mama sírt. Manyika szipogott. Papa összezárt szájjal nézte a kövezetet.

- Csige Józsefet A Haza Szolgálatáért Érdeméremmel tüntettük ki. Fájdalom, hogy így kell átadnom. - Az ezredesnek elcsuklott a hangja. - Ismertem, nagyon rendes fiú volt. Udvarias, tisztelettudó...

Mama hangosan jajveszékelné kezdett, ki kellett vezetni a folyosóra.

*

- Dolgozom és dolgozom - mondta magának Manyika. - Hogy Józsikának meglegyen mindene. Papa is így akarja, és így akarná Jóska is.

- Szeretnék találkozni magával! - A bajuszos vendég ismét ott ült a söntéspulttal szemben.

Manyika toporogva állt előtte. Érezte, Papa figyeli őket a pult mögül.

- Jöjjön el velem... Mikor ér rá?

- Soha... Én soha...

- Ugyan! Hát csak van szabadnapja?

Manyika a fejét rázta. Neki nincsen, valóban. Ő minden hajnalban elmegy Papának segíteni a vásárlásban. Tíz óra körül kinyitnak, elrendezik az asztalokat, a terítékeket, és már kezdődik is a roham: felszolgálás először az ebédelőknek, majd a délutáni fröccsözőknek-sörözőknek, aztán már itt is az esti fogalom, a vacsoraidő...

- Van szabadnapjuk. Minden hétfőn zárva vannak...

- Az az egy nap a gyerekemé - felelte határozottan Manyika. - Így is alig vagyunk együtt...

- Megértem - mondta a vendég -, de maga még nagyon fiatal... És szép! Másra is szüksége van, nem érzi?

Manyika lopva hátrapillantott, és elkapta a Papa figyelő tekintetét.

- Bocsásson meg, de mennem kell - mondta gyorsan.

- Kérem - emelte fel ujját a vendég. - Legyen szíves, még egy üdítőt.

- Máris hozom - hebegte Manyika, és forrónak érezte a fülét.

Papa szúrósan nézett rá.

- Vidd ki a jaffát, és eredj hátra!

A vendég a söntéspult mögé nézett.

- Kicsoda ez a szigorú férfi?

- Az apósom...

- A volt apósa - mondta a vendég, és mosolygott a kék szeme. - Próbáljon önállóbb lenni... - És nagyon gyöngéden tette hozzá: - Kislány...

Manyika hálásan nézett rá.

- Szóval eljön hétfőn? Nem? Dehogynem... Tízkor lent várom a busznál. Bemegyünk a városba, jó?

Manyika tiltakozni akart, de nem volt rá ereje. Csak megfordult, és visszament a pult mellé...

*

- Mit akart tőled az a vendég? - Papa lezárta az ajtót, és hátrament a konyhába.

- Milyen vendég?

- Az a bajuszos...

- Mit akart volna?

Papa hangja éles lett, és fenyegető.

- Hallottam! Minden szót hallottam... Találkát kért, igaz?

- Igaz - mondta Manyika, és óvatosan felnézett. Papa szemében szokatlanul éles fény villogott.

- Te, meg ne tudjam...

Manyika most undorodott Papa dühödt arcától. Csak nem gyűlöl? - tűnődött, és az öreg indulata dacossá tette.

- Miért? - kérdezte, mintha valóban csodálkozna. - Független vagyok...

Mama otthagya az edényeket, és közelebb jött.

- Nem, te nem vagy független... Te Csige Józsefné vagy. Megértetted?

Manyika torkából furcsa rekedt hang tört fel. Most gyűlölte férje szüleit, jótevőit.

- Özveggy Csige Józsefné - sziszegte, és a földhöz vágta a törlőruhát.

*

Álmában egy furcsa, kék szemű férfival szeretkezett. Párnája átizzadt, keze az ölében pihent, amikor felébredt.

Mama nyitotta rá az ajtót, nedves volt még a szeme.

- Mi ütött beléd? - s mert Manyika csak a vállát rántotta fel dacosan, hozzátette: - Túl jó dolgod van, az szállt a fejedbe.

Manyika elfordult, és csöndesen sírni kezdett.